

Liberalizmin Kara Kitabı

Bu kitap Derin Düşünce Fikir
Platformu'nun okurlarına
armağanıdır.

www.derindusunce.org

İçindekiler

Önsöz.....	4
Liberalizmin kusurları(1): İnsan'ı birey zanneder(Mehmet Yılmaz)	5
Liberalizmin kusurları(2): Çalışan Bireyleri intihara sürükler(Mehmet Yılmaz).....	11
Liberalizmin kusurları(3): Liberalizm ahlâksızdır! (Mehmet Yılmaz)	17
Liberalizm'in kusurları(4): Birey Fetişizmi(Mehmet Yılmaz)	31
Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler (Brian Martin)	34
Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-2 (Brian Martin)	40
Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-3 (Brian Martin)	45
Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-4 (Brian Martin)	50
Sosyetenin İslâmîsi Olur mu! (Ece Arı)	56
Liberalizm İslam ile Flört Edebilir mi? (Cemile Bayraktar).....	59
Kömür, yiyecek dağıtmak devletin en temel görevidir! (Emre Er)	67
Liberaller neden başarısız? (Mehmet Yılmaz)	71

Önsöz

“Liberalizmin Ak Kitabı” adlı kitabımızın önsözünde söz verdiğimiz gibi sıra Kara Kitap’ta!

Neden? Kemalist ulus devletin tektipleştirici silindiri altında ezilenler için bir umut teşkil etti liberalizm. Kürt, Ermeni, Alevî, “aşırı” dindar, Eski Solcu, vs Atatürkçülerin gözünde “makbul olmayan” kimlikleri haiz insanlar **“ideolojisiz bir ideoloji”** bulduklarını düşündüler.

Yine de sormak gerekmez mi **“Ben de liberalim”** diyenlerin içinde kaç bu düşünce geleneğini derinlemesine inceledi? Güçlü ve zayıf yanları, Türkiye’ye uyan ve uymayan vasıfları hakkında bilgi sahibi oldu?

Liberalizm asırlardır bir çok aşamalardan geçmiş, tarihi olaylarla kendisini, temel ilkelerini imtihan etmiş bir düşünce geleneği. Değişmiş yanları var ama sabitleri de var. Bu sabitlerin içinde YIKICI KUSURLARI var. Bunları ortaya çıkarmak için “doğru” soruları sormak ve liberal perspektifte kalarak yanıt aramak gerekiyor.

Özgürlük nedir? Devletin, toplumun ve bireylerin özgürlükler üzerindeki hakları sınırlandırılabilir mi? Liberalizmin merkezine aldığı **bireysel özgürlükler** ve **piyasa** her derde deva mıdır? Özgürlüklerin birbiriyle sınırlanması ANLAMLI mıdır?

Büyük bir kısmı liberal olan düşünürlerin perspektifinden liberalizmin kusurlarını ele alıyoruz bu kara kitapta: Adam Smith, Mandeville, John Stuart Mill, Hayek, Friedman, Röpke, Immanuel Kant, Alexis de Tocqville, John Rawls, Popper, Berlin, Mises, Rothbard ve Türkiye’de Mustafa Akyol, Atilla Yayla, Mustafa Erdoğan...

Liberallere, liberalimsilere ve anti-liberalere duyurulur.

Liberalizmin kusurları(1): İnsan'ı birey zanneder (Mehmet Yılmaz)

Sunuş: X Hanım “[Fahişelik, şehitlik ve özgürlük](#)” isimli yazımı okumuş. Bu yazıya cevaben uzun ve çok önemli bir mektup yazmış. **Liberallerin feci şekilde yanıldıklarını, İnsan'ın birey olmadığını** savunmuştum bu makalede. Maddî çıkarlarımızla İnsanî çıkarlarımız arasında bir çatışma olabilir ve bu çatışma bizi yok edici bir yırtılmaya sürükleyebilir demiştim. Çünkü liberallerin “Birey” dedikleri şey bir yanılgı, bir illüzyon, bir vehimdir. İnsan bölünmez bir bütün değildir.

Bugün İnsan'ın çoklu yapısı sadece Tasavvuf'un veya Heidegger, Kirkegaard gibi filozofların meselesi gibi görünüyorsa bu bizim pozitivist şaşılığımızdan kaynaklanıyor. Liberal olsun ya da olmasın siyasete ilgi duyan her insanın idrak etmesi gereken birinci hakikat İnsan'dır ve İnsan'ın çoklu yapısıdır. Bu çoklu yapıyı siyasî fikirlerinin

kalbine koymayan zulme ortak olur.

« ...sen düşünürsün beni diye ağılıyordu sevincindendi ama abı sence kabul olurmuydu duaları kızı etini satarak almıştı onu şimdi kahırmı edeyim anamamı sevineyim hepten aklım karışmıştı düşünemiyordum tabı para tatlı şey ama her perşembe banyo yapardım kuran bılırım ben çokta güzel okurum işten gelirdim banyodan sonra abdest alıp namazlar kılardım sabah 4 lere kadar allahım kurtar allahım affet diye okurdum ... müşteriye çıkarken insan hiç fahişelik için giderken dua okurmu işte sen okuyorsun ama çünkü sende bir cansın bir insansın... »

Liberalizmin Kara Kitabı

X Hanım'ı yaklaşık bir yıldır tanıyorum. Sadece kimliğini gizli tutmak için bazı detayları değiştirdim. Okuyacağınız onun mektubudur.(MY)

selamünaleykum siz bana ne zaman mail atsanız altında derin düşünce diye bir site çıkıyor bend merak ettim o siteye girdim ve bir yazar var orda [faşelik diye yazısı](#) var merak ettim işte olduğum için derin ce okuyamadım ama o kişiyi yazarı bulmak istedim ona benimde yazmak istediğim bir kaç sözüm var eğer sizin orayla bir alakanız varsa lütfen söyleyin çünkü söyleme istediklerimi size de yazabilirim ben ilkököl mezunuyum çok ta bilmiş değilim fazla güzel kelimelerle anlatamayabilirim ama siz beni anlıyorsunuz size anlatayımda siz o kişiye yazın lütfen cevap bekliyorum eğer alakanız varsa lütfen yazın çünkü faşelik öle değil o anlatılan gibi değil.acımayın onlara allahım acısın acısın kı rabbim faşe denilen insanlara yuva versin

faşelerde insan onlarında hayalleri var o kadar zordur ki dayanmak yanı faşeliye tekrar düşmemek için caba göstermek o kadarki zordur ailen para ister nerden geldiğini bile sormazlar nasıl kazandın demezler allaha yalvarırsın ağlarsın gece yorganı kafanı çeker için için ağlarsın erkekler bir muddet sonra sana baktıklarında bakışlarıyla vücudunda fantazi yaptığı nı sanırsın utanırsın başını yere egersin oysaki sende istersin ki kadın olayım hanımefendi olayım namusunda o evde oturan hanı faşe diye konuşan kadınlar varya bilmezlerki onlar faşe dediklerinin de duyguları var ama erkeklerinin yaptıklarını söylemezler asla neymiş orospu faşe o kocamı yoldan çıkardı diye bide yüzüne tükürürler peki bunu biliyorlarmı onların erkekleri para verip elbiseler alıpta bir kere yalvarırım dediklerini biliyorlarmı bilmezler abı bilmezler daha neler neler ailen bide ailen bindi işin içine dahada yıkılırsın artık bir zaman sonra alışırsın ama erkeklerin altından kalktığında eve gitmek banyoya gırıp ağlayıp yalvarmak istersin allaha ne olur diye beni kurtar diye sıcak suyu sonuna kadar acarsın vücudun yanar kıpkırmızı olursun ama olmaz olmadı temizlenmedim diye keseyi sürer durursun taaakii vücudundan kan çıkana kadar kan çıkınca biraz rahatlarsın sanki temizlendim dersin ama yok temizlenmezsin sonra utanarak kuran alırsın eline başlarsın okumaya ağlayarak yalvarmaya sonra bun yaptığını sezen akrabaların bile kızı varsa seninle hiç yere göndermezler kızının namusuda gıdıcek diye işte o zaman yıkılırsın dünyanın bir kez daha kararır ama sonra bakarsın ki kızını yanıuna vermeyen o arabana bir alışveriş yaparsın senden ıyısı yok ama kızını gene göndermez ama faşenin kazandığı ona aldığı herşeyi yer o yerken senn neden faşe olduğundan mı yoksa sana namus anlatan insandan mı ıgrendiğini çözemezsin içine bir buruk daha düşer.daha neler neler özürlüler dilerim abıcım balını ağıttım ve hakkını helal et yalvarırım vaktinde aldım belki hayat zor abı çok zor allaha menaaet olun ve bir kez daha söylüyorum allahım size sonsuza dek sizi kimsleere muhtac etmesin

1X yaşındaydım abim askere gitmişti askerliği bitmişti dönmek için evi aradı yol aprası istedi paramız yoktu annem XX yaşındaydı yanlış hatırlamıyorsam diyer abilerime para istemeye gitdi kimse para vermedi annem ağlayarak eve döndü sonra dayımın kızı ev temizliğine gidiyordu ve onu aradı iş bul bana dedi ev işi anneme bulundu iş annem ilk işe gittiğinde taksimdeydi iş ama okuma yazması yoktu evi bulamamış trenle gitmişti babam gamsız bırıydı rahmetli omursamazdı ana işte dayanamadı para bulmalıydı evi bulamadı annem oturmuş ağlamış bir kadın görmüş neden ağlıyorsun demiş anam anlatmış derdini sona kadın acımış elinde numara varmı demiş annemde var demiş ve aramış kadın temizliğe gittiği kadında gelmiş ordan onu almış ölelikle anam temizliğe başladı abim askerden geldi bir şekilde artık sonra babam isci idi emekli olmaya çalışıyordu abimlerde vurdu duymaz gamsızlardı anam azık para yetsin diye alıştı temizliğe gitmeye davem etti takı bacakları bitene kadar sonra bıraktı ama para yetmiyordu bana iş bulundu sislide yatılıydı ev işi yaşım daha 1X ben koca kökşkün tüm işlerini yapıyordum ama geceleri anam diye ailem evimde hergece ağlardım zoruma giderdi ayrı olmak X sene çalıştım genc kız oldum evin kadını damadında beni kıskanmaya başladı ve beni işten attılar kıbarca sen yetmiyorsun dediler felçli bir adam vardı evin beyfendisi altını felan temizlerdim

Liberalizmin Kara Kitabı

oda aglamıştı tek bana sahip çıkan oydu ama karısı çok fenaydı ne yapabılırdı adam çıktım 1X yaşına geldim sonra biriyle tanıştım adı gereksiz biri benimle evlencekti beni ev aldım bak eşyalar aldım diye bir evine davet etti sende evini gör eşyalarını gör dedi sonra tecavuze ugradım ama korkumdan

kimselere diyemedim cahıllıdım ailem çok kötü beni öldürürdü sustum sakladım herkesden 2 sene evde oturdum

sustum mecburdum kimseye diyemedim sonra meci diyekoyde iş buldum XX senesiydi başladım işe oranın dasekreterdim bir yerlerden öğrenmeye başlamalıydım ve başladım sonra temizlik yapılcak pazar gunu gelmelisin denildi adam orda sarkıntılık yaptı işten atarım dedi benle olmazsan dedi ve o gun başladı herşey işte sonra 8 yıl orda görev yaptım tam çıkcam diyordum işten

işten çıkcaktım pazar gunu siz ne yapıyorsunuz diye bağırdım ve kaçarak aglayarak XXX köprüye geldim ama hıçkır hıçkır ağlıyordum korkuyordum çaresizdim eve gıtdım hemen banyoya gırdım hem agladım hem yıkanmaya çalıştım babam çok huysuz adamdı eve çok bakmazdı akşam oldu ve benim annem hasta çok eski çamaşır makinemiz vardı annem çamaşır yıkıyordu sonra bir baktım kı ama güne kadar hiç görmemiştım annem ayakta duramıyordu kadın allaha yalvara yalvara çamaşır yıkıyordu aglayarak sonra bıtdı bende yardım ettim bıtırdık anacım beni üzüldü diye hemen gözyaşlarını saklamıştı sabah oldu tabı gece hiç uyuyamadım beni kandıran o adamı kızlığı mı bozanı hatırladıkça beni bırakıp gıtdığı aklıma geldikçe ben nasıl kandım diye aglayarak sabah oldu bir yol bulmalıydım evin ihtiyaçları vardı anama makine lazımdı daha XX senesindeydik ama hala elbiselerimiz kutularda katlı duruyordu sabah elbise baktım kırışıkı XXXX çalışıyordum millet beni küçümsüyordu dolap lazımdı eve ama nasıl hangi parayla işe gıtdım sabah aglayarak ah abıcım sen benim döktüğüm gözyaşlarını bir bilseydin heleki oyüğün varya yerinden çıkacak derecede kahrolurdun bir insandan böyle gözyaşı dökülebilir mi derdin gıttım o iş yerine gıtdım patrona hiç bakmadan işime oturdum o gün bişey olmadı bir kaç gun sonra makinemiz bozuldu çalışmaz oldu eve makine alıcaktım kafama koymuştım sisliye gıttım baktım makineye aylığım XXX tl di bir makine buldum sıfır begendim daha dogrusu aynı zenginlerin kullandığı gibi otomatıktı XXX kira peşinat istendi ve ertesi gun iş yerinden patrondan istedim verdi ama sen anla nasıl verdi akşam fazla mesai oldu anla işte sen sonra sabah işe geç gıtdım makineyi aldım eve gönderdim annem hemen beni aradı komşudan ama nasıl ağlıyordu nasıl dua ediyordu yavrum diye sesi hala kulaklarımda yavrum sen düşünürsün beni diye ağlıyordu sevincindendi ama abı sence kabul olurmuydu duaları kızı etini satarak almıştı onu şimdi kahırmı edeyim anamamı sevineyim hepten aklım karışmıştı düşünemiyordum tabı para tatlı şey ama her perşembe banyo yapardım kuran bılırım ben çokta güzel okurum işten gelirdim banyodan sonra abdest alıp namazlar kılardım sabah 4 lere kadar Allahım kurtar Allahım affet diye okurdum XXX babam agr hasta oldu ve XX ay yattı hastanelerde ihtiyaç daha çok çoğaldı flımdı test di sogorda vardı ama yetmiyordu yuruyemiyordu araba tutuyorduk adi abilerim paranın suyu nerden geliyor demeden hebere para istiyorlardı vücudumu ıyice pislik sarmıştı yıkanırken dedim ya yüzümü öpüyorlar vücuduma deiyorlar diye keseleri daha sıkı sürmeye başladım heryerim kanıyordu sarıyordum hep çıkınca banyodan tabı dualar yalavarmalar X yıl sürdü babamda öldü.

ah abı her yattığın adamın altından kalktığında banyoya gırdığında evde ailenin yüzüne bakmaya yüz bulamıyordun kimselere acamazdın her gelin arabası geçtiğinde evin önünden anan yanında dua ediyor kızımında görmek nasip et diye ama anan bilmıyordu kızı faıseydi kızlık diye bişey kalmamıştı ama ana işte duasız bırakırmıydı hemen kulaklarını tıkdım hiç bir mahalledeki düğünlere gitmezdim utanırdım kimse bilmezdi ama ben biliyordum kırılıydım ben pistim iğrençtim tertemiz gelinlikler bile görmeye hakım yoktu ya pislik buılaşırsa diye düşünürdüm yada benim hiç yuvam

Liberalizmin Kara Kitabı

olmuycağı aklıma gelir aglar dururdum mahalleimde ço severler beni komşularım allah razı olsun ıyı insanlardı hep beni çağırırlardı ama kimse bilmezdi ben kızdegıldım herkes dua ederdi bana sende gelin ol diye bilmezlerdikı ben gelinlik magazlarının önünden bile geçmiyordum kı hala geçmem hayatta dönüpte bakmam onlara korkarım bır kez daha yıkılmaktan korkardım acır canım çok yanar dı

canım ama yanmakla kalırdım işte bişey yapamazdım babam öldükten sonra 1 ay sonraydı galiba anamın maaşı daha bağlanmamıştı ramazan ayı geldi ramazan da kesinlikle kimseyle olmuycaktım hamama gıtdım 40 lan derler aynısı yaptım ramazan dan 1 gun öncesi yıkandım paklandım keseci kadın anladı yüzüme baktı yanıma geldi gözlerinden yaş dökülmeye başladı ah be yavrum çokta güzelsın dedi allahım seni kurtarsın dedi ama hemen kadına kızdım sanamı kalmış dedim dua etmek ama o degildi konu anlaması çok canımı sıkmişti sınırlarımı bozmuştu kadına bağırdım ve hemen yıkandım çıktım o ramzan tek benim maaşımla geçiniyorduk ama yetmedi ama anam kesinlikle bır şey istemedi sahurda hep kesme makarna olur bizim köyün hep onu yedik ama yeminle abı hiç pis para sokmadım evime anamın bogazına kesinlikle hemde orucumu tutdum namazımı kıldım rabbım inşaallah kabul eder dualar ettim kurtar diye sonra bıtıdı ramazan gene başladık işe gidiyordum evime anneme maaşımdan gıda alırdım o pis paraylada erkelerin yanına giderken gıyıncek kıyafet alırdım eve eşya felan almaya başladım sonra büyük abime bırı demiş kardeşin faışe diye evde işten giuttım hepsı beni bekliyordu beni dövmeğe başladılar ama hiç sormadan hiç ne olduğunu bile bilemeden vurmaya başladılar 2 saat boyunca dövdüler evden dışarı çıkarmadılar her yerim morarmıştı zaten agzım yuzum birbirine girmişti sabah oldu ama anam aglar başımda bense katılaşımtım böyle bır kaç gun surdu evde kaldım benimle kimse konuşmuyordu beni yataktan kaldırdı yürü gidiyoruz dedi ve anlamıştım ölüm zamanım gelmişti anam uyandı bana baktı bende gelcem nereye bu saatte diye kalktı ayağa kadıncaz bır araba tutmuştu sesimi hi çıkarmadım zaten ölmük için dua ediyordum sevinçliydim bile kurtulcaktım bana kızım kızım deyıpde yatağına atanlardan bacım deyipte al sana yardım edelim deyipte yataktaga atanlardan kurtulcaktım çok mutluydum hemde sadece abdest almak istiyordum son kezde yasin okumak belkı kabul olrdu töbe etmek istiyordum beklediğim gun gelmişti kurtuluyordum inan işte ogun mutlu olmuştum devamını sonra anlatayıöm bu kadar aglamak yeter bana başımın agrı gırdı abıcım hakkını helal et ilerki zamanlarda ayzarım oldumu ve abı eger evladın varsa kız olsun erkek olsun sakın ama sakın onu canım yavrum demekten vazgeçme ve az yedir ama kimseye muhtac etme hayırlı cumamız olsun inşaallah rabbım senide ailenide muhannete muhtaç etmesin amin ve yeni bır hayata başlamaya çalışıyorum inşaallah da olur amin

selamunlaeykum aslında rahatlatmaktan çok abıcım belkıde ogunleri unutmak istemedim hep korktum geri başlarım diye ama çok şükür şimdi XX senedir namzımı kılıyorum ve asla o gıbı işlerde bır daha olmak istemiyorum şimdi maaşım XXX tl evde şimdilik annem yaşadığı muddetce beni evden atmazlar abımler ama anam ölürse işte o zaman atarlar sığortam dolması için caba gösteriyorum gerçi bu iş yerinde de pek huzurum yok ama namazıma karışmıyor tesetturlude çalışabiliyorum işte rabbımden daha ne isteyim en azından muhtaç olmuyorum kimseye şu an tabı bide allahım affederse beni işte o zaman en mutlu insan ben olcam abıcım idare ediyorum abı çok şükür sokaklarda degilim ve o pisliktende kurtuldum allahım kimseyi düşürmesin çok zor abı çok zor innaçok zor hala daha abdest alırken acaba vucudumda ellerin izleri varmıdır diye korkuyorum ruyalarım a gırıyor korkuyorum gene düşmekten çok korkuyorum bor yerlere geldim abı bır daha olmasın ne olur artık hayat banada gülsün asla abı işsiz kalsamda asla artık öle para kazanmak istemiyorum çok utaniyorum kendimden belkı artık yuam olmuycaz ama kızlığımı herşeyi kaybettim ama namusum kalsın artık bende abı ya namazlarımda kuranımda hep dua ediyorum inşaallah kabul olur ama rabbım biliyor ne şartlarda o işi yaptım biliyor en azından bazen bunu hatırladıkça allahımın beni affetceğini umuyorum ama razıyım abı başımı açmayım yeterki öle para kazanmayım razıyım her gun göz yaşı döküyorum ama olsun allah buyuktur demi abı senden bır kez daha hakkını helal etmeni dilerim

Liberalizmin Kara Kitabı

ve şunu bil evimin kapısı hep size açık fakirhaneme gelirsen mutlu olurum saol abı allaha emanet olun bende size dua ediyorum bunu bilin .sızı seviyorum kı bu kelimeyi uzun zaman oldu kimseye kullanmadım veyaradanım beni seviyor buna bugün daha çok inandım çünkü sizler gibi insanlar çıkmaya başladı karşıma sevmese sızı çıkarmazdı karşıma demi abı saol ya sana hakkını nasıl öderim abı ya .ellerinden öperim

seni seviyorum abı allaha emanet olun ailenizde sizde bir kez daha allah razı olsun sizlerden amin.

selam ilköğretimi bitmişti ve okulumun birincisiydim ortaokul zamanım gelmişti herkes yazılıyordu bende annemle yazılmaya gıtdım önlük ücretleri çok pahalıydı alamadık ve ben okula gidemedim işte o zaman dünyam yıkılmış babam o kadar sorumsuzduki hiç üzlememişti yada üzüldü ben anlayamamıştım yıkılmıştım okumayı çok istiyordum heleki de avukat olmayı istemiştim en çok ama olmadı neyse abımla çıktık oyla bilecik civarıydı abım arabayı durdurdu anamda yanımdaydı bana tuvalete gitceksen in dedi anam yazık bende incem dedi beni yalnız bırakmak istemiyordu korkuyordu sonuçta faışede olsam evladiydim şimdi anneme ben bakıyorum başka hiç evladı yuzunu bile gözstermiyor hatta bir keresinde anam komalık olmuştu takı çağırdım ve annemi attım takıye o un sabaha kadar hastanede kaldım yanımda abım yoktu abım ı aradım bir ara evde yatıyormuş yemek çok gelmişde midesine soda içmiş yatıyor muş sonra param kısıtlıdı kimi arıyım diye düşünürken ne düşünüyorsun kızım çık yola aç kendini bak herkes gelir dedim işte bu sefaletten gelen bir düşüncemiydi yoksa kimsesizlikmiydi yoksa alışmaktamıydım bu kadar kolayımı tenini satmak hiç yola çıkıpta müşteri edinmemiştim yapamazdım korkuyordum ya bana daha kötü şeyler yaparlarsa diyordum he bu arada faışenin en ıyı dostu altın incir veya cuzdanda saklanmış çeyrek altındır çünkü bellimi olur gecenin bir vakti müşterin sana sapık muamelke yapar kaçarım diye bir kenara muhakkak bir para saklardık arkadaşımızla yolda ormanda bir yerlerde kalmayalım diye o kadar savunmasızsınızki müşteriye çıkarken insan hiç faışelik için giderken dua okurmu işte sen okuyorsun ama çünkü sende bir cansın bir insansın herne kadar sana mauhluk gibi bakılsada sende aglasın bizim de yaşlarım akar bizimki kalbımız var ama.

abım tam lavoboda beni vurmak üzereydi bir telefon geldi acil para alızmış karısına sonra durakladı ve bana baktı bende var ben sana veririm dedim ve bıraktırdığım tum paramı ona verdim ve bişey olmadı ee abı işte hayat bumuydu sence bak biraz önce faışesin diye sana silah dogrultan biri var ama para lazım olunca canın bir anda bağışlandı ve hemen eve geldik sevinmelimiydim yoksa üzölmelimi kurttulcaktım o hayattan ama genede o hayatdan kazandığım para beni kurtarmış gece evde olduk sabaha karşı ve hemen iş yerine gıtdım ayrılcağımı söledim ve ayrıldım bir dünyada borcum vardı o gece herşey değişmişti hayatımda şükürler ediyordum peşpeşe ve hemen kapanmaya karar verdim ve hamama gıtdım temizlendim paklandım ve kapandım sene XXXX tu galiba yanlış hatırlamıyorsam sonra evime geldim ve hemen tesetturlu çalışabileceğim iş aradım bulamadım XX ay öle gecti sonra temizlik işleri buldum onlara gıtdım ve tek teke borçlarımı ödedim bişey diyımmı helal para kazanın az gelsin korkmayın elbet o para o akadr çok şeye yetiyorki şaşıyorsunuz sonra namaz her derdın devası kılmaya başladım XX sene öle gecti tabı bu kısa degil hayat ta gördüklerim ama yeterli şimdilik ve şimdi baya zamandır geciniyorum evet az alıyorum o kara pis para daha çoktu ama inanin çok mutluyum şimdi evlenirmiyim bilmiyorum ama ilk fırsatta anacım la ümreye gitcem biraz para bıraktırmeye çalışıyorum işte daha şu anda bişey yok ordada ama olucak bu kadar şeyler olduysa oda olucak oraya gıdp töbe etmek yerinde töbe etmek istiyorum inşallah o muardımda olucak hacca belki para bıraktıremem ama umreye yapcam inşallah amin sizde dua edinde gıdeyim çok istiyorum şimdi her namazımı kılarım çokta dikkat ederim aman derim aman sakın kızım o hayat gitme diye ve gitmiycem zaten yemin ettim egerki o hayata dönmek zorunda kalırsam canıma kıyıcım ne olursa olsun bir daha asla o gunleri yaşamamalıyım şimdi her sabah ister faışe ol ister orospu fark etmez ben

Liberalizmin Kara Kitabı

ınanıyorum her sabah namazından sonra muhakkak dua ederdım o zamanlar ayetel kursıyı çok okurdum onu her sabah kibleye dönüp 100 defa okursan muradın kabul olurmuş ve oldu ben sekiz sene dua ettim hiç bır sabah bırakmadım ve bakın şimdi çok mutluyum allahım bozmasın amin

Liberalizmin kusurları(2): Çalışan Bireyleri intihara sürükler(Mehmet Yılmaz)

Sunuş: Parayı ve parayla satın alınabilir şeyleri Homo-Economicus'un artı hanesine yazıyor modernist ideolojiler. İstenmeyen(?) ve eziyet veren(?) çalışmayı ise eksi hanesine... Borsa, şirket bilançoları, kâr zarar hesapları **çalışmayı değil hep çalışmanın sonuçlarını, MALLARI, PARAYI, KÂRI** ölçüyor.

Bu DEVASA YANILGI artık liberal ideolojinin bir parçası oldu ve her ezber gibi kendi felâketlerini üretiyor. Fransa'da bilgisayarıcılar, Avustralya'da ve Hindistan'da çiftçiler intihar ediyor. Koruduğunu, yücelttiğini iddia ettiği Birey'in felâketi oluyor Liberalizm. Anlatacağımız bu felâketin hikâyesidir.

Ben denizi çalışıyorum, deniz de beni...

İlk defa **çalışıp** para kazandığımda Marmara Denizi kıyısında bir köyde idim. Yaz tatilinde kullanmak üzere 4 metre uzunluğunda ufak bir kayak almıştı babam. Dediğim gibi tatildeydik aslında. Yani öyle ekmek parasını çıkarmak meselesi değildi. Kışın yeterince çalışılmış, para biriktirilmiş, yaz tatili "hak edilmişti". Buna rağmen bir eğlence olarak başlayan balıkçılığımız kısa sürede "profesyonel" bir hale geldi. Balık çok boldu o zamanlar, 12 eylül 1980 darbesini izleyen yıllardı. Babam da ağ ve olta tekniklerini çok iyi biliyordu zira gençliğinde yıllarca profesyonel balıkçılık yapmıştı İstanbul Boğazı'nda.

Sabah güneş doğmadan uyanıyor, akşamdan attığımız ağları topluyorduk. Kilolarca tekir, barbunya, mezgit, dil, pisi, izmarit çıkıyordu ağdan. Gündüz ise balıkların geçiş yerlerine ve saatlerine göre yemli, parakete, çapari yapıyor, iri kırlangıçlar, karagözler, mırımlar yakalıyorduk. Balıkların az olduğu saatlerde kıyadaki lokantaların ve yazlıkçıların evleri arasında elimde tepsiyle geziyordum, **“Balıkçı geldi balıkçımı!”** diye bağırarak. En ufak bir gürültü yapsak **“sus çocuğum!”** diye azar işitirdik ama profesyonel(!) balıkçı olunca başkaydı! Avazım çıktığı kadar bağırıyordum: **“Balıkçı geldi balıkçımı!”**. Bu ses iyi bir haberdi çünkü **“bu akşam ne pişirsem?”** diye kara kara düşünen kadınların kurtarıcısı küçük MY geliyordu, Heeyt! Bilmeyenlere ayıklamayı öğretiyor, yemek tarifi bile veriyordum annem sağ olsun!

Hemen satıp denize geri dönebilmek için fiatları düşük tutuyorduk ama yine de hayatımda hiç o kadar çok parayı bir arada görmemiştim. İşin garibi çalışma gibi gelmiyordu bana bu. Deniz çok güzel kokuyordu. Balık tutmak çok zevkliydi. Üstelik normalde sessiz bir insan olan babam denize açıldı mı gençlik hatıraları canlanıyordu. Birbirinden güzel hikâyeler anlatırdı kayıkta. Hiç sıkılmazdık.

Ağustos sonu, eylül başı lüfer başlıyordu. Akşam üzeri kurşun zokalarımızı cıva ile parlatıyor, yem ayarlıyorduk komşulardan. Lüfer çok zeki bir balıktı. Saygı uyandıran bir “rakipti”. Balıkçı ile lüfer arasında garip bir düello idi bu sanki. Sandala çekilen her lüfer bir zaferdi zira en ufak bir dikkatsizlik, dalgınlık lüferin oltadan kendini kurtarmasına fırsat veriyordu ve Sayın Lüfer hiç bir fırsatı kaçırmıyordu. Bir gecede 30-40, bazen 60 lüfer yakalıyorduk ve sabaha karşı saat 3 veya 4’te bitkin halde eve dönüyorduk. Parmaklarım misinalarla kesilmiş, avuçlarım lüferlerin dişleriyle parçalanmış, kan içindeydi. Ama mutluyduk çünkü muzafferdik!

İşim beni “Ben” yapıyor...

Rüyamda bile denizi görüyordum. Gündüz kaçırdığım balıkları gece rüyamda yakalıyordum. Gündüz fırtınada dengemi kaybedip düştüysem gece dimdik ayakta idim. Gündüz satamadığım balıkları rüyamda satıyordum. Ben denizi ve balıkları “çalıştığım” gibi onlar da beni “çalışıyor” şekillendiriyordu. Babasından harçlık isteyen küçük MY gitmiş, yerine çalışıp para kazanan bir “yetişkin” MY gelmişti. İnsanın kendi kazandığı parayı harcaması ne kadar önemliydi!

İlk yıllar motorumuz yoktu. Her yere kürek çekerek gidiyorduk. Ellerimiz nasır tutmuştu. Bel ve sırt kaslarımız güçlenmişti. Uzaktaki dalgaların arasında atlayan küçücük balıkları bile görebiliyordum. Gözlerim keskinleşiyordu sanki. Dalgalı havalarda ağ atıp çekmek baştan çok zordu çünkü oturmadan, ayakta yapılan bir işti bu. Ama zaman içinde ayak bileklerim ve dizlerim “akıllandı”. En sert havada bile dikkatimi yaptığım işe verebiliyordum zira vücudum “otomatik viteste” idi rüzgâra ve dalgalara uyum sağlarken. Düşmemek için benim bilinçli biçimde kaslarıma emir göndermeme gerek yoktu artık.

Balıkçı MY doğmuştu... Balıkçılık bedenimi, zekâmı ve hissiyatımı şekillendirmişti. Herkesin “masmavi” gördüğü denize bakınca ben ne zaman fırtına çıkabileceğini, yağmur yağabileceğini kestiriyordum. Kurşunî griden çiğ bir yeşile dönüyordu deniz öfkelenmeden önce. Gün içinde bin defa renk değiştiriyordu. Tahtayı okşayan marangozları görmediniz mi hiç siz? Ya da otomobilin sağlam çamurluğunu okşayarak yamuk tarafı tamir eden kaportacıları? Ben bir gübre fabrikasında kimyasal madde posasını yalayarak **pH**’ını yani asitlik derecesini isabetle söyleyen teknisyeni gördüm!

Liberalizmin Kara Kitabı

İşte gözlerim öylesine okşuyordu, yalıyordu denizi...

Çalışmak insanın geçimini sağlamanın çok ötesinde bir süreç. O yıllara geri dönüp baktığımda bunu görüyorum. İnsanı şekillendiren, zorlayan, her başarısızlıktan sonra **“bir daha asla!”** dedirten, içimizde uyuyan enerjileri hayata geçiren... Çalışmak insana değer katan, kendine saygısını, toplumdaki yerini ve benliğini inşa eden bir süreç. Üretmek, üretilenin ticareti... Bunlar ayrı ayrı kavramlar. Eğer çalışarak üretilmiş bir malın piyasadaki (o günkü) değeriyle ÇALIŞMANIN KENDİSİNİ ölçmeye kalkarsanız ne olur? ÇALIŞMA sayesinde inşa edilen BEN’liği ve ona ihtiyaç duyan Birey’i dinamitlemiş olursunuz! BU BİR CİNAYETTİR!

Cesedim şirketime armağan olsun!

9 eylül günü bir bilgisayarçı arkadaşlarının önünde karnına bıçak saplayarak intihar edince aklıma bütün bunlar geldi. France Telecom’da 2008 şubatından beri 21inci intihar vakası idi bu. Citroën, Renault ve bir çok taşıyon firmada çalışan insanlar intihar etti, ediyorlar.

Neden insanlar benim ve babamın balık tuttuğu gibi, ısıklı çalarak gitmiyorlar işe? Firmaların finansal “sağlığı” uğruna insanların akıl sağlığı mı feda ediliyor? Düşük maaşla mı çalıştırılıyorlar?

Hem liberal ekonomiyi benimsemiş hem de demokratik bir ülke Fransa. Diğer yandan sendikalar güçlü ve çalışanların özgürlükleri oldukça iyi korunuyor, Paris çalışanların hakları konusunda oldukça hassas bir başkent. Yani Türkiye’deki gibi köle muamelesi yapamazsınız insanlara.

Peki intihar eden bu insanlar her toplumda görünebilecek bunalıma girmiş tipler ya da uçuk kaçık kimseler mi? “Ezilen işçi”, “ezen patron” klişelerini, ideolojik takıntılarımızı bir kenara bırakıp [Derin İnsan](http://www.derindusunce.org) merceğiyle bakmaya çalışalım şimdi.

Önce biraz hammadde toplayalım:

TV’den, radyodan, gazetelerden, çevremden izler, izlenimler:

Otomobil fabrikasında çalışan bir işçi: “Bize imal ettirdikleri araçlara ailemi asla bindirmem”.

Yaşlı bir hemşire: “Yatak yokluğundan kanserli hastaları bile evlerine yolladık. Tıp ilerliyor, teknik ilerliyor ama biz 20 yıl öncesine göre daha kötü çalışıyoruz”

Tıp fakültesinde bir ekonomi profesörü: “Benim dersimde ‘DOKTOR’ kelimesini asla kullanmayacaksınız. Bu kelimeyi ödevlerinizde görürsem puan kırarım. Bundan sonra ‘DOKTOR’ yerine ‘Tedavi üreticisi’ diyeceksiniz.”

Polis sendikası sözcüsü: “Hükümet bizden hizmet değil rakam istiyor. Her ay tutuklamamız, göz altına almamız gereken asgari bir miktarda insan var. Bu kotayı tutturamazsak başarısız kabul ediyoruz”

Bir boyacı: “Zannediliyor ki işçi düşünmez. Elle yapılan işlere kıymet verilmiyor, kafayı kullanmadığımızı sanıyorlar. Düz bir duvarı boyayacaksınız diyelim. Düşünmezseniz kötü yaparsınız işinizi. Acemi bir boyacı ile ustanın boyadığı iki duvar öyle farklı ki birbirinden”

Çalışmak ile çalışmanın sonucu olan mal/hizmetin bir tutulması neticesinde böyle saçma sapan bir noktaya vardık insanlık olarak.

“Kötü çalışmak” zorunda kalan, meselâ kalitesiz duvar inşa eden bir usta hırsızlık, ahlâksızlık yapmış gibi hissediyor kendisini. Uğrunda fedakârlıklar yaptığı, icra etmekten gurur duyduğu, Ben’liğinin bir parçası olan mesleğini maliyet düşürmek için “satmak” Ben’liğini satmak gibi. Fahişeliğe zorlanan namuslu bir kadın gibi yıkılıyor insanlar.

İyi ama nasıl oldu? Neden sosyologlar, doktorlar, filozoflar, hukukçular, sendikalar ve karar üreticileri(?) bu gidişe “DUR!” diyemediler zamanında?

Liberal Totalitarizm

Önce bu hammaddelerin ortak noktasına dikkat çekelim: Parayı, neticeyi ölçme tutkusu, göstergeler ve piyasada el değiştirebilecek objektif, standart **“değerler”** üretmek. Oysa çalışmak netice ile ölçülmez. Durumu çok ağır olan bir hastayı kurtarmak için çok çalışır doktorlar ama hasta yine de ölebilir. Hastaların ölümü genç doktorlara unutamayacakları dersler verir. Şekillendirir onları. Hastanın yakınlarına kötü haberi vermek, cesedi morga taşımak... Genç bir mühendis projesini zamanında teslim edemeyince başarısızlığı tadar. **“Bir daha asla!”** diyecektir kendi kendine. Rüyasında görür projelerini, teknik sorunlarını... Kâh kâbus olur, kâh gündüz tadamadığı başarıları yakalar gece düşlerinde. Ama eninde sonunda doktor, mühendis, sekreter, inşaat işçisi başarır. **Başarısızlık korkusu sayesinde başarır.**

Yazının giriş kısmında aktardığım gibi insanî, sübjektif bir boyutu var çalışmanın. Bu **İnsan’a özel boyutunu** Amerikan Doları ya da Japon Yeni ile ifade edemezsiniz. EtMEMek gerekir zaten. Çalışmanın ürünleri ve bu ürünlerin maddî kıymeti standartlaşabilir ve para olarak el değiştirebilir. Ama çalışmanın kendisi bu standartlaşmadan korunmalıdır.

Korumazsanız ne olur? Dürüstlük, çalışkanlık, dayanışma, tecrübeye saygı gibi MUTLAK **“değerler”** yok edilir, yerine hisse senedinin, dövizin ve altının sabah saat 10:45’teki OYNAK **“değerleri”** yerleşir. Bu ise hemen her insanda az veya çok olan para hırsının bir araya toplanıp güçlenmesi, kurumsallaşması, PİYASA-laşmasıdır. Karl Marx’ın deyiimiyle İNSAN’ın **ŞEY**leşmesi, **ŞEY**lerin İNSANlaşmasıdır. (Bkz. [Zina da böyle bir şey işte](#))

Piyasa’nın ihtiyaçlarıyla insanların ihtiyaçlarını karşı karşıya getirirseniz elbette Piyasa **bireyleri ezip geçer**. Somut olarak? İnsan’a saygılı şirketler paraya saygılı şirketlerle rekabet edemez. **Zira tersine bir açık arttırmadır** Piyasa. Para uğruna en fazla fedakârlık yapanın kazanacağı bir yarış. İnsan’a, çalışmaya saygı **PİYASA** tarafından cezalandırılır. Neticeye (=kâr) saygı ödüllendirilir.

Bilgisayarların ucuzlayıp yaygınlaştığı 1980’lerden bu yana yukarıda teorisini verdiğim şemanın bir çok özel şirkette uygulandığını gördüm. Karar amaçlı bilgi sistemleri (MIS, EIS, OLAP, DWH,...) üzerine uzmanlaştığım için bu gösterge/netice fetişizmi içinde yüzüyorum yıllardır. Fransız yöneticiler övünerek İngilizce terimler kullanıyorlar: “Result oriented” (netice/sonuç hedefli), “Cost killer” (maliyet/masraf öldürücü)...

Liberalizmin Kara Kitabı

Kim bilir kaç firma gördüm yeni projelerin şirkete faydasını ölçmek için işten atılacak insan sayısını baz alan.

Zira gelişmiş ülkelerde kalite ya da pazarlama yoluyla kârın arttırılma imkânları azaldığından yöneticiler yaklaşık 20 yıldır maliyetleri azaltarak **“değer üretmeye”** çalışıyorlar. Yukarıda hammadde olarak verdiğim yakınmalara bir kez daha göz atın. Elbette maliyetlerin azaltılması yoluyla kârın arttırılması sakıncalı bir fikir değil. Ama bunun bir saplantı haline gelmesi, güzel şekilde kâr eden firmaların sırf Piyasa Tanrısı’na hoş görünmek için daha DA fazla kâr etmek istemesi **Liberal Totalitarizm**’i doğuruyor. “Değer” üretiminin adresi artık fabrikalar ve tarlalar değil muhasebe/finans büroları.

Dediğim gibi insan sadece para kazanmak için çalışmıyor. Çalışmaya mecbur olsak bile maaş dışında beklentilerimiz var işimizden. Bir polis memuru maaşı ne olursa olsun kendisini **huzurun, asayişin koruyucusu** kabul ediyor. Bir hemşire iğne yapan, ilaç veren kişi değil. **Hayat kurtaran bir insan beyaz üniformalar içinde.** [Evlât Acısı](#) örneğiyle açıkladığım gibi meslekî sorumluluklarımıza, **ekmek paramızı kazanma şeklimize bir mânâ veriyoruz.** Aksi takdirde birer robot olurduk. İki iş arasında hiç bir fark gözetmezdik mânâ olarak.

Oysa işten atılmadan önce limon gibi sıkılan insanlar özel hayatlarından, hobilerinden, rüyalarından, iş dışında ne varsa her şeyden öyle çok özveride bulunmuş oluyorlar ki firmadan kovulduklarında yaşamının hiç bir değeri kalmıyor.

İnsan kaynakları müdürünün bilgisayarında kırmızı işaretli bir isim, bir işten çıkarma mektubu gönderiliyor... **Cost Killer** lakaplı bir genel müdür insan kaynaklarını tebrik ediyor. Göstergeler yeşile geçiyor.

Bu gidişin sonu ne olur? Komünist Mao 1958-61 yılları arasında pirinç üretimini arttırmak için fidelerin 3 kez daha sık dikilmesini emretti. Güneş ve gübre yetersizliğinden fideler pirinç vermedi. 30 milyon Çinli öldü. Pirinç bitkisinin doğasına aykırı kararlar bir felaketle sonuçlandı. İnsan denilen varlığın doğasına aykırı kararlar nereye varır?

Bugün Komünist Mao yok. Düşüncelerini ve vicdanını Yüce(!) Piyasa Tanrısı’na endekslemiş bir insanlık var. **“Piyasa neylerse güzel eyler, elleşmeyin”** diyen liberaller var. Çalışmanın **“değerini”** borsa **“değerleri”** ile takas etmenin bedelini en zayıflarımız ödemeye başladı bile. Tabutlar geçiyor önümüzden.

Ekrem Senai gibi **“masum değiliz hiç birimiz!”** diyesim geliyor. Daha hızlı yükselen borsa kâğıtlarına rağbet ediyoruz. Piyasa Tanrısı genel müdürlere baskı yapıyor. Şirket yönetimi (bizim beslediğimiz) kâr hırsıyla insanları sıkıyor limon gibi. Daha az imkânla daha çok, daha hızlı, daha kaliteli üretmelerini istiyor. Yine biziz çarşıda en ucuz ve en kaliteli malı arayan. Kendi kuyruğunu ısırın kedi yavrusu gibiyiz.

En zekilerimiz direniyor bir parça. İcad ediyor, otomatikleştiriyor, hızlandırıyor. Omuzlarımıza tap tap vuruluyor. Bravo! Zayıf olanlarımız ailesinden, çocuğundan alıyor. Hafta sonundan, uykusundan, hobisinden... Ama birer **loser** onlar neticede. Zayıflar kaybetmeye mâhkum. Liberalizm orman kanunudur deyince kızıyor liberaller. Demiyoruz o halde. Ama düşünüyoruz yine de. Biz **winner** olduğumuz için haklıyız.

Peki piyasa serbest mi? Değil.

Vicdan sahipleri malların üretimi sırasında çevrenin kirletilmesini ya da çocuk kölelerin kullanılmasını dikkate almak, ithalatını yasaklamak istiyor. Kanunlar, tüzükler var. Ama WTO gibi kurumlar itiraz ediyor. **“Ticaret özgürlüğüne aykırı!”**. Martıları, papatyaları ve çocukları korumak Piyasa Tanrısı’nın gazabını çekebilir. Ama telif haklarına gelince başka bir müzik. **“Devlet yok mu? Hukuk yok mu?”** diye haykırıyor EMI, Sony Music, Universal ve saz arkadaşları. Liberaller kadar devletçisi yok söz konusu olan para ise. Lobiler devrede. Amerikan Hükümeti ve Avrupa Birliği kukla olmuş lobilerin, büyük firmaların elinde.

Atilla Yayla diyor ki **“insan’a güvenin”**. Hangi insana? İnsan nefesine mi yoksa [Derin İnsan](http://www.derindusunce.org)’a mı?

Liberalizmin kusurları(3): Liberalizm ahlâksızdır! (Mehmet Yılmaz)

UYARI: “*Liberalizm kötü ahlâklıdır*” demiyorum, su nasıl renk-siz, hava nasıl koku-suz ise liberalizm de öyle ahlâksızdır diyorum.

Sunuş: Ben liberalizmin en çok ahlâklı olma ihtimalini sevmiştim. “[Günah işleme özgürlüğü](#)” isimli yazıda savunduğum gibi devletin vicdan rolü üstlenmesine, halkı çocuklaştırmasına karşıyım. Bu sebeple yaklaşık iki yıl önce liberal dostlarıma yazdım ve “Liberal Ahlâk” hakkında kaynak istedim. Çok iyimserdim. Aynı inançları ve değerleri paylaşMAyan insanları ortak bir zeminde buluşturabilmek için liberalizm büyük bir umut teşkil ediyordu gözümde. Özgürlük kavramı zaten sorumluluk olmadan düşünülemezdi. Liberalizmi var gücüyle savunan bunca insan vardı her şeyden önce. Bir **yarış arabasına fren sistemi takmayı unutacak kadar delirmiş** olabilirler miydi?

Özetle Adam Smith’ten, **Mandeville**’den, **John Stuart Mill**’e, **Hayek**’e, **Friedman**’a, **Röpke**’ye uzanan, dallanıp budaklanan liberal gelenekte mutabık kalınmış olması gereken, SAPASAĞLAM ve din dışı bir ahlâk zemin arıyordum.

Bugün vardığım nokta bir düş kırıklığından ibaret. John Rawls(1) gibi solcu ve kolektivist liberaller gördüm. (Evet, bu da var!) **Immanuel Kant**(2), **Alexis de Tocqville**(3) gibi öldükten sonra devşirilen

Liberalizmin Kara Kitabı

*“liberalleri” gördüm. **Bernard Mandeville** gibi insandaki kötü huyların bir araya gelip “iyilik” üreteceğini savunanları gördüm. Ama liberal ahlâkı (varsa şayet) göremedim.*

Hayek(4), Popper, Berlin her hangi bir ahlâkî zeminin zorunlu olmadığına hükmediyorlar. **Mises(4), Rothbard** ve Türkiye’de **Mustafa Akyol** (*Çatışma mı İşbirliği mi?*), **Atilla Yayla** (*Liberal düşüncenin ve Türkiye’nin geleceği*), **Mustafa Erdoğan** (*İslam ve Liberalizm*) gibi liberallerin ahlâk konulu çabaları ise ortak bir zemin kurmaktan ziyade liberal ilkelerin her hangi bir mevcut (geleneksel, dinî,...) zeminle çatışmadığını savunmaktan ibaret. Nasreddin Hoca gibi herkese **“sen de haklısın”** diyerek vicdanî, insanî bir düzen kurulabilir mi? Göreceli/çoğulcu ahlâk kürtaja, *intihara*, *çocuk pornosuna*, açlığa, *sehitliğe*, *fuhuşa* nasıl bakar? Birey’e bu derecede önem veren liberaller başkasının hayatını kurtarmak için kendilerini feda etmeyi (ya da **etME**meyi) hangi ahlâkî çerçeveye koyabilirler?

Şimdi yakından bir bakalım, 1600’lerden 2000’lere “liberal ahlâk” denen şeyin sabitleri nelerdir? Liberal düşüncenin **BÜTÜN AHLÂKÎ DAYANAĞININ BİR YANLIŞ ANLAMA ÜZERİNDE DURDUĞUNU** söylersek çok mu abartmış oluruz?

Liberalizmin ahlâkî zemini var mıdır?

Liberalizmin çeşitli türleri var ve liberaller neyin ne olduğu konusunda kendi aralarında her zaman hemfikir değiller. Detaylı bilgi isteyenler ünlü Fransız akademisyen **Pascal Salin** ile yaptığımız söyleşilere, ondan çevirdiğimiz makalelere ve **Liberalizmin Ak Kitabı’na** bakabilirler. Ancak genel olarak vergilerin azaltılması, özelleştirme, devletin küçültülmesi, sermaye, mal ve hizmetlerin serbestliği gibi uygulamalar liberal politikaların birer parçası. Akıllıca ve adaletten ödün vermeden uygulandıklarında bu politikalara karşı olMAğığımı da belirtiyim bu arada. Ama hangi adalet?

Adaletin, hakların, ahlâkın referansı ne olacak? Piyasa tabi ki! Avusturya Ekolü’nün ünlü ismi Ludwig Von Mises’ten dinleyelim:

“Halk yığınları, oy veren, demokrasilerde hakim olan şu milyonlar bilmeliler ki sahte doktrinlere alet oluyorlar. Sadece Piyasa üzerine kurulu bir toplum onlara arzuladıkları refahı verebilir. Ama halkı ikna etmek için önce elitleri, aydınları ve iş adamlarını ikna etmek gerek.” (12 haziran 1943’te Leonard Read’a (4b) yazdığı mektuptan)

Hukuk devleti, demokrasi, vicdan gibi kavramların karşısına satın alma gücü ile orantılı bir tüketici egemenliği koyuyor liberal doktrin. Liberal politika başka şey, liberal dogmalar, fetişizmler başka.

1980’lerden itibaren işte bu **“liberal politikaların”** bir çok ülkede uygulandığına tanık olduk. ABD’de Ronald Reagan İngiltere’de Margaret Thatcher, Şili’de Augusto Pinochet, Kanada’da Brian Mulroney ve bütün çelişkilerine rağmen Türkiye’de Turgut Özal... ilham kaynağı? Tek bir isim, Milton Friedman. Koyu bir liberal olan bu Amerikalı “liberal ahlâk” düşüncesinin de adresi. Daha doğrusu 1980’leri 1600’lere bağlayan köprünün, “liberal ahlâk” sabitinin bize yakın olan ayağı. Neden?

Bizzat [Milton Friedman'dan](#) dinleyelim:

Videonun çevirisi: “Elimde görmüş olduğunuz şu kurşun kalemın tahtası filan ülkeden, içindeki kurşunu falan bölgeden geliyor. Aynı dili bile konuşmayan, farklı dinlerden olan bu insanlar bir araya gelselerdi birbirlerinden nefret bile edebilirlerdi. Siz bu kurşun kalemi aldığınızda bir kaç saniyeliğine binlerce insanla ticaret yapıyorsunuz. Merkezî bir büro yok, emir-komuta yok. Fiat sisteminin sihirli gücü bu. Bütün bu insanlar bir araya geliyor ve siz bu kalemi çok küçük bir bedel ödeyerek alabiliyorsunuz. İşte bunun için serbest piyasa çok önemli. Sadece verimi arttırmak için değil. Dünyadaki insanların arasında huzuru ve barışı sağlamak için.”

Bütün bu makul ve mantıklı lafların arasına sızmış bir hokkabazlık var, sezebildiniz mi? Ne sihirdir ne keramet, el çabukluğu marifet! Friedman son cümlede piyasa fetişizmini adeta zihnimize enjekte ediyor: Para kazanmak için çalışan insanlar, işçiler, yatırımcılar, tüccarlar bilmeden, hatta istemeden HUZUR ve BARIŞ **üretiyorlar(!)**. Daha doğrusu Piyasa denen “sihirli” varlık sayesinde oluyor. Piyasa neylerse güzel eyler! Bunun için “fetişizm” kelimesi çok uygun bu imanlaşan liberalizme. Zaten bugün de duymuyor muyuz “Piyasaya inanmak lâzım” gibi lâflar?

Tabi aynı doğrultuda [Ronald Reagan'ın ilk başkanlık konuşması](#) da dinlenebilir. Örneğin “**özgürlük, özeldir, nadirdir. Kırılgandır. Üretime ihtiyaç duyar**” demesi! “...Özgürlük korunmaya/saygıya ihtiyaç duyar” diyebilirdi meselâ. Bunun yerine üretim diyor. (Freedom is special and rare. Fragile. It needs production.)

Her iki konuşmadaki gariplik hemen dikkati çekmiyor. Bir ayna tutalım şimdi ve “sihirbazların” hilesini açığa vuralım. Friedman'ın elinde bir el bombası olduğunu düşünün veya Halepçe'de 5000 Kürdün öldürülmesi için kullanılan Alman yapımı bombalardan birini tutmuş olsun:

“Elimde görmüş olduğunuz bu hardal gazı kapsülü sayesinde binlerce Kürd-insan güneşin doğduğunu göremeyecek bir daha. Uluslararası işbirliğinin zaferi bu. Bombanın metal kısmı Romanya'daki demir madenlerinden geliyor. Elektronik aksamı Tayvan yapımı. Montajı Almanya'daki bir fabrikada Türk işçiler tarafından gerçekleştirildi. Kimyasal silahı sivil halkın üzerine atan Mirage jetlerini üreten Fransızlar Katolik ve kullanan Iraklı pilotlar Müslüman. Farklı dilleri konuşan, ayrı dinlerin mensubu bu insanlar bir araya gelseler birbirlerinden nefret bile edebilirlerdi ama birlikte böyle FAYDALI(5) projelere imza attılar. Merkezî bir büro yok, emir-komuta yok. Fiat sisteminin sihirli gücü bu.”

Grumbling Hive, or Knaves Turn'd Honest” adlı metinde savunduğu gibi insanların nefsanî

Üretimin, ekonomik serbestliğin özgürlük ve barış getireceğini savunan bu adamların hatası nerede? Piyasa ile, **ekonomik fayda** ile özgürlüğü, barışı, huzuru, ahlâkı, iyiliği birbirine bağlıyorlar, hatta eşitliyor, AYNI-lıyorlar. Liberallerin 3 asırdır hiç bıkmadan yinededikleri bir şeyi tekrar ediyorlar. Tıpkı **Bernard Mandeville**'in 1705'te yayınladığı “**The**

Liberalizmin Kara Kitabı

tutkularının, para hırsının birbirini dengeleyeceğini, neticede barış, huzur üreteceğini savunuyorlar:

“O güzelim şarabı eğri büğrü asma bitkisine borçlu değil miyiz? Eğer kendi haline bırakırsanız asmanın dalları birbirine girer. Ama kuru kalmış dalları keserseniz öteki dallar gelişir. Açlık bütün korkunçluğuna rağmen bize yemek yedirmek için gereklidir. Erdem insanların/milletlerin ilerlemesini sağlamaz”(5b, [orijinal metin](#))

İnsan'ı asma dallarıyla, arılarla bir tutan, maddeleştiren, hayvanlaştıran bu bakış açısı elbette çok sakat. **İnsan'ı bir amaç değil araç olarak gören** bu perspektif, Halepçe'deki Kürtleri FAYDASIZ gören Saddam'ın bakışıyla tıpatıp uyuşuyor. Çünkü **“İnsan bir maddedir/ettir”** dedikten sonra İnsan'ın insanlığına saygı duymak için hiç bir sebep kalmıyor ortada. Kredi kartı hesabı yoksa tabi... O insanı açlığa, eğitimsizliğe mahkum etmek, çevresini kirletmek, ülkesini savaşa sürüklemek... Hatta FAYDASIZ insanların doğrudan imhası FAYDALI olabiliyor:

“...Bu ise hemen her insanda az veya çok olan para hırsının bir araya toplanıp güçlenmesi, kurumsallaşması, PİYASA-laşmasıdır. Karl Marx'ın deyimiyle İNSAN'ın ŞEYleşmesi, ŞEYlerin İNSANlaşmasıdır. (Bkz. [Zina da böyle bir şey işte](#))

Piyasa'nın ihtiyaçlarıyla insanların ihtiyaçlarını karşı karşıya getirirseniz elbette Piyasa **bireyleri ezip geçer**. Somut olarak? İnsan'a saygılı şirketler paraya saygılı şirketlerle rekabet edemez. **Zira tersine bir açık arttırmadır Piyasa**. Para uğruna en fazla fedakârlık yapanın kazanacağı bir yarış. İnsan'a, çalışmaya saygı **PİYASA** tarafından cezalandırılır. Neticeye (=kâr) saygı ödüllendirilir....”([Liberalizmin kusurları\(2\): Çalışan Bireyleri intihara sürükler](#))

Bu noktada liberal ya da totaliter olmanız hiç fark etmiyor. Yabancı ülkelere silah satabilirsiniz, devlete yük oldukları için FAYDASIZ sakatları, ARTIK FAYDALI OLAMAYAN YAŞLILARI öldürebilirsiniz ya da müşterilerinize FAYDALI olmak için Kürtleri imha edebilirsiniz. Sunuş kısmında dediğim gibi **Mandeville'nin insan=madde temelli ahlâk anlayışı(!) Kantçı ahlâk ile taban tabana zıt. (1)**

Liberalizmin Kara Kitabı

Şimdi bazı liberal dostlarımız söz konusu maddeci saplantının o zamanın koşullarına cevaben oluştuğunu, faturayı **liberal ahlâk**’ın TAMAMINA kesmenin haksızlık olacağını söyleyeceklerdir. Olabilir.

Biz de bu sebeple liberal ahlâk’ın geri kalan kısmını taramaya çalışacağız.

Gizli Elin Faydaları

“Gizli Elin” mucidi Adam Smith’ten bu yana **liberal düşünce** bir çok değişim geçirdi. Fransız ihtilalini, iki dünya savaşını gördü. Ama bu FAYDA yanılgısı hep sabit kaldı kanaatimizce. [The Wealth of Nations](#) ile bilinen Adam Smith’in liberal ahlâk teorisini sunduğu diğer önemli eseri **The Theory of Moral Sentiments**’i okuyanlar Mandeville’in teorisi ile olan benzerliğe şaşıracaklardır.

Aradan geçen yıllarda liberaller alternatif bir ahlâk teorisi üretebildiler mi? **Jeremy Bentham** (1748-1832) ve **John Stuart Mill** (1806-1873) gibi isimlerde de bu faydacı saplantının kök saldıgını görüyoruz. Ortaya bazı “teknik” eleştiriler atılıyor ama **Henry Sidgwick, Richard Hare, Peter Singer** gibileri de kendi “faydacı” varyantlarını üretiliyorlar. Yeni bir şey yok. Zaten gelen eleştiriler de maddeci/faydacı perspektifte. Meselâ liberallerin çok sevdiği “**sonuç iyiye eylem kötü bile olsa ahlâken kabul edilebilir**” ilkesine haklı olarak şu eleştiri geliyor sık sık: “**Ne biliyorsun sebep-sonuç ilişkisinin TAM ORADA bittiğini?**” Yani bir hırsız ev sahibini (istemeden) uyandırıp gaz kaçağından ölmesini engellediyse ama kurtulan adam ertesi gün bir başka suça ortak olarsa...

Özetle maddeci/faydacı perspektifte kalsak dahi **Smith, Bentham, Mill, Sidgwick, Hare, Singer** vs ile ifade bulan liberal ahlâk çok sağlam bir kuram üretebilmiş değil. Buna bir de gelişen teknoloji ve küreselleşmenin meydan okumasını eklerseniz sadece **faydacı argümanlar** kullanarak dahi **faydacı liberal ahlâk** teorisini sarsabilir hatta yıkabilirsiniz. Unutmadan, kurşun kalem (=Piyasa’nın sihirli gücü) sayesinde dünyaya barış geleceğini iddia eden Milton Friedman ile Mandeville’in ve diğer liberal ahlâk teorisyenlerinin aynı yolda olduklarını da zannediyorum yeterince ispat etmiş olduk.

Ama bizim yapmak istediğimiz daha derine inmek, neden bu kadar akıllı başında adamın bu zokayı yutabildiğini anlamak.

Liberalizmin kelimeleri ile

Çarpıcı olan şu: Liberal düşünürler mutluluk tatmin, fayda, iyilik gibi kelimeleri neredeyse eş anlamlı gibi kullanıyorlar. İngilizlerde “*welfare, happiness, utility, satisfaction...*”, Fransızlarda “*bonheur, utilité, bien être, satisfaction...*”.

Dildeki bu yıkım liberal zihinleri bir fikir hapisanesine mahkûm ediyor tabi. Gerçekte MUTLULUK ve TATMİN birbiriyle kesinlikle karıştırılmaması gereken şeyler. (Bkz. [Derin İnsan](#) kitabı, *insan*

Liberalizmin Kara Kitabı

maymunlaşabilir mi? isimli bölüm) Böyle bir karışıklığın üzerine hiç bir şey inşa etmek mümkün değil. Liberallerin asırlardır süren bocalaması da bunun ispatı.

Liberal politikalar belirlenirken çok sayıda insanı “mutlu” edip az sayıda insanı üzecek şeyler **ahlâken doğru** kabul ediliyor. Liberal ahlâk tabi. Meselâ yaşlıları, sakatları, akıl hastalarını

yok etmek “doğru” olabilir çünkü bu sağlıklı ve genç olan çoğunluğun vergi yükünü hafifletir. Benzer şekilde bir miktar zenci köle çalıştırmak çoğunluğu “mutsuz” etmeyeceğine göre... Liberal Ahlâk denen ölçülebilir, objektif, pozitivist ahlâk(!) fikren o kadar çürük ki eleştirmeye bile gerek yok. Biraz yakından baktınız mı serap gibi, kendiliğinden yok oluyor.

Ayn Rand’a (1905-1982) geldiğimizde yine yeni bir teori yok, kasdettiğim kitap **Bencilliğin Erdemi** (*The Virtue of Selfishness: A New Concept of Egoism*). Rand teorisine **Objektivist Etik** adını vermiş ama zaten baştan beri liberal ahlâkın ayakları bu objektivizm betonuna gömülü değil mi? Ölçülebilir, çarpılıp bölünebilir, **istatistik-leŞebilir** mutluluklar peşinde değil mi ekonomistlerimiz? Pozitivizmin ekonomiye uyarlanması, bu pozitivist ekonomi anlayışının da siyaseti kapsamaması değil mi söz konusu olan?

İşte Milton Friedman’ın kurşun kalemı bunun için önemli. Friedman’ın kişisel hatası değil masaya yatırdığımız. Para, borsa ya da uluslararası ticaretin otomatik olarak barış üreteceği yanılgısı, insanlardaki bencilliklerin ve nefsanî tutkuların Piyasa sayesinde aklanıp paklanacağı, toplum için iyilik üreteceği... Liberal Ahlâk’ın ta kendisi!

Liberalizmin en önemli sorunu **temel kavramları yanlış isimlendirmesi**, daha doğrusu **Pozitivizmin kelimeleri ve kavramlarıyla** düşün(dür)mesi. (Bkz. [Bir pozitivism eleştirisi](#) adlı kitap). Pozitivizm karşısındaki bu peşin mağlubiyet, bu büyük fikrî zaafiyet sebebiyle liberal düşünce de [Sosyalizm](#) ve [Faşizm](#) ile aynı çıpaya bağlı bir gemi sanki? Bu **“pozitivizm çıpası”** insanların FARKLI kavramlara AYNI ismi vermesine sebep oluyor kanaatimizce. İşte **FAYDA** ve **MUTLULUK**’un birbiriyle karıştırılması da bu durumun en acı ve en feci örneklerinden biri. Neden?

Fayda üzerine ahlâk teorisi kurmak su üstünde yürümeye benzer

Mühendislik veya işletme okuyanların birinci sene aldıkları dersler arasında makro ekonomi ve mikro ekonomi vardır. Temel ekonomik kavramları, teorileri öğrenirsiniz. Mikro ekonomide öğretilen kavramlar içinde en önemlilerinden biri “fayda” (ing. *utility*) . Bu **fayda bireyin tüketeceği mal veya hizmetten elde edeceği memnuniyettir, tatmindir**. Ama ekonomik fayda günlük hayattaki “faydalı” şeyler gibi değildir her zaman. Meselâ bir paket sigara ekonomik olarak “faydalıdır”. Adam para verip satın alıyor ya. Yahut aşırı yağlı bir gıda aynı biçimde “faydalıdır”. şeker hastası bile olsanız bir tepsi baklava size “faydalıdır”... Yersen!

Normal. Bir disiplin olarak Ekonomi’nin amacı sağlığı korumak değildir. Doktorlar var bu iş için. Özetle parası olan, satın alma

Liberalizmin Kara Kitabı

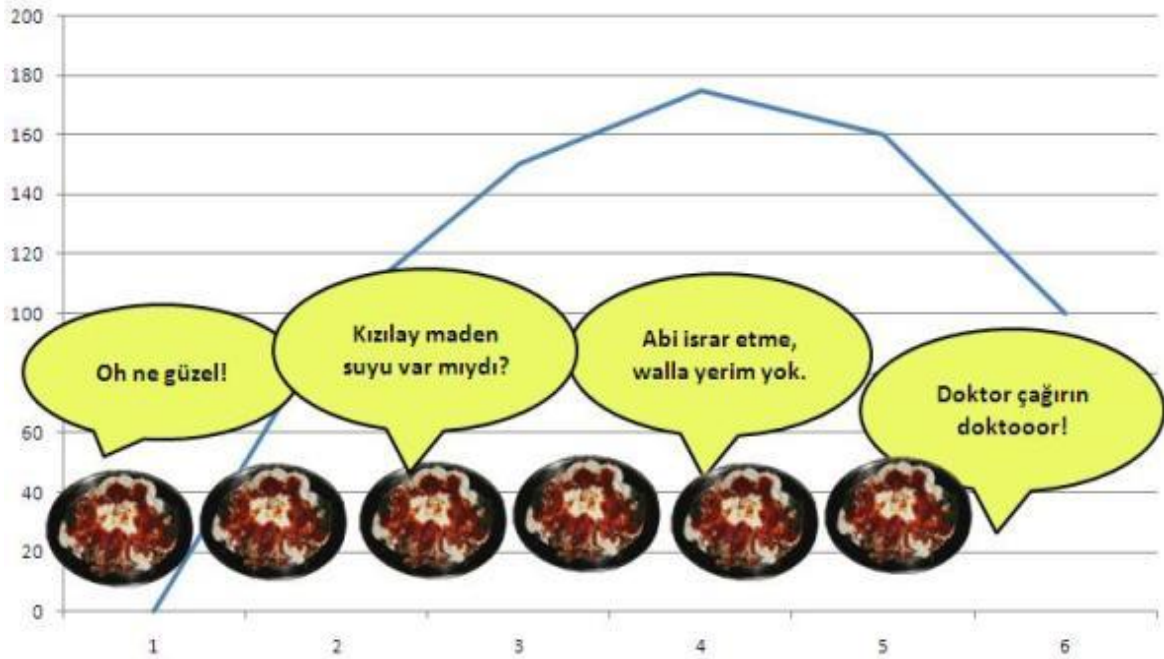
niyetinde olan bir tüketici kendisi için piyasada ne satın alırsa o şey/hizmet o tüketici için faydalıdır. **İntihar etmek isteyen için yağlı urgan “faydalıdır”**. Kiralık katil veya çocuk fahişeler de “faydalıdır”. Sefalet içindeki insanlar organ mafyasına böbreklerini satsalar böbrek fiatları düşer meselâ. Piyasa bu. Daima işler. Kalplere, doğum tarihlerine ve düşlere aldırılmaz.

Anladınız. Piyasa bir makinedir. Renksiz, kokusuz, milletsiz, dinsiz, ilkesiz, yasaksız, mecburiyetsiz ve ahlâksızdır. Çünkü var olma sebebi **ARZ** ve **TALEP**’i buluşturmaktan ibarettir. Ekonomik anlamda “faydalı” olan her şey fiyatı ödendiğinde el değiştirebilir. Bunun için ne liberalleri ne de ekonomistleri suçlayamazsınız. Hani derler ya, “arz-talep meselesi”. Ama zannedilenin aksine **ARZ** ve **TALEP** birbirini dengelemez her zaman. Bu da liberalizme dair mitolojik bir kabul, bir inançtır. Neden?

Yedikçe acıkıyorum! (Piyasa’nın ölümü)

Bütün yazıda ekonomik anlamda kullandığımız “fayda” kavramı aslında bir modeldir. Yani tüketicinin beklentisi, hazzıdır bir anlamda. Yine Mikro ekonomi dersinde ilginç olan konulardan biri olan “marjinal fayda” analizinden de bahsedelim azıcık. Bu sonuncu (birimin) tüketimin toplam hazza etkisidir. Yani iki porsiyon yoğurtlu İskender yedikten sonra üçüncü bir tabak size bedava bile verilse yemekte zorlanırsınız değil mi? Zaten ikinci tabağın verdiği haz birinciden azdır. Böyle böyle hazzınız azalır ve tüketmeye mecbur ediliyorsanız son birimler negatif haz yani sıkıntı verir. Üst üste 10 tabak yoğurtlu İskender yediğinizi düşünün. 10cu İskender’in **negatif faydası** (ızdırabı) ne büyük olacaktır!

Son tabaktaki İskenderin faydası *Bir Marjinal Fayda Analizi*

Gördüğünüz gibi fayda tüketicilerin piyasa içindeki davranışlarını modellemek için “faydalı”. Ama sihirli bir değnek değil. Eğer faydayı merkeze alacak biçimde ekonomik modeller, kuramlar geliştirseniz çuvallarsınız. Çünkü her mal/hizmet mideye gitmez. Mideyi doldurmak dışında bazı şeyler vardır ki tadına doyum olmaz, (kimi) insanın “yedikle yiyesi” gelir.

Şimdi sıkı durun, biraz ukalalık yapayım: Bazı şeylerin **Kantitatif Estetik**’i vardır. Yani adamı doyurup bıktırmak şöyle dursun, ne kadar çok olursa o kadar çekicidirler. Meselâ para, altın, lüks mallar böyledir. Tonla parası olsa bile insan daha fazlasına itiraz etmez.

Eflatun’dan Simmel’e kadar çok sayıda düşünür bu noktayı yakalamıştır ama filozof olmaya da gerek yok. Günlük gazetelere bakın. Meselâ Brunei Sultanı Waddaulah’ın 5000 araçtan oluşan otomobil koleksiyonu (parası oldukça) insanın otomobile doymayabileceğini gösteriyor bal gibi. Vertu (=“erdem”) marka pırlanta kaplı cep telefonlarına 80 bin dolar ödeyenler? İstisna mı bu adamlar?

Peki ya süpermarkete girip lazım olmayan bir sürü şeyle çıkanlar? Çantası ve dolapları kullanılmamış rujlar, ojelerle dolu kadınlar? Çalışan televizyonunu atıp son model “dev ekran” TV alan erkekler? Patlayıncaya, tıksırıncaya, çatlayıncaya kadar yemek üzere donattığımız Ramazan(?) sofraları?

Tüketici de insandır!

Fayda tüketici davranışını açıklar ama insan davranışını açıklamaz. Neden kadınlar çantalarını doldururlar ufak tefek cisimlerle? Neden sigara dumanıyla, abur cuburla doldururuz içimizi? Neden bazı insanlar eski gazeteleri atamazlar? Tarihi geçmiş ilaçları? Neden?

“... Annem ve babam kavga edip evde hava gerginleşince, gök başıma düşecek gibi tehditkâr olup kapılar sertçe kapanmaya başlayınca günüm bir boşlukta yüzer gibi olur. Bu boşluğu doldurmak için lavaboyu bile yiyebilirim. Yiyeceklerde eksikliğini duyduğum o ağırlığı buluyorum.... Yiyecek dediğim zaman salata gibi ağırlıksız (/önemsiz) şeylerden bahsetmiyorum. Rüzgâr gibi gelip geçen, sıfırdan bile daha hafif şeyler değil yediklerim...” ([Seni Yaratan’ın resmini yapabilir misin William?](#))

Liberalizmin Kara Kitabı

Tüketicinin Hakikat'ini yani İnsan olduğunu göz ardı ettikleri içindir ki liberaller asırlardır bir ahlâk teorisi geliştiremiyorlar. Tüketicinin değil ama İnsan'ın içi boştur. Bu boşluk ona sebebini açıklayamadığı bir korku verir. Bu köpekten, işsizlikten ya da ölümden korkmaya benzemez. Adı Mutlak Korku'dur. (Bkz. [Derin İnsan](#) kitabı, *Korku Matkabı* isimli son bölüm)

Heidegger'in, Kierkegaard'ın, Freud'un teşhis ettikleri **"yabancılık-atılmışlık-sürekli gurbette olma"** hissi insan Tabiat'ının ayrılmaz bir parçasıdır. Elbette eski çağlarda da vardı bu özellik ama insanların birbirlerine kötülük yapma kapasiteleri teknik olarak çok sınırlıydı.

Bugün hem teknoloji hem de ekonomi çok üstün bir seviyede. En zengin dünyalılar en fakirlere oranla binlerce kez daha zenginler. Küreselleşen bir dünyada günde 1 dolara karın doyuran var, günde onbinlerce dolar kazanan var. Hepimiz aynı Piyasa'da **"dans ediyoruz"**. Gelişmiş ülkelere ananas uçakla taşınırken fakir halklar susuzluktan ölüyor. Elbette açlık, sefalet her çağda vardı. Ama bizim çağımızda iyi ve kötü ne varsa internet hızıyla, borsa verimiyle dolaşüyor ve buluşuyor. Aklen bir

bebek gibiyiz ama elimizde dolu bir silah var!

Üstelik teknolojinin getirdiği hız sebebiyle İnsan'ın içindeki bu boşluk hissi artmakta. (Bkz. [Derin Göz kitabı](#), **Edward Hopper'a adanmış olan bölüm**) Bu boşlukla yaşamayı hatta onu doldurmayı öğrenemediği müddetçe İnsan'ın kendine ve çevresine karşı gitgide daha vurdu duymaz hatta daha saldırgan olması kaçınılmaz.

Bu boşlukla uğraşmayı ertelediği müddetçe Homo-Economicus maymunlaşıyor. ([İnsan maymunlaşabilir mi ?](#)) İnsan'ı işçi ve/veya asker gibi gören totaliter rejimler yerlerini liberalizme bırakırlarsa ne olabilir? İnsan'ı tüketici gibi gören liberalizm ne getirir? İktidarı yeni ama fikrî ve ahlâkî zemini eski (ve köhnemiş) olan liberalizm bizim için ne yapabilir? **Pozitivist zeminde sosyalizm ve faşizmden hiç bir farkı yok liberalizmin!**

İnsan'ın mânâsını görmeyen, onun sadece zahiri yönünü hesaplayan ideolojiler bize ne verebilir? Asker/işçi/üretici/tüketici gibi et mertebesine indirgeyen düşünce sistemleri ancak etimize hitab edebilir. Maymunist imanla ancak buraya kadar gidilebilir. ([Maymunist imanla nereye kadar?](#))

SONUÇ: Liberal ahlâk nedir? Çözüm nedir?

İşlerin yürümesi için uyulan meslekî tüzüktür. Yağlı müşteri bindiği takside cüzdanını düşürünce taksi şöförünün evine kadar gidip geri vermesidir. Racondur. Uyulmasında FAYDA vardır. Ayıpları, yapılmazları vardır. **"Ötekilere"** göre konumlanır. Kendine özgü bir "iyi" tanımı yoktur. Faydalı ya da faydasızdır. **"Kime göre?"** bir ahlâktır bu. Aynı **"dürüst"** taksici uçağını kaçırmak üzere olan bir gurbetçiyi kazıklayabilir. Bu türlü, durumdan FAYDA-İlanmanın bir ZARAR'ı yoktur. Çünkü o gurbetçi geri dönüp hakkını arayamaz bir daha.

Liberalizmin Kara Kitabı

Liberallerin göreceli ahlâkı aslında ahlâksızlıktır. Liberalizm kötü ahlâklıdır demiyorum, su nasıl renksiz, hava nasıl koku-suz ise liberalizm de öyle ahlâk-sızdır diyorum.

“Liberal politikalar uygulayalım, devletin EKONOMİ içindeki varlığı, müdahalesi küçültülsün”

denirse? Neden olmasın, aklın ve vicdanın ışığında yürüdükten sonra. Peki ya şöyle denirse :

“Liberal aygıtlar (piyasa, birey, meslek örgütleri...) gerekli hukuku, iyiliği, ahlâkı üretir, liberal ahlâk herkesi kucaklar, hukuk devletine gerek yok. Devletle beraber adalet sistemi de küçülsün, bankacı, borsacı, iş adamı piyasa yoluyla kendi yasalarını üretir (= VE TOPLUMA DAYATIR)”

Bu ideolojik, şekil almış bir liberalizmdir. Tehlikeli bir delilik halidir. Meslekler, ırklar, kurumlar HUKUK ÜSTÜ bırakılırsa ortaya felaket çıkar. Örnek?

- 1. Militarizm belasından muzdarip olan ülkemizde kimi ordu mensupları hukuk dışı faaliyet gösterme “**özgürlüğüne**” sahipler. Sonuç ortada.
- 2. İster bir ırk ister bir dini/etnik grup isterse bir meslek erbabı hukuk dışı tutulursa bu felâket doğurur. Naziler **Alman ırkını**, Komünistler ise işçi sınıfını “**üstün**” tuttular. Sonuç ortada.
- 3. Gelişmiş ülkeler likidite arzından azamî istifade için

bankacıları, iş adamlarını, büyük şirketlerin patronlarını hukukun dışında tuttular. Sonuç ortada.

Elbette ağır bürokrasiyle merkezî bir devlet bugünün şartlarına uygun değil. Ama yobaz liberalizme, piyasa fetişizmine teslim olmadan, kimseyi hukukun dışında, üstünde görmeden bir çok şey yapılabilir. Bunun en basit şekli de sıradan demokratik mekanizmaların **ADAM GİBİ** işletilmesidir. Yani basın özgürlüğü, yargı bağımsızlığı, yerel yönetimlerin güçlenmesi, sivil örgütlenme,... Bunların kök saldıği toplumlarda devlet memurlarının muhtemel kanun dışı girişimleri çabucak ortaya çıkarılabilir ve suçlular ceza görebilir. Devletin küçültülmesi bir amaç değil bir araç olmalı. Kimi alanlarda tam tersine devletin güçlendirilmesi dahi gerekebilir. Zira hukuk mekanizmaları neye karşı direnecekse o şeyden daha güçlü ve hızlı olmak zorundadır.

Dip notlar

(1°) John Rawls liberal midir? Kendisine “liberal” diyen Amerikalılar bu lafı Avrupa’daki solcu/sosyalist anlamında kullanıyorlar. Amerikalı liberaller bizimkilerin aksine sosyal devleti, zenginden daha çok vergi alınmasını ve fakire devlet eliyle destek olunmasını savunuyorlar. Zaten Rawls da teorisini Vietnam savaşı sırasında geliştiriyor. Vatandaşlık haklarının, federal devletin meşruiyetinin tartışıldığı, entelektüel açıdan çalkantılı yıllar. Teorisini kitaplaştırdığı A Theory of Justice’te açık açık sosyal devleti savunuyor adamımız(sayfa 300-310). Hatta şu lafı bile Rawls’ı liberal zanneden liberallerin biraz uyanmaları için faydalı olabilir:

“The difference principle: They are to be of the greatest benefit to the least-advantaged members of society.”

Not: Bazı liberallerin hoşlarına giden her fikri **“hah bu da bizden”** demesi, sonra kimi liberaller faşist diktatörlere destek olunca **“o adam bizden değil”** diye zeytinyağı gibi üste çıkmaları son derecede gıcık bir tutum. Yemezler. Bu oynaklık yüzünden liberalizm de gitgide Kemalizm gibi tarif edilemez bir şey halini alıyor, bizden söylemesi.

(2°) Kant’ın Pratik Aklın Eleştirisi adlı eserinde ortaya koyduğu ahlâk zemini iyiliği tek başına bir değer olarak kabul ediyor ve sonuççu (konsekansiyalist) ya da faydacı (utilitarist) arayışları reddediyor. Ama bu kadar aşikâr bir gerçeği görmek genellikle liberallerin işine gelmiyor ve Kant’ın prestijinden istifade etmek için bazen bu büyük düşünürü “liberal” ekibe dahil ediyorlar. “Aydınlanma nedir?” gibi denemelerinde bireysel hakları devletin baskısına karşı savunması belki liberalizm ile paralel kabul edilebilir ama Kant’ı Kant yapan eserlerdeki “özgürlük” kavramı ne o dönemin ne de bugünün

liberalleriyle uyum teşkil eder. Adı özgürlükten türemiş bir fikir akımının takipçileri elbette özgürlük tanımı konusunda daha hassas olmalıdır. (Bkz. [Derin İnsan](#) kitabı, **Fahişelik, şehitlik ve özgürlük** isimli bölüm) Bu değerli insanı yani Immanuel Kant’ı liberalizme yamamaya çalışmadan önce liberaller aşağıdaki eserleri okumalı ve aralarında uzunca tartışmalıdır:

- 1. **Saf Aklın Eleştirisi**, 1781 (Kritik der reinen Vernunft)
- 2. **Ahlâk Metafiziğinin Temellendirilmesi**, 1785 (Grundlegung zur Metaphysik der Sitten)
- 3. **Pratik Aklın Eleştirisi**, 1788 (Kritik der praktischen Vernunft)
- 4. **Yargı Kabiliyetinin Eleştirisi**, 1790 (Kritik der Urteilskraft)
- 5. **Ahlâk Metafiziği**, 1797 (Metaphysik der Sitten)

(3°) De Tocqueville'in hemen bütün siyasî akımlar, ideolojiler üzerine etkisi olmuştur. Liberalizm de bunların arasındadır. Bu duruma bakarak liberal olduğunu iddia etmek oldukça hatalıdır.

De la démocratie en Amérique (1835) adlı şahane yapıtıyla hâlâ haklı bir üne sahiptir Alexis de Tocqueville. Kamu hukuku konusunda uzmandır. Çalışmalarını, Amerika gezilerini yaptığı dönem Avrupa'nın ihtilaller, savaşlarla çalkalandığı bir dönemdir. Bu eseri okuyanlar **"demokrasinin tehlikeleri"** konusunda de

Tocqueville'in uyarılarına hayret edecekler. Zira bugünkü liberallerin dört elle sarıldıkları bir başka kavramın, birey fetişizminin ve hazcılığın alarımını veriyor de Tocqueville. Bireyi bu derecede yüceltmenin tiranlığa varacağını öngörüyor. Bugün gerek ABD gerekse Avrupa Birliği'ni tehdit eden bu meselenin daha 1800'lerden teşhis edilmesi elbette büyük bir dehanın işareti. Bu büyük düşünür de tıpkı Kant gibi şu veya bu ideolojiye, piyasa-birey fetişizmine alet edilemeyecek kadar kıymetli bir isim ve tabi yazdıkları da. Lütfen liberal kaloriferlere yakıt yapmayalım bu kitapları. Okuyalım, öğrenelim. Esinlenelim. Ama önümüze gelen herkesi liberalizme yamamaktan uzak duralım.

(4°) Siyasî teorileri doğdukları koşulların dışında anlamaya çalışmak büyük hata ama bu hatayı yine Türk liberallerinde yoğun biçimde görüyoruz. Örnek? 1938'de Paris'te toplanan Colloque Walter Lippmann dönemin ünlü "liberallerini" bir araya getiriyor: Friedrich **Hayek**, Ludwig von **Mises**, Michael Polanyi, Raymond Aron, Louis Rougier, Jacques Rueff, Walter Lippmann, Wilhelm Röpke, Alexander Rüstow... "Liberal" kelimesini tırnak içinde yazmak lazım zira bu "liberaller" asla bir arada uygulanamayacak fikirleri savunuyorlar, hatta bazıları birbirlerinden nefret ediyor. **Röpke** ve **Rüstow** gibi isimler tam rekabet uğruna mirasın ağır biçimde vergilendirilmesinden yanalar meselâ. Hayek'in liberalizmi tam bir kuşatma altında!

Düşünün, İngiltere'de **Liberal Parti** 1927'de bir "Sarı Kitap" yayınlıyor "*Britain's Industrial Future*" adında, yazarı kim? Bizim Keynes! Anti-liberalin teki, Devlet müdahalesini ideoloji haline getiren Keynes! Aynı John Maynard Keynes **İngiliz liberallerin abidevi gazetesi** The Nation'ı da satın almış mı 1922'de? Al sana yandaş medya!

İyi ama neden toplandılar 1938'de böyle bir bayrak altında? Çünkü o dönemin yaygın sloganı **"liberalizm öldü"**. Liberalizm bugün Komünizmin bulunduğu yerde, dünyada totaliter akımlar zemin kazanıyor, diktatörler, faşistler yükselişte, unutmayın sene 1938. "Liberaller" savunmadalar.

İkinci dünya savaşı başlarında Batı Avrupa da ideolojik bir kutuplaşma içinde. Meselâ Hayek 1940'ta ünlü "Kölelik yolu" (The Road to Serfdom) adlı kitabını yazmaya başladığında **London School of Economics** ciddi biçimde sosyalist fikirlerin etkisi altında. Nazizmin, sosyalizmin ve çeşitli soslarda her türlü totalitarizmin hem dünyaya hem de zihinlere hakim olduğu bu dönemde Hayek devletin ekonomiye müdahalesinin eninde sonunda bireysel özgürlükleri yok edeceğini anlatıyor, arkadaşlarını

Liberalizmin Kara Kitabı

bu “zararlı” fikirlerden kurtarmaya çalışıyor. Kitap 1944’te yayınlanmış. 20’den fazla dile çevrilmiş. Yayınlandığı dönemde de Avrupa’ya sefalet hakim ve Avrupalı seçmenlerin önemli bir kısmı komünist ve sosyalist partilere oy veriyor.

Özetle Hayek veya Mises veya bir başkası tarafından ortaya konmuş “liberal ilkeleri” o insanların ülkelerinden, yaşadıkları dönemin korku ve umutlarından ayrı, zaman ve mekânın dışında düşünmek aslında düşünMEektir. O fikirleri tabulaştırmak, tartışılmaz hale getirmektir. Yukarıda adı geçen liberaller şüphesiz akli başında, zeki ve meraklı insanlardı. Bugünkü dünyanın halini görselerdi mutlaka yeni fikirler üretirlerdi. Ama bugün hayatta olan liberaller ne yazık ki o dönemin fikirlerine, ahlâk teorilerine saplanıp kalmış görünüyorlar. Liberal fikirler totemleşiyor.

(4b°) Leonard Read ünlü Think Tank FEE’nin ([Foundation for Economic Education](#)) kurucusu. FEE liberteryen. Leonard Read, Ludwig von Mises’den ciddi biçimde etkilenmiş, servetinin önemli bir kısmını bu yolda harcamış. **“Ben kurşun kalem” (I, pencil)** adlı denemesinin makalemizin başında videosunu sunduğumuz Milton Friedman’a ilham kaynağı olması, Friedman’ın da bu kitaba önsöz yazmış olması dikkat çekicidir. **Mises-Read-Friedman** zinciri ile bir kez daha görüyoruz ki **Piyasa Fetişizmi liberal ahlâkın sabitlerindendir. Piyasa’nın ahlâk/iyilik/erdem üretme kapasitesine iman etmek** bu “inancın” amentüsü olmuştur. Read’in 30 civarındaki kitabı FEE’nin sitesinden indirilebilir.

(5°) Bir deli tarafından rehine alınmış 3 çocuğu kurtarmak için 20 polisin hayatını tehlikeye atar mısınız? İyilik/ahlâk/erdem hesaplanabilir şeyler midir?

Faydacı ve sonuççu ahlâk ilkelerinin alternatifi “deontolojik” denen, kökü yunanca ödev/meburiyetten gelen ilkeler. Deontolojik yaklaşımda **saygı, paylaşma, hayat kurtarma** gibi değerler kendi başlarına yeterli kabul ediliyor. Bu **“mecburiyet/ödev”** kanaatimizce liberalizmin ve benzeri ideolojilerin sınırsız özgürlük arayışlarını, piyasa ve birey fetişizmini dengeleyecek kalitededir.

Ne yazık ki günümüzün liberalleri her hangi bir şeye **mecbur** olmayı sevmiyorlar. **“Siz kendinizi bir şeye mecbur edecekseniz buyurun edin, biz özgürüz”** makamından çalınan bu şarkılar eninde sonunda ahlâkî rölativizme varıyor. Zina, uyuşturucu kullanma, ateşli silah taşıma, çevreyi kirletme özgürlüğü(!) gibi **“hafif”** konularda hoşgörü gerekliyse **neden ırkçılığa da tolerans göstermeyelim?** Meselâ Kürtlerin yada Türklerin girmesinin yasak olduğu okullar liberalizmin rölatif ya da **“çoğulcu”** ahlâkı ile çeliş-Mİ-yor. **Aynı ülkede hatta aynı şehirde başörtülü ve başörtüsüz girmenin yasak olduğu sinemalar, lokantalar, hastahaneler mi olmalı** yoksa insanlar birbirlerini anlamak için çaba mı göstermeli?

Gördüğümüz kadariyla düşünürler ahlâkî meseleler karşısındaki tutumlarına göre 3’e ayrılıyorlar:

- 1) İllâ ki deontoloji = **“Doğru olanı yap”** (dinî ve/veya felsefî bir temele göre)
- 2) Tamamen faydacı = **“Canının istediğini yap, çoğunluğu rahatsız etme, azınlıkları ezebilirsin”**
- 3) Biraz deontoloji, biraz da faydacı ahlâkı karıştırıp **“sürdürülebilir bir ahlâksızlık”** arayışına girmiş olanlar ki buna liberaller optimum deontoloji diyorlar.

Biz bu yazıda sadece 2’yi değil 3 numarayı da eleştiriyoruz. Zira Nasreddin Hoca gibi **“ya tutarsa?”** diyerek FAYDACILIK gölüne deontoloji mayası katmak saçmadır. **“Haftanın ‘P’ ile başlayan günlerinde cinayet işleyebilirsin ama yapmasan daha iyi olur”** ilkesinin barışa ve huzura varacağını ummak ise deliliktir.

(5b°) Eski İngilizceden serbest çeviri bana ait, [orijinal metin](#) şöyle:

*“Do we not owe the Growth of Wine
To the dry, crooked, shabby Vine? [420]
Which, whist its shutes neglected stood,
Choak’d other Plants, and ran to Wood;
But blest us with his Noble Fruit;
As soon as it was tied, and cut:
So Vice is beneficial found, [425]
When it’s by Justice lopt and bound;
Nay, where the People would be great,
As necessary to the State,
At Hunger is to make ‘em eat.
Bare Vertue can’t make Nations live [430]
In Splendour; they, that would revive
A Golden Age, must be as free,
For Acorns, as for Honesty.”*

Liberalizm'in kusurları(4): Birey Fetişizmi(Mehmet Yılmaz)

"...Vicdan ve özgür irade her geçen gün biraz daha gereksiz ve nadir oluyor, daha küçük alanlara hapsediliyor. Özgürlük böylece insanların parmakları arasından kayıp giderken birey [felçli bir hasta gibi] kendini yönetme kabiliyetini tamamen kaybediyor..."
(Alexis de Tocqueville)

Geçen hafta bir insan grubu **liberal kriterlere göre düpedüz delilik olan** bir şey yaptılar. Kendilerine hiç bir **ekonomik fayda** getirmeyeceğini bildikleri halde işlerini, güçlerini bıraktılar, Gazze'deki çocuklara süt tozu ve ilaç götürdüler. Gazze'deki çocukların dolgun kredi kartı hesapları yok. Kendilerine süt tozu taşıyanlarla paylaşacakları Yapı Kredi World puanları da yok.

Bu tehlikeli yolculukta bazı insanlar öldürüldü çünkü **siyasî taleplerini insan öldürerek "ifade eden" bir ülkenin, İsrail'in** kuşatması altındalar Gazze'li çocuklar. Gazze'ye belki hayatında hiç gitmemiş, hiç Gazze'li görmemiş, onların dilini konuşmayan, yemeklerini, müziklerini, geleneklerini bilmeyen bu insanlar neden yaptılar bu "çılgınlığı" ?

Liberallerin kutsadığı birey kavramının özünde çok sakat olduğunu düşünüyorum. Birey konusuna "liberal bir bakışla" girelim. 1800'lerden itibaren Fransa'da liberal muhalefetin lideri olan [Benjamin Constant 1819'da Paris'te bir konuşma](#) yapmış. İşte konumuza ışık tutacak bir alıntı:

*“Atalarımızın özgürlüğü olan kolektif, siyasî güce ortaklık bizim için geçerli değil. Bizim özgürlüğümüz **özel**, bireysel bağımsızlığımızdan sorunsuz biçimde **haz** almaktır. Eskiden somut biçimde siyaset üzerinde etkili olmak mümkündü. Her bir bireyin kararlar üzerinde etkisi olabiliyordu. Bunun neticesinde insanlar bu güce ortak olmak için bir çok fedakârlığı göze alabiliyorlardı. Bu gücün verdiği gurur büyük özverileri tazmin ediyordu. Oysa bugün durum değişti. Birey siyaset üzerindeki etkisini görmüyor. Katılımı bireyin gözünde somutlaşmıyor. Diğer yandan teknolojinin ve milletler arası ticaretin ilerlemesi **özel mutluluk imkânlarını** sonsuz ile çarptı, çoğalttı.*

*Bizler bireysel bağımsızlığımıza ve **bireysel mutluluğumuza** eskilerden daha sıkı bağlanmalıyız. Çünkü onlar bu bireysel hazları cemiyet feda ettiklerinde az verip çok alıyorlardı. Oysa biz çok verip az almak durumundayız. Onların özgürlük dediği kolektif ve siyasî güçlerin bütün vatandaşlarca paylaşılmasıydı. Modern insanın amacı ise bireysel **hazların güvenliğidir** ve özgürlük **devletin bu hazlar için verdiği garantilerdir.**”*

Benjamin Constant gibi düşünen bir liberal meselâ Başbakan Tayyip Erdoğan’a veya dışişleri bakanı Davutoğlu’na kızabilir *“size ne kardeşim Gazze’de ölen çocukla ne uğraşıyorsunuz? Benim son model bir iPod almam için çalışmanız gerekmez miydi?”* diyebilir.

[Liberalizm’in kusurlarını konu alan bu yazı dizisinde](#) daha önce de belirttiğimiz gibi 3 asıra ve bir kaç kıtaya yayılan bir düşünce geleneğinden bahsediyoruz. Liberalizmin çeşitleri var, evrimi var, içinde yaşadığı çalkantılara, Fransız ihtilaline, dünya savaşlarına, ekonomik krizlere vs verdiği tepkiler neticesinde geçirdiği değişimler var:

1. [İnsan’ı birey zanneder](#)
2. [Çalışan Bireyleri intihara sürükler](#)
3. [Liberalizm ahlâksızdır!](#)

Ama liberalizmin sabitleri de var. Dikkat ederseniz Constant’dan yaptığım bu alıntıda bazı kelimeleri koyu yazdım:

1. **özel**
2. **haz**
3. **özel mutluluk imkânlarını**
4. **bireysel mutluluğumuza**
5. **hazların güvenliğidir**
6. **[özgürlük] devletin bu hazlar için verdiği garantilerdir**

işte bu ifadeler bugün yaşamakta olan liberal geleneğin sabitlerinden olan Birey Fetişizmi’nin özüdür. İnsan’ı böyle bir haz hapisanesine koyduğunuzda onun toplumla olan ilişkisini de kesersiniz. Anlık hazlar peşinde hep daha fazlasını istemeye mahkum bir köle yaratırsınız. Sözü fazla uzatmadan siyaset felsefesinin devasa isimlerinden birine bırakalım mikrofonu:

Liberalizmin Kara Kitabı

“...Yeni despotizmin neye benzeyeceğini hayal ediyorum. Birbirine benzeyen, “eşit” insanlar görüyorum küçük ve sıradan hazlar peşinde, hiç dinlenmeden kendi etraflarında dönüyorlar. İçlerini, ruhlarını dolduruyorlar bu hazlar ile.

Her biri ötekilerle arasına bir mesafe koymuş, onların başına gelen şeylere kayıtsız, yabancı gibi. Çocukları ve yakın arkadaşları onun için bütün insanlığı teşkil ediyor. Kendi ülkesinin vatandaşları? Hemen yanındalar ama onları görmüyor. Dokunuyor ama neredeyse hissetmiyor. Sadece benliği var ve benliği için var. Elinde bir aile kaldıysa bile artık vatani yok.

Onun bu bireysel hazlarının sürmesini garantileyen devasa bir güç yükseliyor üzerinde. Mutlak, düzenli, öngörülü ve şefkatli. İnsanı yetişkinliğe hazırlayan baba şefkatini andırsa da özünde bireyleri çocukluk mertebesinde tutmayı amaçlıyor. Vatandaşların haz almalarından hoşlanıyor, yeter ki istedikleri tek şey bu olsun.

Bu güç gönüllü olarak bireylerin mutluluğu için çalışıyor ama bu mutluluğun tek vektörü ve tek hakemi olmak iddiasında. Onların güvenliğini sağlıyor, ihtiyaçlarını karşılıyor, haz almalarını kolaylaştırıyor. Endüstrilerini yönetiyor, miras sorunlarını çözüyor. Böylece bireyler düşünmenin zahmetinden ve yaşama ızdırabından kurtuluyorlar.

*Vicdan ve özgür irade her geçen gün biraz daha gereksiz ve nadir oluyor, daha küçük alanlara hapsediliyor. Özgürlük böylece insanların parmakları arasından kayıp giderken birey [felçli bir hasta gibi] kendini yönetme kabiliyetini tamamen kaybediyor...” (Alexis de Tocqueville [1835], **De la démocratie en Amérique**, Tome II, Quatrième partie : De l’influence qu’exercent les idées et les sentiments démocratiques sur la société politique)*

Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler (Brian Martin)

Nonviolence versus Capitalism

(London: War Resisters' International, 2001)

Çeviren: [Ekrem Senai](#)

Kapitalizme karşı “vahşi olmayan” bir strateji geliştirmek için, ekonomik üretim ve dağıtımı, karar almak için metodları bulunan alternatifleri incelemek gerekmektedir. Kapitalizme sadece karşı olmak, daha iyi alternatif sunan bir fikir ortaya konmadıkça hiç bir anlam ifade etmemektedir. Geleneksel sosyalist stratejileri, hem kapitalizmi bitirmek, hem de sosyalist alternatifini yerine koymak için eninde sonunda devlet gücü kanalıyla sertlik gösterilmesini gerekli kılmaktadır.

Şöyle yararlı bir yol takip etmekte fayda vardır: Uyulması gereken ana prensipleri tespit edip, görüş ve önerileri bu prensipler doğrultusunda değerlendirmek uygun olacaktır. Kapitalizm, aşağıda belirtilen prensiplerin hiçbirine uymamaktadır.

Prensip 1: Mücadele yerine işbirliği

Prensip 2: En çok muhtaç olan insanların sosyal üretim ve dağıtımda önceliğinin bulunması.

Prensip 3: İsteyen herkese tatmin edici iş olanağının bulunması.

Liberalizmin Kara Kitabı

Prensip 4: Sistemin otoriteler veya uzmanlar değil, insanların kendisi tarafından tasarlanıp işletilmesi.

Prensip 5: Sistemin sertliğe/baskıya dayanmaması.

Prensip 5, istenenin ne olduğuna dair düşüncemize yardımcı olmak için basit birer alet sunuyor. Bunlara eklenebilecek başka prensipler de düşünülebilir. 5.prensip tek başına birçok ekonomik sistemi, gerçek veya ideal, elemek için yeterlidir.

Aslında, ilk dört prensip, prensip 5'in yansımaları olarak düşünülebilir. Sosyal mücadele için sertlik/baskı olmaması maksimum katılımı sağlar ve bu yüzden çok az insan tarafından yürütülen bir sistemin bu konuda sorgulanması gerektiği açıktır. Sistem tasarımı üzerine vahşi olmayan mücadele prosesinin mantıksal sonucu katılımcı sistemdir, ve 4.prensibin özüdür: Sistem katılımcılık üzerine tasarlanmışsa, tatmin edici iş (3.prensip) olanağı neredeyse kesindir, çünkü tatmin edici iş, geniş bir şekilde istenen bir şeydir. Muhtaçlara hizmet şiddete dayanmayan konstrüktif programın önemli bir parçasıdır, ve dolayısıyla prensip 2'ye götürür. Ve son olarak, mücadele dışı eylem, diyaloga, ortak gerçek arayışına götüren bir metottur ki bu da bir kişi veya grubun diğerlerini altetmesi yerine işbirliği etrafında şekillenen bir prosestir. Kapitalizmin şiddete dayanmayan alternatiflerini resmetmek için, bu bölümde dört model incelenecek: sarvodaya, anarşizm, gönüllülük (voluntaryism) ve demarşi. Bunların her biri yukarıdaki prensiplerin birçoğunu karşılamaktadır ama bunlardan farklı yönleri de bulunmaktadır. Aşağıda her bir alternatif kısaca tanımlanmış ve prensipler açısından değerlendirilip, altyapısı, gücü, zayıflıkları ve stratejik açıdan ifade ettikleri açısından yorumlanmıştır.

Sarvodaya

Gandi'nin köy demokrasisi ve ekonomik kendine yeterlilik idealidir, kapitalist ekonominin temelli bir reddidir[1]. Gandi bunu şu şekilde açıklar:

Bağımsızlık en alttan başlamalıdır. Bu yüzden her köy, tüm güce sahip birer cumhuriyet veya panchayat olacak. Bunun sonucu da, her bir köyün kendini ayakta tutar, işlerini yönetir, ve hatta tüm dünyaya karşı kendini savunabilecek derecede güçlü olmasıdır. Bu, bağımlılıkları ve komşulardan veya dünyadan yardım almamayı gerektirmez. Ortak güçlerin özgür ve gönüllü bir birlikteliğidir. Bu toplum yüksek kültürlü olmalı, her bir erkek ve kadın ne istediğini bilmeli, ve dahası, hiç kimse diğerlerinin eşit çalışmayla sahip olabileceğinden fazlasını istememelidir. Sayısız köyden oluşan bu yapıda, hep genişleyen ama hiç yükselmeyen halkalar olacaktır. Yaşam, alttakilerin zirveyi beslediği piramitler şeklinde olmayacaktır. Ama merkezi, kendini köyüne adanmış kişilerden oluşan okyanus haleleri gibi, diğerleri ise köy haleleri içinde adanmış, ve nihayet tamamı bireylerden oluşan tek bir organizma olup, hiçbir zaman kibir içinde agresif değil ama hep alçak gönüllü, önemli parçaları olduğu okyanus çemberlerinin büyüklüğünün gururunu yaşayan bireylerden oluşan bir bütün. Bunun içinde, insan gücünü ortadan kaldıracak makinalara yer yoktur ve gücü birkaç ele inhisar eden makinalar da yoktur. İşçilik, kültürel insan ailesinin baş köşesindedir. Kişilere yardımcı olan makinalara ise yer vardır.[2]

Sarvodaya'da, ahlak ve ekonomi iç içe geçmiştir. Amaç, hayat kalitesinin geliştirilmesidir ve bu da hayat standardının yükseltilmesinin sosyal ve ruhsal değerlerin rağmına yapılmamasını gerektirir.

Sarvodaya altında yatan birçok anahtar konu vardır:

Liberalizmin Kara Kitabı

swadeshi, ekmek işçiliği, sahip olmama, yeddi emin, sömürme ve eşitlik.[3] Swadeshi, kendine güven olarak ifade edilebilir, dar anlamda kendine yeterlilik veya geniş anlamda toplumun diğerlerine

bağımlı olmadan kendini takviye edebilmesini anlatır. Bu şekilde, devletler veya büyük şirketler devre dışı kalmaktadır.

Ekmek işçiliği, bireylerin işe katılımıyla yaşam gereksinimlerini üretmeleridir. Kendine yeterlilik ile paraleldir ama kolektif seviyeden çok bireysel seviyededir. İş pozitif bir eylem olarak görülür, azaltmak veya kaçınmak gereken bir eylem olarak değil.

Sahip olmama düşüncesi bireyin sadece ihtiyaç duyduğu şeylere sahip olması (istemesinden farklı olarak) ve başka bir şeye sahip olmamasıdır. Bu tabi ki kapitalist mülkiyeti dışlar. Sahip olmama “kendi yeteneğine göreden, ihtiyacına göre” prensibine uygundur.

Yeddi emin prensibi, kaynakları kullananların toplumun yararına olarak onlara bakması demektir. Bu hem malzeme kaynaklarını, mesela arazi ve aletleri, hem de insanların yeteneklerini içerir. Doğal yeteneklere sahip kişiler bunu şahsi mülkleri olarak değil, toplum kaynağı olarak düşünmelidir.

Sömürme, diğerlerine göre bir avantaja sahip olmamaktır. Eşitlik, sınırlı şekilde fırsat eşitliği olarak veya daha derin bir şekilde her bir insanın en iyi yaşam kalitesini gerçekleştirmek için tüm toplum kaynaklarının kullanılması olarak düşünülebilir. Bu çeşitlilikle uyumludur ama daha çok ihtiyacı olanların toplumsal kaynaklar üzerinde daha büyük talebi olabileceği anlamını da içerir.

Sarvodaya’da, insanlar toplumsal bilinç için eğitilir, bu şekilde ödevleri, ve bağlantılarından haberdar olur ve kendini hem parçaya ve hem de bütüne hizmet eden biri olarak görür. Ayrım yapma ortadan kaldırılır. Politik seviyede temel organize eden prensip, köy seviyesindeki kendini yönetmedir. Teknoloji, sistem prensiplerini, eşitliği ve yararlı işi sağlayacak şekilde seçilir.

Prensip 1: işbirliği. Sarvodaya mücadele yerine işbirliği üzerine kuruludur. İşlerin halledilmesinin anahtarı adanmışlıktır, ve bu da toplum dayanışması ve eğitimle sağlanır.

Prensip 2: ihtiyacı olanlara yardım. Bu prensip Sarvodaya’nın temelidir: onun temel gereksinimi ayrımın kaldırılması ve ihtiyaçlı olanlara hizmet edilmesidir. Yeddi emin kullanılması özel isteklerin öne geçmesini engellemeye yöneliktir.

Prensip 3: tatmin edici iş. Ekmek işçiliği, herkesin yaşam gereksinimlerini üretmek için çalışması, hemen herkesi tatmin edecek bir potansiyele sahiptir. Fakat, diğer bazı tatmin edici işler vardır, mesela beyin cerrahisi ve bilgisayar programlama (gerçi bunlar yaşam için yapılıyorsa ruh bunalıcı da olabilir). Bunlar ekmek işçiliği değildir, peki nasıl sarvodaya’ya uyacaktır?

Sarvodaya’nın endüstriyelmiş ülkelerdeki işçilik taksimatına (yani mesleksen uzmanlaşmaya) uyumlu hale getirilip getirilemeyeceği açık değildir.

Bazı tip işler bazı insanlarca tatmin edici olabilir ama eşitsizliğin veya daha iyi olanlara hizmet etmenin temeli de olabilir.

Liberalizmin Kara Kitabı

Sarvodaya, bu tip işleri sınırlamak için mekanizmalar getirmeli veya alternatif olarak, bu tip işleri yapanlara özel ayrıcalıklar olmamasını temin etmelidir.

Prensip 4: katılım. Köy seviyesinde organize olarak, sarvodaya katılımcı ve kendini yöneticidir. Köy seviyesinde doğrudan demokrasi vardır, köy federasyonu ve devlet seviyesinde de. Üst seviyelerde kararların nasıl alınacağı ise tamamıyla belirsizdir.

Prensip 5: şiddet dışılık. Sarvodayanın özü, yaşam tarzı olarak ve sosyal değişim metodu olarak sertlik dışı olmaktır. Bir olası prensiplerle bir çatışma devlet denilen köy demokrasileri federasyonunun rolü konusunda olabilir. Bazı sarvodaya modellerinde, devlet ağır sanayiye ve yeddiemin altında kullanılan tüm diğer mallara sahiptir. Devlet topluma karışmamalıdır. Ama ya devlet düzeyindeki işlerde sorumlu olan bireyler, örneğin ağır sanayide? Devlet düzeyindekilerin daha güçlü olmasının yozlaştırıcı, ve görevlilerin kendi güç ve zenginliğini arttırıcı şekilde kullanma olasılığı yok mudur? Günümüzdeki toplumlar sertlik üzerine bina edildiğinden, yani asker ve polis, sarvodaya devletin ihtiyaçları yönetirken farklı bir dinamiği sağlaması konusunda çok dikkatli olmalıdır. Alternatif olarak, sarvodaya devletsiz olarak yeniden formülize edilebilir.

Sarvodaya Hindistan ve Srilanka'da 1950'lerden beri önemli ölçüde kullanılmıştır.[4] Sarvodaya bağlıları köylere gitmiş ve kendine yeterliliği pratik yöntemlerle, mesela evler ve okullar yapıp, enerji sistemleri monte edip toprak koruma önlemleri devreye sokarak anlatmışlardır. Bu pratik önlemler ayrıca kişileri ve grupları kendi şefkat, paylaşma ve işbirliği gayretlerini uyandırmak veya , diğer bir deyişle, kişisel gelişim ve toplum inşasına sevketmiştir. Sarvodaya hareketi olarak isimlendirilen organizasyon ve ağlar, gönüllülerle, eğitim sağlayarak ve ilerlemeyi değerlendirerek köy işlerini desteklemişlerdir.

Sarvodaya'yı yaymak için büyük gayretler sarf edildiyse de, Hindistan ve Sri Lanka'da ilerlemenin ana yolu siyasilere tercihleri doğrultusunda kapitalizm olmuştur. Hindistan'da, ulusal liderler Gandhi'nin ideallerine göstermelik olarak destek olmuş ama pratikte Gandhi'nin köy demokrasisi ve kendine dayanma vizyonuna hiçbir elle tutulur destekte bulunmamışlardır. Bu, sarvodaya devletin rolü konusunda daha büyük kuşkuların oluşmasına yol açmıştır: merkezleşmiş gücün yeri olarak devlet, yaygınlaşmış ekonomik yapıya destek olmayacaktır. Hindistan ve Sri Lanka dışında, sarvodaya genellikle bilinmez. Muhtaçlara yardım ilkesi, gelişmiş ülkelerde fakirlere ve evsizlere gösterilen negatif veya düşmanca tavırlarla çatışır, her ne kadar muhtaçlara yardım, refahı arttırma, yardımlaşma ve karşılıklı işbirliği geleneklerinden çok uzak olmasa da... Köy demokrasisi fikri şehir ve kırsal kesime uyum konusunda adaptasyon gerektirmektedir, ama bu, katılımcı demokrasi ve toplum reorganizasyonu deneyimlerinden çok farklı değildir. Buna karşın, sarvodaya'nın ekmek işçiliğine adanmışlığı anlaşılamayacak kadar yabancısıdır. Mesleki uzmanlaşma kapitalist ekonomilerde o kadar girifttir ki ekmek işçiliği ancak tarım toplumlarında mümkün olabilir. Dolayısıyla bu kısım, yüksek bölümlü işçiliğin bulunduğu bir toplum için yeniden düşünülmelidir.

Alternatif bir vizyon olarak, sarvodayanın devleti içermeye ihtimali bazı zorlukları yaratabilir. Sarvodaya devletin, köy demokrasilerinin başının, kapitalist devletten çok farklı olması gerekir, yine de kavram, devletsiz sarvodaya modeline nazaran mevcut devletlere daha fazla güven vermektedir.

Vizyon ve değişim stratejisi olarak sarvodaya'nın en büyük gücü, kapitalist eşitsizlik, mücadele, tüketimcilik ve işten soğutmaya karşı komple bir başkaldırı olmasıdır. Sarvodayanın alternatif olarak

Liberalizmin Kara Kitabı

zikredilmesinin sebebi, kapitalizmin temellerini sorgulamak içindir. Sarvodayanın, değişim stratejisi olarak modüler olma avantajı vardır: lokal girişimler her yerde düşünülebilir, hemen oluşabilir, ve büyük değişimler gerektirmez. Sarvodaya'nın bazı kuvvetli tarafları, ayrıca onun zayıf yanlarıdır da. Çünkü kapitalizme o kadar zıttır ki, endüstriyel veya post-endüstriyel bir toplumda pratik imkanı yoktur. Yerel gelişim metodu iyidir, ama kendi içinde kapitalizmin kurumlarıyla baş etmek, devlet

gücü sinerjisi ve bürokrasi, tüketici metaları, reklam ve işçi ücretleri konusunda hiçbir strateji içermemektedir.

Sonraki bölüm: Anarşizm

1 Kunal Roy Chowdhuri, "Gandhi's theory of sarvodaya socialism,"

Gandhi Marg, Vol. 15, No. 1, April-June 1993, pp. 62-77; Amritananda

Das, *Foundations of Gandhian Economics* (Bombay: Allied, 1979);

Romesh Diwan, "Income distribution theories and Gandhian economics,"

Nonviolent alternatives to capitalism 101

Gandhi Marg, Vol. 6, No. 10, January 1985, pp. 707-720; Romesh

Diwan and Mark Lutz (eds.) *Essays in Gandhian Economics* (New Delhi:

Gandhi Peace Foundation, 1985); J. C. Kumarappa, *Swaraj for the*

Masses (Bombay: Hind Kitabs, 1948); J. C. Kumarappa, *Economy of*

Permanence: A Quest for a Social Order Based on Non-Violence (Rajghat,

Kashi.: Akhil Bharat Sarva-Seva-Sangh-Publications, 1958, 4th edition);

Jai Narain, *Economic Thought of Mahatma Gandhi* (New Delhi: Sehgal,

1992); J. D. Sethi, "Gandhian philosophy and theory of international

trade," *Gandhi Marg*, Vol. 11, No. 3, October-December 1989, pp. 303-

326; Rama Shankar Singh, "Elements in Gandhian economics," *Gandhi*

Marg, Vol. 12, No. 4, January-March 1991, pp. 454-466.

2 Quoted in Chowdhuri, pp. 66-67.

3 Romesh Diwan and Sushila Gidwani, "Elements in Gandhian

economics," *Gandhi Marg*, Vol. 1, No. 5, August 1979, pp. 248-258,

reprinted in Diwan and Lutz, pp. 54-65.

Liberalizmin Kara Kitabı

4 Detlef Kantowsky, *Sarvodaya: The Other Development* (New Delhi:

Vikas, 1980). Hindistan ve Sri Lanka'daki hareketler birçok yönden farklıdır, fakat burada kolaylık açısından gruplandırılmıştır.

Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-2 (Brian Martin)

Nonviolence versus Capitalism (London: War Resisters' International, 2001)

Çeviren: [Ekrem Senai](#)

Anarşizm

Politik bir felsefe ve değişim stratejisi olarak, modern anarşizmin başlangıcı Avrupalı sosyalist çevrelerde Marksizmin ana savlarından biri olarak kullanıldığı 1800'lü yıllara kadar gider. Bununla beraber Marksizm esasında kapitalizm'in eleştirisidir, anarşizm ise prensipte devletin eleştirisidir.⁵

Hala birçok anarşist devleti baskının ana kaynağı olarak görmekle beraber, anarşistler arasında da farklılıklar bulunmaktadır.

Liberalizmin Kara Kitabı

Devletin anarşist alternatifi kendini-yönetme (özyönetim) olarak adlandırılabilir. Çalışma yerlerinde veya lokal topluluklarda doğrudan kararlar üzerinde kollektif kontrol

sahibi olmak demektir. Başkaları - seçilmiş temsilciler,

patronlar, uzmanlar- karar verme gücüne sahip olacağına insan grupları bu gücü kendilerinde tutarlar. Çalışma yerlerinde, kendini yönetmek demek işçilerin üretilen malla ilgili kararları doğrudan alması, işin nasıl yapılacağına ve kimin ne yapacağına kendilerinin karar vermeleridir. Buna işçilerin kontrolü de denir..6

Anarşi terimi günlük hayatta ve medyada kaos anlamında çok kullanılır. Kullanımın aksine, anarşistlere göre anarşi, devletin ve hakimiyetin olmadığı özgürlük, eşitlik ve katılım prensiplerine dayalı bir toplum çabasıdır. Kaotik olmak bir yana, içindeki insanlar tarafından çok iyi organize olmayı öngörür.

Kapitalizm konusunda, anarşizmin kendi ayrı bir analizi yoktur, büyük ölçüde Marksist eleştiriye kullanır. Anarşizm Marksizmin nihai hedefini paylaşır, devletsiz ve sınıfsız toplum olarak “komunizm”. Anarşizmin Marksizm’den ayrıldığı nokta sınıfsız toplumu nasıl gerçekleştirdiğidir. Anarşistler devleti hakimiyetin ana kaynağı olarak gördüklerinden, öncü partiler tarafından devlet gücünün devrimle alınmasına tamamen karşı çıkarlar- Marksistler ve anarşistler arasındaki tarihi düşmanlığın özü budur- ve ayrıca sosyalist seçmen stratejileri de reddederler. Bunun yerine anarşistler hem araç, hem de amaç olarak özyönetimi hedeflerler: işçiler ve toplumlar kendi yaşamlarını etkileyecek konularda kendi kararlarını almalıdırlar. Genişleme yavaş da olsa, hızlı da olsa, özyönetimdeki devrimsel büyüme, devletin mevcut kaynaklarını ve kapitalist hakimiyetin yerini alacaktır. Dolayısıyla anarşistler, Gandiciler gibi araçların sonuçları yansıtmaları gerektiğine inanırlar.

Anarşist ekonomik sistemin nasıl çalışacağına çok detaylı önem verilmemiştir, kısmen bunun sebebi sistemin teorisyenler tarafından değil, katılımcılar tarafından belirleneceğinin varsayılmasıdır. Bir genel vizyonu serbest dağıtımdır.7 Kendini yöneten girişimciler toplumun ihtiyacı olan malları üretecektir. Mallar, parasal bir alış-veriş olmadan ihtiyaç duyan herkese açık olacaktır. Üretimi koordine edebilmek için girişimciler bilgiyi paylaşacaktır. Her konuda daha yüksek-seviye kararlar için, organize edici prensip ise federasyon olacaktır. Herbir kendini yöneten grup bir veya daha fazla seçilmiş delege gönderecek, ve bu delege gövdesi grupların dikkate alması için tavsiyelerde bulunacaktır. Delegeler kendi gruplarının kararlarıyla bağımlıdır ve seçmenlerinin isteklerinin ragmına kendine göre hareket eden seçilmişlerin aksine her zaman tekrar çağırılabilirler. Delegelerin bağlayıcı kararlar alma yetkisi yoktur. Federasyonun fonksiyonu sadece koordinasyondur, yönetmek değildir.

Şimdi anarşizmi vahşi olmayan ekonominin 5 prensibine göre değerlendirebiliriz.

Prensip 1: işbirliği. Kendini yönetme sistemiyle, kararlar kollektif olarak katılımcı şekilde verilir. Anlaşamamazlıklar ve kavgalar oluşsa da, ekonomik karar almanın temeli, mücadeleden çok işbirliğidir.

Prensip 2: ihtiyaç sahiplerine hizmet. Serbest dağıtım sistemi Marks’ın “yapabilecek olandan, ihtiyacı olana” prensibine uygun olarak insan ihtiyaçları için tasarlanmıştır. (Bu prensip sosyalist ekonomiler tarafından katkıya bağlı ekonomik ödül düşüncesiyle reddedilmiştir). Sarvodaya’nın tersine, anarşizm muhtaçlara hizmeti merkezi ahlaki bir prensip olarak belirlemez. Bunun yerine, tatmin edici ihtiyaçlar pragmatik olarak öne çıkartılır, ekonomik sistemin üzerine bina edileceği bir amaç olarak düşünülür.

Prensip 3: tatmin edici iş. Kendini yönetmek yoluyla, iş, işçiler tarafından organize edilir. Bunun anlamı, işin nasıl yapıldığının iş tatmini oluşturacak şekilde tasarlanabileceğidir. Bunun yanında insan ihtiyaçları için etkinlik ve üretim de hayati birer faktördür. İş tatmini rotasyon, farklı alanları geliştirme, istenmeyen işlerin otomasyonu, üretim sistemlerinin kişisel gelişimi ve grup etkileşimini arttıracak şekilde tasarlanması ve işlerin kişilerin özel ihtiyaçları, yetenekleri ve öğrenme kapasitelerine uygun olarak dizayn edilmesi ile sağlanır.

Prensip 4: katılım. Özyönetim, insanların kendi hayatlarını etkileyen konularda karara katılımı demektir. Daha üst düzeyde katılım delegeler ve federasyonlar yoluyla olur ki bu seviyede bazı güçlükler doğabilir. Her ne kadar delegelerin bağımsız gücü olmadığı ve delegelerin onları seçen gruplar tarafından her an değiştirilebileceği düşünülse de, uygulamada delegeler dikkate değer bir güç edinebilirler. Grup, kendini rahat ifade edebilen ve bilgili kişileri delege olarak seçmeye yatkındır ve, federe gövdelerdeki deneyimleriyle bunların değiştirilmesi güç olabilir. Federatif yapıda, hesap sorulabilirlik daha da zayıflar. Katılım, dolayısıyla grup seviyesinde en güçlüdür, ve üst federasyon seviyelerinde daha sorunludur.

Prensip 5: sertlik olmaması. Anarşizm içinde iki kol vardır, bazıları sadece şiddete dayanmayan metodları benimser, diğerleri ise insanların silahlı mücadelesini gerekli görür. Şiddete dayanmayan kolun tarihi, Gandi'ye ilham veren pasifist anarşist Leo Tolstoy'a kadar gider. İnsanların mücadele rolünü kabul eden anarşistler ise bunun sadece devlet vahşiliğine karşı devrimsel değişimlerin savunulmasında bir yol olabileceğini düşünür. Devlet gücünü eline geçirmeye çalışan silahlı güç düşüncesi anarşizme yabancıdır, çünkü zaten devlete karşıdır. Anarşistin popüler anlamı ise kaos oluşturmak için propoganda yapan teröristtir. Bunun, anarşist düşünce ve uygulamayla ilgisi yoktur. Bazı, suikastler düzenleyip bombalar patlatıp kendisine anarşist diyen insanlar vardır ama genellikle bunların anarşist gruplarla ilişkisi yoktur ve birçok anarşist tarafından reddedilirler. Yine de, anarşizm bu vahşi imaj ile lekelenmiş, ve hem sağ, hem de solda rakipleri tarafından bu anlamıyla yaftalanmaktan kurtulamamışlardır.

Anarşizmin sadece vahşi olmayan kolunun sertlik olmaması prensibine uyduğunu söylemek şimdilik kafidir. Ama kendini yönetmeye geçiş için silahlı mücadele olabileceğine inanan anarşistler için bile sertlik merkezi bir öneme sahip değildir. Genel ekonomik anarşist modelde devlet yoktur, ordu yoktur ve şahsi mülkiyet sistemi de yoktur.⁸

Anarşizm 1.dünya savaşından önce uluslar arası sosyalist hareket için önemli bir güçtü. En dramatik ifadesine İspanya'da ulaştı, 1936 devriminin arkasındaydı ama birkaç yıl içinde Franco'nun önderliğinde faşist ordular, diğer tarafta da cumhuriyetçi hareketteki komünistler tarafından ezildiler. Birçok devrim hareketinde, örneğin 1871 Paris Commune, 1917-1918 Rus Devriminin ilk zamanlarında, 1918-1919 Almanya'da, 1956 Macaristan, 1968 Fransa ve 1970-1971 Şili'de spontane anarşizmin izleri görülmektedir. Bu durumlarda, işçiler ve topluluklar kendilerini, devlet olmaksızın yönetecek şekilde organize etmektedir.⁹

Anarşist eylemin diğer bir yönü kooperatiflerdir. Bunlar, işçilerin her şeyi patronları olmadan yönettiği müesseselerdir. Yiyecek kooperatifleri, medya kooperatifleri ve üretim kooperatifleri bulunur.¹⁰ Kooperatifler Gandinin konstrüktif programının bir özelliği olarak düşünülebilir.

Liberalizmin Kara Kitabı

Tüm güçlerine rağmen, kooperatifler kapitalist girişimlerle nadiren başedebilmişlerdir. Az sayıda kooperatif yarışabilecek sermaye veya büyüklüğe sahiptir ve büyüdükçe geleneksel çalışma düzenine yani hiyerarşi oluşması ve işçilerin iş alan haline dönüşmesi tehlikesi vardır.

Bir diğer anarşizmle ilgili ekonomik girişim, işçilerin mevcut kurumları devr alıp onları patronsuz yönetmeleridir. Daha önce bahsedildiği gibi bu devrim durumunda gerçekleşir, ama işlerin veya kuruluşun tehdit altında olduğu diğer bazı durumlarda da ortaya çıkabilir.¹¹ Bu, işçilerin doğrudan eylemi, genellikle devlet ve diğer şirketler tarafından konulan sahipleri ve yöneticileri geri çekmek için yapılan bir harekettir. İşçilerin kontrolü kapitalistlere ve devlet ortaklarına karşı ciddi bir meydan okumadır. Bu, devlet kuruluşlarında da gerçekleşebilir. Geniş bir alanda, anarşizmin pratik göstergesi olabilecek girişimler ve süregelen aktiviteler vardır.

12 Şunlar örnek olarak verilebilir:

- ücretsiz okullar, bu okullarda öğretmen ve öğrenciler öğrenme konusunda işbirliği içindedir¹³;
- Yardımlaşmaya ihtiyaç duyulan yerlerde sakinler tarafından yapılan yerleşimler¹⁴;
- şehir planlamasına vatandaş kontrolü;
- işlerin halledilmesi için işçilerin patronlar ve kuralların rağmına kollektif olarak karar alıp uygulamaları;
- gönüllü olarak organize edilen çocuk oyunları;
- Internet üzerinden bilgi paylaşımı.

Son yıllarda anarşizmle ilgili birçok aktivite ve girişim ortaya çıkmasına karşın, açıkça anarşist göze çarpan bir hareket yoktur. Birçok küçük grup, iletişim kanalları ve lokal aktiviteleri vardır ama bu aktiviteler genellikle düşük profillidir. Tabloyu karmaşıktırmak gerekirse, birçok kişi de kendisine anarşist deyip anarşist teori ve uygulama konusunda hiçbir fikri bulunmamakta ve bu ismi kurum karşısı yan anlamıyla kullanmaktadır.

Açık anarşist hareket iyi gelişmemesine karşın, sosyal hareketlerde anarşist fikirler oldukça yaygındır,

Özellikle üyeleri kendilerini anarşist etiketiyle ifade etmese de feminist, çevreci ve şiddet karşıtı hareketlerde anarşist bir söylem görülür. Bunlar kural sistemlerine karşıdır, kapitalist, komünist veya seçilmiş olması farketmez ve doğrudan demokrasi metodlarını mesela konsensüsü desteklerler. Bunlar kişisel ilerleme ile veya parlamenter seçim ile güç kazanarak reform çözümlerine karşıdır, bürokratik hiyerarşileri problemin bir parçası olarak görürler. Güç kazanıp, bu gücü diğerlerine “yardım” için kullanmaktansa bireyleri ve toplulukları güçlendirmektir amaç.

Bu tip anarşist hassasiyet yaygındır. Bu hassasiyetin sebebi anarşistlerin veya anarşist yazarların doğrudan etkisi değildir. Daha çok, bu, hiyerarşik güç sistemlerine bir cevaptır, Daha eşitlikçi bir toplumun hem olası hem de daha istenir olduğu inancını yansıtır.¹⁵

Anarşizmin en büyük gücü yönetime karşı yaptığı genel eleştiri ve kendini yönetme alternatifi sunmasıdır. Eleştirisi devlete odaklansa da, anarşizm amacını genişletip kolaylıkla gelişen veya yeni ortaya çıkan yeni baskı kaynaklarına karşı adapte edilebilir.

Liberalizmin Kara Kitabı

Marksizm ve feminizmin tersine, anarşizmin akademik çevrede takibi kısıtlıdır, yani anarşist teori yeterince ilgi toplamamıştır. Özelde, anarşizmin kapitalizm eleştirisi gelişmemiştir. Anarşist eleştirinin belkemiğini devlet oluşturur, ama eğer çok uluslu kuruluşların gücü devletinkini gölgede bırakıyorsa , anarşist eleştirisi güncellenmeli veya arttırılmalıdır.

Anarşizm mantığa dayanır ve birçok anarşist aktivite merkezleri devletle ilgili problemler ve kendini yönetmenin avantajları ile ilgili bilgiler verir. Ticari konuşmanın ve devlet dezinformasyonunun giderek daha sofistike bir hal aldığı günümüzde, mantıksal eleştirinin sesi marjinal kalmaktadır. Anarşizm küçük ölçekte alternatifler sunma ve devrim durumlarında özyönetime dayanmaktan daha fazlasını sunmaya muhtaçtır. Vahşi olmayan eylem anarşist teori ve uygulamaya ideal bir tamamlayıcıdır. Anarşistler genelde sertlik kullanmazlar ama ,bahsedildiği gibi, birçok anarşist de silahlı mücadelenin gerekli olabileceğini düşünür. Sertlik dışılık ile anarşizm arasında bir birliktelik aranarak çok daha büyük bir ilerleme kaydedilebilir.

Sonraki bölüm: Voluntaryism

5 On anarchism, see for example Daniel Guérin, *Anarchism: From Theory to Practice* (New York: Monthly Review Press, 1970).

6 See chapter 7.

7 Ken Smith, *Free is Cheaper* (Gloucester: John Ball Press, 1988), presents a case for free distribution, though not from an anarchist starting point.

8 This is the model of collectivist anarchism. An alternative model is free-market individualist anarchism, which accepts private property. Voluntaryism, discussed later, falls in this latter tradition.

9 See Guérin, op. cit.; Michael Raptis, *Revolution and Counter-Revolution in Chile: A Dossier on Workers' Participation in the Revolutionary Process* (London: Allison & Busby, 1974).

Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-3 (Brian Martin)

Çeviren: Ekrem Senai

Sunuş: New York'taki borç sayacı ilk kurulduğu 1989 yılında Amerikan'ın borcunu 2,7 trilyon (2700 milyar dolar = 2008 Türkiye ekonomisinin 5-6 misli) olarak gösteriyordu. [BBC'nin haberine göre](#) krizden sonra 10 trilyona çıkan miktar için bu ekran yetersiz kaldı.

“Kapitalizm krizde mi? Marx haklı mıydı? yoksa suç devlette miydi?” gibi tartışmalar süredursun kapitalizm'den yakasını sıyırmak isteyenler elbette öncelikle ona bir alternatif bulmak durumundalar. İşte bu çabaya ışık tutmak için yazarlarımızdan [Ekrem Senai](#)'nin geçen hafta başladığı çeviri serisine bu hafta da devam ediyoruz. Daha [önceki bölümlere buradan](#) erişebilirsiniz.

Voluntarizm (Gönüllülük)

Bir piyasa ekonomisi düşünün ki tüm etkileşimler gönüllü sözleşmeler üzerine kurulu olsun, ve mülkiyeti korumak veya kuralları dayatmak için devlet veya diğer araçlar bulunmasın. İşte bu, voluntarizm'in özüdür.

“Voluntaristler politik olmayan stratejiler ile özgür topluma ulaşmak için organize olmuş liberteriyenlerdir. Seçim siyasetini, liberteriyen prensiplere aykırı olduğu için hem teoride hem de uygulamada reddederler. Hükümetler güçlerini sürdürebilmek için işlerini ahlaki meşruluk içinde yapmak zorundadır; siyasi metodlar ise bu meşruluğu kuvvetlendirir. Voluntaristler ise devletin gayr-i

Liberalizmin Kara Kitabı

meşru olduğunu anlatıp, Devlet gücünün dayandığı işbirliği ve anlaşmaların çekilmesi gerektiğini savunur.”[16]

Voluntarizm liberteryenliğin bir yan ürünüdür..[17] Liberteryenler devlete karşıdır, ama daha sonra ikiye ayrılır: liberteryen sosyalistler- ki aşağı yukarı anarşistlere eşdeğerdir- ve serbest piyasa liberteryenleri. Serbest piyasa liberteryenleri devlete karşıdır ama birçoğu mülkiyeti koruyacak ve legal sistemi işletecek minimal devlete ihtiyaç hissederler. Devletin diğer fonksiyonlarından birçoğu düşürülür, örneğin devlet okulları, refahı sağlamak görevi, iş yeri güvenliğini ve çevre kirliliğini kanun ve denetimlerle düzenlemek gibi. Bütün bu fonksiyonlar piyasa tarafından yürütülmelidir. Örneğin özel girişimler eğitim hizmetleri sunacak ve çalışırken yaralanan işçiler işverenlerini dava edecektir. Liberteryenler işsizlik konusu gibi birçok problemi çözmek için piyasaya güvenir. Örneğin asgari ücret belirlenmeksizin, bazı girişimciler hali hazırda işsiz olanların çoğuna iş sağlayabileceklerini ve bunu karlı gördüklerini belirtir. Hala ihtiyacı olanlara da yardımseverler yardım edecektir.

Voluntarizm bu modelin çoğunluğunu alır ama minimal devlet ve mülkiyetin korunması için güç kullanımına karşı çıkar. Bunun yerine, tüm ekonomik düzenlemelerin gönüllülükle yapılmasını savunur. Eğer bir taraf sözleşmeyi bozarsa, örneğin istenen hizmete karşılık anlaşılan malları temin etmezse, o halde mağdur taraf daha fazla anlaşma yapmaz ve diğer talep eden taraflara da diğer tarafın davranışını bildirir. Kötü nam, uzun vadede zarar verici etkiye sahip olduğundan anlaşmalara uyulması konusunda güçlü bir istek böylece kendiliğinden oluşur. Ama devlet, asker olmaksızın düzen nasıl sağlanacaktır? Voluntaristlerin cevabı şiddete dayanmayan eylemdir, saldırganlığa karşı savunma, anlaşma dayatma ve baskıya karşı çıkmaktır. Voluntarizm piyasa ekonomisi ve şiddete dayanmayan eylem’in birleşimi olarak düşünülebilir. Voluntarizm metod açısından hayli prensiplidir. Çünkü devletin reddine dayanır, voluntaristler devlete dayanan her değişim metodunu reddederler, buna lobicilik ve oy vermek de dahildir. Diğer taraftan, devletle işbirliği yapmamak, örneğin vergi vermeyi reddetmek, jüri olarak hizmet vermemek, çocuklarını devlet okuluna göndermemek voluntarist metoda mükemmel bir şekilde uyar. Bu durum, ABD’deki, güç kazanıp devlet faaliyet alanını kısıtlamak için oy verme ve seçilmeyi araç olarak gören Liberteryen Parti’yle, tezat içindedir. Voluntarizm’de, sarvodaya ve anarşizmde olduğu gibi, araçlar sonuçlarla uyumludur.

Prensip 1: işbirliği. Voluntarizm mücadelecı ekonomide işbirliğiyle oluşan anlaşmalara dayanır. Eğer bir başkası daha iyi bir teklif veriyorsa, onlarla ticaret etmek doğaldır.

“İnsanlar gönüllü alış verişe yatkındır çünkü menfaatlerinin artacağını düşünürler; alış verişin faydalarına karar verme yetisi onu yapan gruplara aittir. Voluntarizm kimse onu durdurmadıkça doğal olanı takip eder. Doğal mülkiyet ve alış verişin etkileşimi serbest piyasa fiyat sistemiyle sonuçlanır ki bu da akıllıca ekonomik kararlar almak için ihtiyaç duyulan gerekli bilgiyi sağlar.”[18]

Prensip 2: ihtiyaç sahiplerine hizmet etmek. Voluntarizmin ihtiyaç sahiplerine hizmet etmek için belirlenmiş bir metodu yoktur. Bunu sağlamak için sistem gönüllü hizmete dayanmaktadır. Fakat kapitalist ekonomide, refah provizyonunu tekeline alan devlet olmadığından bu pek mümkün değildir. Gönüllü anlaşmalar ve sertliğe dayanmayan eylemin rutin kullanılışının diğerlerine yardım için uygun bir ortam yaratacağı düşünülmektedir. Yine de, diğer piyasa sistemleri gibi, ihtiyaçları olanlar için gerekliliklerin sağlanması, özellikle kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak olanlar için, voluntarizmin bir parçası değildir.

Prensip 3: tatmin edici iş. Gönüllü yürüyen piyasa sistemi, tatmin edici iş için birçok fırsat yaratacaktır, çünkü sadece kendi için çalışan birkaç patron tarafından yönetilmeyecektir. Girişimler, tüm aktiviteler

Liberalizmin Kara Kitabı

gibi gönüllü organize edilecek, bu da bürokratik yapılardan çok işbirliğini ve diğer eşitlikçi sistemleri destekleyecektir. İşçilerin yaptıkları işte güçlü bir etkisi olacaktır. Bireysel olarak çalışmak isteyebilirler (en azından bazı işlerde), küçük grup içinde veya daha büyük organizasyonlarda. Bunun anlamı tatmin

edici iş bulmanın mantıklı bir sonuç olarak görünmesidir. Fakat çok fazla işçinin olduğu veya düşük üretimin olduğu yerlerde, işçiler diğer alanlara kaymaya meyillidirler.

Prensip 4: katılım. Tüm ekonomik ve diğer anlaşmalar gönüllü olduğu için, katılım voluntarizmin bir parçasıdır.

Prensip 5: şiddet dışılık. Voluntarizm devlet veya diğer organize şiddet formlarının rağmına şiddet dışılığı dayanır. Şiddet dışılık hem kavgaları ortadan kaldırmak için, hem de toplulukları savunmak için bir metottur. Bu yüzden şiddet dışılık voluntarizm için hem metod, hem de amaçtır.

Libertaryenizm ABD’de büyük destek görür, bunun bir sebebi piyasaya inancın yüksek olmasıdır. Libertaryen Parti adayı, başkanlık seçimlerinde üçüncü yüksek sayıda oyu almayı başarmıştır. Voluntarizm, buna karşın, libertaryenizmden biraz farklıdır ve organizasyonel bir varlığı yoktur.

Başlıca aracı Carl Watner’in editörü olduğu *The Voluntaryist*, dergisidir.[19] Günümüzde, voluntarizm bir hareketten çok fikir olarak varlık göstermektedir.

Watner, buna karşın, voluntarist yaklaşımın de facto temel olarak birçok verimli ekonomik ve sosyal aktivitenin temeli olduğunu söylemektedir. Bunlar endüstriyel standartların evrimi, özel posta sistemleri ve hayırseverliktir. [20] Bir diğer örnek kuruluşların anlaşmazlıkları çözmek için bir dış hakem kullanıp, devlet gereksinimleri veya mekanizmalarının dışına çıkmalarıdır. [21] Bu, mahkemelerde savaştan çok daha ucuz ve hızlı bir yöntemdir. Hakem kararını kabul etmeyen herhangi bir kuruluş, sonraki hakemlik durumunda puan kaybedecek, bu da kötü inancını sıkıca gözden geçirmesini sağlayacaktır.

Watner aktivitelerin devlet düzenlemesi olmaksızın işbirliğiyle organize edildiklerinde genellikle daha etkin yürüdüğünü iddia eder. Devlet ne zaman kanun ve yönetmeliklerle müdahale etse problemler ortaya çıkar, daha yüksek maliyetler, haksız anlaşmalar, tekelleşmeler oluşur. Hakemlik, tamamen gönüllülük esasına göre yapılabilirken, devlet, prosedürü düzenlemek için müdahale eder ve uyumsuzluk üzerine kanuni cezalar getirir. Bu kapitalizmin alternatifleri çökerttiği bir örnek olarak alınabilir. Bu durumdaki kapitalizm “devlet-düzenlemesindeki tekel kapitalizmi” veya “mevcut kapitalizm”dir.

Voluntaristler tarafından desteklenen tip kapitalizm, mevcut kapitalizmden epey farklıdır. Özel mülkiyeti koruyan bir devlet olmayınca, diğerleri saygı göstermedikçe büyük ölçekte birikmiş sermayeyi ayakta tutmak mümkün olmayacaktır. Örneğin, bir işletmedeki işçiler maaş yetkileri ve sermaye adaleti konusunda bir anlaşmaya varmak zorundadır. Voluntarist tablonun anlattıkları yine çalışacaktır, ama büyük ihtimalle günümüzdeki gibi büyük kuruluşlar tutunamayacaktır, çünkü eğer bunlar amaçlarını gerçekleştirmek için devlet gücünü kullanamayacak, işçiler veya tüketiciler sömürü olduğunu düşünürse işbirliğini geri çekecek veya değişim için doğrudan eylemde bulunacaktır. Dahası, ortak sahipler ve müdürler diktatoryal güçlerini kullanmakta zorlanacaktır çünkü işçiler çekilip ayrı şirketler kurabilir veya emir almayı reddettiğini açıklayabilir. Neticede birçok kendini yöneten, ağlarla ve anlaşma sistemleriyle birbirine bağlı girişim, güven sağlamış kuruluşlar tarafından yönetilmeyi tercih edecektir. Nasılsa adil kararlar veren bir hakeme tekrar müracaat edilme olasılığı yüksekse, her

Liberalizmin Kara Kitabı

çeşit “broker araçlar”-etkili bir piyasadaki gerekli arayı bulucular-adil olmak konusunda ve adil görünmek konusunda çalışacaklardır. Bu, spor karşılaşmalarında hakemlik müessesesinde görülmektedir. Tüm katılımcılar adil kararlar arzu ederler, ve yetenekli ve adil görülenlere daha büyük sorumluluklar verilir.

Toplumlarda kanun her ne kadar düzenin kaynağı olarak görünse de birçok durumda insanların nasıl davrandıkları açısından önemsizdir. Robert C. Ellickson, Kaliforniya’da bir çiftlikteki komşular arasındaki anlaşmazlık konusundaki çalışmasında yerel insanların , hatta kanunla çelişse de yerel normlara uygun informal metodlar kullandıklarını göstermiştir..**[22]** Voluntarizm dolayısıyla günlük davranışlar üzerine bir temel geliştirmiştir.

Kapitalizme karşı bir strateji olarak, voluntarizmin avantajı piyasayı kabul etmesidir-bu kapitalizm savunucularının kapitalizmin olduğunu söylediği şeydir- fakat devlet gücünü reddetmesidir. Voluntarizm dolayısıyla kapitalizmin altını oyan sertliğe vurgu yapar. Voluntarizm, gönüllü anlaşmaların tarihi ve günümüzdeki deneyimleri üzerine bina edilir ve her çeşit alana genişletebilecek bir prosestir.

Voluntarizmin, bütün halinde, devletle tamamen ilişkisizlik şeklindeki formu birçok insan tarafından uygulanması güç bir formdur, özellikle vergi vermemek, birçok durumda çok kolay mümkün olmamaktadır. Birçok insan, en azından bazen devlet temelli hizmetlere veya düzenlemelere uymayı kabul eder. Voluntarizmin geniş bir kabule sahip olması için, prensiplerine kısmen de olsa bağlılık oluşmasının yaygınlaşması gerekir ki sarvoya ve anarşizmde olduğu gibi, destekleyenler “alternatif yaşam”ı durumlarına göre farklı derecelerde gerçekleştirebilsinler. Daha büyük bir sorun ise cazibesini nasıl genişleteceği sorusudur. Bir çeşit hareket mi ortaya çıkmalıdır? Nasıl yapılmalıdır? (Doğal olarak, gönüllü bir anlaşma olacaktır) Yapılması gereken kampanyalar var mıdır? Hedefler ne olmalıdır? Voluntarizm, liberteryenizme doğal bir benzerlik içindedir ama buna kıyasla sadece çok az bir kısım insana cazip gelmektedir. Diğer sosyal hareketlerle mesela çevreciler veya femisitlerle bir ilişkisi var mıdır? Liberal feminizmin yanında, sosyalist feminizm ve radikal feminizm gibi türlerin yanı sıra, daha az bilinen ama yine de daha çarpıcı olan feminizmlerden biri anarşa-feminizm, anarşizmin ve feminizmin sinerjisidir. Ama, şimdiye kadar voluntarist feminizm ortaya çıkmamıştır. Böyle bir şey olabilir mi? Ve diğer hareketler için benzer olasılıklar var mıdır? Eğer voluntarizm ekonomik gelecek ve organizasyon için güçlü bir vizyona sahip olacaksa, bunlar keşfedilmeyi bekleyen sorular olarak durmaktadır.

16 “Statement of purpose,” *The Voluntaryist*, No. 1, October 1982, p. 1.

See also Carl Watner, “What we believe and why,” *The Voluntaryist*, No.

57, August 1992, pp. 1, 7.

17 Voluntaryists can also draw links with a number of prior thinkers,

such as the Stoics of ancient Greece. See Carl Watner, “Thinkers and

groups of individuals who have contributed significant ideas or major

Liberalizmin Kara Kitabı

written materials to the radical libertarian tradition,” *The Voluntaryist*,
No. 25, April 1987, pp. 1, 7.

18 Carl Watner, “The fundamentals of voluntaryism,” *The Voluntaryist*,
No. 40, October 1989, pp. 1, 3.

19 *The Voluntaryist*, PO Box 1275, Gramling SC 29348, USA. See also
Carl Watner (ed.), *I Must Speak Out: The Best of The Voluntaryist 1982-1999* (San Francisco: Fox & Wilkes, 1999), in which most of the articles
cited here are reproduced.

20 Carl Watner, “Voluntaryism and the evolution of industrial
standards,” *The Voluntaryist*, No. 52, October 1991, pp. 1, 4-7; Carl
Watner, “The most generous nation on earth: voluntaryism and
American philanthropy,” *The Voluntaryist*, No. 61, April 1993, pp. 1, 3-
7; Carl Watner, “‘Plunderers of the public revenue’: voluntaryism and
the mails,” *The Voluntaryist*, No. 76, October 1995, pp. 1-7.

Nonviolent alternatives to capitalism 103

21 Carl Watner, “‘Stateless, not lawless’: voluntaryism and arbitration,”
The Voluntaryist, No. 84, February 1997, pp. 1-8.

22 Robert C. Ellickson, *Order Without Law: How Neighbors Settle
Disputes* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1991).

Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-4 (Brian Martin)

Çeviren Ekrem Senai

Sunuş: Her ekonomik kriz gibi bu sonuncusu da insanları bir kez daha [kapitalizm](#), serbest piyasa ve [liberalizm](#) üzerine düşünmeye itti. İnsanlar kapitalizmin sonunun geldiğini, **devletin piyasalara müdahalesinin kaçınılmazlığını** savundular. Dünyadaki sefaletin ve çevre kirliliğinin suçunu da kapitalizme yüklediler.

Biz [Derin Düşünce yazarları](#) da kendi aramızda oldukça uzun ve ateşli tartışmalar yaptık bu konuda. Elbette dünya üzerinde yaşayan aydınlar bu son krizi beklememişlerdi kapitalizme alternatifler aramak için. İşte [Ekrem](#) de bu noktadan yola çıkarak [bir dizi makaleyi çevirdi](#) Türkçe'ye. Bugün dikkatinize sunduğumuz yazı da bunların dördüncüsü.

Bu ateşli tartışmalarımız sırasında [Haki](#) (bence çok isabetli bir biçimde) meselenin Kapitalizm-Sosyalizm rekabetinden değil ekonomistlerin insanı bencil bir para kazanma makinesi (**homo economicus**) kabul etmesinden kaynaklandığını ifade etti. Tabi bu perspektiften baktığınızda çerçeve artık ekonomi olmaktan çıkıyor ve **ahlâk/erdem** eksenine taşınıyor. Yani insanların ürettikleri sistemlerin erdem üretmesini talep etme noktasına geliyoruz. Adam Smith'le değil Kant ile, Buda ile, kutsal kitaplar ile "dans ediyoruz".

Kanaatimce pozitif bilimlerin yapamadığı bu "**erdem üretme**" işini ekonominin yapması mümkün değil. Yani insanı para kazanmaya programlanmış birer robot olarak görmek demek mutluluk ile hazzın aynı şey olduğunu iddia etmeye kadar varıyor. **Pozitif bilimler yoluyla akla tapmak ne kadar yanlış ise kapitalizm yoluyla paraya tapmak da o derece tutarsız bir dünya görüşü.** Bu bağlamda

Liberalizmin Kara Kitabı

kapitalizmin düşmanları kadar savunucuları da büyük hataya düşüyorlar doğal olarak. Hiroşima'da atom bombasının patlaması bilimin, mâli bir kriz kapitalizmin sonu olabilir mi?

"İnsan maymunlaşabilir mi?" ve "Evrimsicilerin iç hastalıkları" adlı makalelerimizde pozitif bilimin ve ekonominin konusu olamayacak bazı insanî olgulara işaret etmiştik. Bu olguları kapsama alanı dışında bırakan pozitif bilimlerin veya ekonominin insana erdem/mutluluk sağlaması beklenebilir mi?

Tekrardan ekonominin çerçevesine dönecek olursak, kriz başladığından beri Ekrem'in çevirileri dışında bir çok yazıya yer verdik sitemizde. Örneğin konuk yazarımız [3H Hareketi](#) üyesi Alper Akalın "[Marx yine mi haklı çıktı?](#)" diye sordu. Kendisi de bir iktisatçı olan [Suat](#) "[Gerçekler öyle değil](#)" dedi alışılmış ezberler karşısında.

Aslında krizden çok önce bu konuları tartışmaya açmıştık. Meselâ [Mustafa](#)'nın "[İslam ve Kapitalizm Üzerine\(1\)](#)" ve "[İslam ve Kapitalizm Üzerine\(2\)](#)" başlıklı yazıları İslâm dini ile kapitalizmin uyumunu/çatışmasını irdelemesi açısından okunmaya değer.

Ülkemizde liberalizmin öcüleştirmesi artık bir gelenek haline geldi. Ama ne yazık ki liberalizmden nefret eden bir çok yazar bu görüşü tarif etmekten de aciz. Bu bilgi boşluğunu kapatmak amacıyla Pascal Salin'in kaleme aldığı 4 makaleyi ilginize sunuyoruz:

[Vahşi olan kapitalizm değil devlettir](#)

[Dikkat Liberalizm! Sevmeyin, Kabuklu yemiş vermeyin! \(1\)](#)

[Dikkat Liberalizm! Sevmeyin, Kabuklu yemiş vermeyin! \(2\)](#)

[Kapitalizm krizde mi?](#)

Kapitalizme vahşi olmayan alternatifler-4

Çeviren Ekrem Senai

Demarşı

Temsilci hükümet, vatandaşların uymak zorunda olduğu kuralları belirleyen devlet bürokratlarının seçilmesine dayanır. Kararları uygulamak için devlet gücü kullanılır. Bu kural sistemi genelde demokrasi olarak adlandırılır ama aslında en iyi ihtimalle dolaylı demokrasi olarak nitelendirilebilir, çünkü politik kararları vatandaşlar kendileri vermez, sadece belirli zamanlarda temsilciler için oy verirler. Ayrıca temsilciler seçim vaatleriyle veya çoğunluk görüşleriyle bağımlı değildir. Temsilci hükümetin, hem seçilmiş politikacıların, hem de devlet bürokratlarının popüler kontrol illüzyonu oluşturduğunu, iktidarın çoğunu ise elitlere bıraktıklarını söyleyebiliriz.[23] Temsilci hükümet bu yüzden kapitalizm için ideal bir eştir, minimal doğrudan vatandaş kontrolüyle maksimum meşruluk sağlar.

Liberalizmin Kara Kitabı

Bunun tersine, doğrudan demokrasi veya katılımcı demokrasi insanların kararları kendilerinin almasıdır. Özyönetim, basitçe doğrudan demokrasinin ifadesidir. Doğrudan demokrasinin ikilemlerinden biri herkesin zamanını kullanmadan katılımın nasıl maksimize edileceğidir. Bir metod elektronik referandumdur, bu şekilde tüm seçmen oyları televizyon tartışması sonrası hemen

değerlendirilir. Ama burada bile katılım azdır, çünkü çok az insan tartışmaya katılabilir, çok daha azı referandum teklifini formüle edebilir. Anarşist çözüm delegeler ve federasyonlardır. Ama delege olmayanlar yüksek seviyedeki tartışmalarda yer alamaz. Olası bir tehlike ise delegelerin pozisyonları yoluyla güç kazanıp, ortaya çıkan eşitsizliği katılaştırmak için bu gücü kullanmalarıdır.

Demarşi[24] doğrudan demokrasinin katılım ikilemine sunulan farklı bir çözüm alternatifi üzerine bina edilmiştir. Rastgele seçime ve fonksiyonların ayrılmasına dayanır. Binlerce veya onbinlerce insanın oluşturduğu bir topluluk düşünün. Tek bir karar-verici organ- örneğin seçilmiş konsil- olacağına herbiri farklı birer fonksiyonla, örneğin ulaşım, arazi, hasat, üretim, eğitim, sanat, su, bina, sağlık vs. ilgilenen onlarca grup olabilir. Herbir grup, gönüllülerin arasından rastgele seçilecek onar kişiden oluşabilir. Gruplar kendi alanlarıyla ilgili kararları verecektir. Dolayısıyla, her bir kararda herkesi katmak yerine her gönüllü kendi seçtikleri gruplarda bulunmak için eşit şansa sahip olacaktır.

Herkes yine lobi yapmak, gazeteye mektup yazmak, gruplara fikirlerini anlatmak ve birçok başka şekilde konular üzerinde tartışmaya dahil olabilmektedir.

Demarşide, devlet ve bürokrasi yoktur. Tüm karar alımları fonksiyonel gruplar tarafından yapılır. Bazı mevcut yerel hükümet sistemleri, mesela ABD 'deki kasaba ve Norveçteki belediye toplantıları gibi, yüksek vatandaş katılımı ve insanların ihtiyaçlarına eğilme sorumluluğu gösteren örnekler vardır..[25] Demarşi, karar vericilerin rastgele seçimi yoluyla karar alma ve fonksiyonların ayrımının avantajları üzerine kuruludur ki ikisi de birkaç kişinin kendilerine güç sağlaması ve kazançlı pozisyonlara sahip olmasını engeller. Rastgele seçimin avantajı ise, kimsenin güzel konuşarak, hilekarlıkla veya yetenekleriyle, karar-verici rolünü garantileyemez oluşudur. Ayrıca, seçilen kişinin bir ayrıcalığı da yoktur. Sonuçta, şans eseri seçilmiştir. Dolayısıyla görevi sınırlıdır, devamlılık için rastgele seçimin sonucuna bağlıdır.

Şimdiye kadar demarşi politik bir alternatif modeli olarak sunulmuştur. Fakat ekonomiye de birçok yönden genişletilebilir. Ekonomik işlerden sorumlu fonksiyonel gruplar, örneğin endüstri ve tarım, ihaleciler için iş açabilir. Araziyle ilgili kararları alan fonksiyonel gruplar olabilir, örneğin kullanılabilir veya kullanılmaz arazilerin kiraya verilmesi ile ilgili kararlar alınabilir. Para tedarikini düzenleyen fonksiyonel gruplar olabilir. Ana prensip rastgele seçilmiş vatandaşların ekonominin nasıl yürüyeceğine kendilerinin karar vermeleridir.

Demarşi, kapitalizme iki ana yönden meydan okumaktadır: İlki, devlet olmadığından, asker ve şahsi mülkiyeti korumak için organize sertlik yoktur. İkincisi, demarşi ekonominin yönetimini doğrudan vatandaşlarının eline verir.

Prensip 1: işbirliği. Demarşi hassas kararlar için ağırlıklı diğer vatandaşlara olan güvene dayanır. Mevcut fonksiyonel gruplardan birinin üyesi olan diğer fonksiyonel gruplara katılamaz. Bu güven rastgele seçimle ve görevlerin minimumda tutulmasıyla desteklenir, adalette vatandaşların jüri sistemine güvenmesinin sebebi de aynıdır: önyargı ve kötüye kullanma, hakim olsun, siyasetçi olsun, az kişi oldukça artar. Demarşinin güven yönü ekonomik karar alımlarında işbirliğinin, mücadeleden daha öne çıkmasındandır. Piyasa olsa da, bu vatandaşın kontrolündeki bir piyasadır.

Liberalizmin Kara Kitabı

Prensip 2: ihtiyaç sahiplerine hizmet. Demarşi ihtiyaç sahipleri için açık bir siyaset belirlemez. Şunu not etmekte yarar vardır ki, demarşi verilen kararların içeriğini belirlemeyen bir karar alma çerçevesi sunar. Fakat, kanıtlar gösteriyor ki, birçok yönden toplumu yansıtan vatandaş karar alıcılar, büyük oranda daha zengin, ortalama vatandaştan çok daha fazla güç peşindeki seçilmiş temsilcilere göre,

muhtaçlara karşı çok daha duyarlıdırlar. Ayrıca, muhtaçlara hizmet konusunda hassas olan insanlar, kendilerini ve diğer sempatisanları, ilgili politikaları düzenlemekte teşvik etmeye daha meyillidirler.

Prensip 3: tatmin edici iş. Muhtaçlara yardımda olduğu gibi, demarşi işin tabiatını belirlemez ama iş tatminini önceliğe koyan bir çerçeveye sebep olur. İş tatmini birçok işçi için önceliklidir ve birçok insan bu istekle ilgili gruplara katılmayı şiddetle ister.

Prensip 4: katılım. Demarşi kimseye formal bir karar alma pozisyonu garanti etmez, ama bunun yerine kendi seçtikleri grubun üyesi olmak için eşit şans verir. İlave olarak, isteyen halka açık bir tartışmaya katılabilir, gruplara düşüncelerini anlatabilir ve iyi olmadığını düşündüğü kararları protesto edebilir. Gruplardaki katılımın derecesi gruplar artırılarak toplumun arzu ettiği kadar genişletilebilir. Gerçekte ise, herkes karar alıcı işlere katılmaktan hoşlanmaz.

Bazı çekişmeli konularda, örneğin kürtaj ve uyuşturucu, partizanlar mümkün olduğu kadar çok destekçi bulup ilgili gruplara girmeye çalışırlar. Fakat gruplar yandaşların yapamayacağı kadar düşünceleri dinler, kanıtları çalışır ve konuları derinlemesine tartışır. Pozisyonun etkili bir savunucusu olabilmek için, partizan prensipleri ve argümanları iyice anlamalıdır. Yüzeysel önyargılar yeni bilgiler ve diyalog ile kırılabilir, karşıt görüşler konusunda algı ve anlayış artar. Bu yüzden, çekişmeli konularda destekçilerin mobilize edilme prosesi samimi bir anlayışı destekleyici olacaktır. Bu da, özünde, toplumu eğitmek üzerine kurulu bir sistemin oluşmasını sağlar; genel reklam, lobicilik ve eğitimi kullanmak yerine oy toplayıp kazanma üzerine kurulan sistemin tam tersidir yani.

Prensip 5: sertlik dışılık. Demarşide devlet olmadığından, toplumun kendini savunması vatandaşlarının silahlı veya sertlik dışı mücadeleleri ile olacaktır. Devlet olmaksızın, demarşik gruplar kendi kararlarını dikte etmek için bir güç aracına sahip olmayacaklar, bunun yerine argümanlarına ve halkın güvenine dayanacaklardır: böyle araçlar olsaydı, bu askeri güçlerin eşdeğeri olurdu. Bu yüzden demarşinin kendisiye tutarlı tek temeli sertlik dışı eylemdir. Tarihsel olarak uygulamada demarşiye en çok yaklaşan antik Atina'lıların demokrasisidir.[26] Atinalılar halka ait çalışmalarda rastgele seçim metodunu kullanmışlardır. Bir yıllığına her 10 kabileden bir kişi, toplam 10 kişi seçmişlerdir. Herhangi bir vatandaş da toplantılara katılabilirken, birçok iş üyeleri rastgele seçilmiş konsil tarafından kararlaştırılmıştır. Atina sistemi yüzyıllarca çok güzel işlemiştir. Mücadele yerine katılımı öncellemiş, ve sistemin çalışması için yeterli sayıda yetenekli insan bulunmuştur. Antik Atinalılar ideal katılımcı demokrasiden uzaktır, özellikle kadınlar, esirler ve yabancılar karar-alma mekanizmasının dışında tutulmuştur, ama bu, katılımcı bir toplum için rastgele seçimin temel olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

1970'lerden beri rastgele seçilmiş vatandaşlardan oluşan grupların karar almasına yönelik deneyler yapılmıştır, özellikle Almanya, ABD ve İngiltere'de.[27] Gruplar çekişmeli konularda, örneğin enerji senaryoları, şehir planlama, ulaşım seçenekleri ve ruhsal hastalıklarla ilgili karar vermek üzere biraraya getirilmiştir. Tipik "siyasi jüri" veya "planlama hücresi" 10 ila 25 insandan oluşup 3 ila 5 gün süren toplantılar sonucu, uzmanların ve yandaşların görüşlerini dinleyip, seçenekleri tartışıp tavsiyelerde bulunmuşlardır. Bu deneyler katılımın gücünü göstermek açısından çarpıcı şekilde başarılı olmuştur. Rastgele seçilen grup üyeleri, birçok konu ile ilgili önceden bilgi sahibi olmamasına

Liberalizmin Kara Kitabı

ve katılım konusunda kendisine çok güvenmemesine karşın, hemen şevkli birer katılımcı oluvermişlerdir. Bu deneylerin gösterdiği şudur ki normal vatandaşların karar alma mekanizmasına dahil olması günümüz dünyası için uygulanabilir bir seçenektir. Bu da demarşinin kilit yönlerine destek sağlamaktadır. Bununla birlikte, demarşiyi öne süren ve hatta bir sosyal hareketin çıkış noktası olarak sunan çok az insan bulunmaktadır. Bu yüzden demarşi şimdilik sadece bir fikirdir. Ayrıca, çok

daha fazla teorik gelişim gerektirmektedir, özellikle ekonomik boyutta. Demarşinin katılım modeli olarak en büyük gücü kimseye formal bir etki pozisyonu vermemektedir, ne kadar parlak, hırslı olursa olsun. Mesela sarvodaya köy lideri veya federasyondaki yüksek seviye bir delege yeteneklerini veya etkisini önemli bir pozisyon almak için kullanabilir, bu demarşide mümkün değildir, çünkü fonksiyon olarak gayri-merkezileştirilmiştir. Demarşinin başlıca zaafı, değişim stratejisine dönüştürmenin güçlüğüdür. Konsensüs veya oylamanın tersine, ki küçük gruplar için kullanılabilir, rastgele seçim ve fonksiyonel gruplar ancak geniş gruplarda anlamlı olur. Bu aşılamayacak bir engel değildir, yerel topluluk veya geniş organizasyon denemeyi seçebilir, ama bunun anlamı destek oluşturmak için büyük çabanın gerekmediği değildir. Bir diğer zorluk grup liderlerinin, örneğin kadın, çevre ve barış gruplarının, destekçi olmama ihtimalidir. Sonuçta, karar vericiler rastgele seçildiğinden özel bir rol garanti edilemez.

Alternatifler üzerine yorumlar

Sarvodaya, anarşizm, voluntarizm ve demarşi kapitalizme, araç ve amaç olarak sertliği kullanmayan alternatiflerdir. Başka şiddete dayanmayan alternatifler de vardır, ve şüphesiz ileride başkaları da geliştirilecektir. Burada bu dördüne işaret edilmesi, bir prensip setine dayanarak alternatiflerin nasıl değerlendirileceğini tanımlamak içindir.

Belirtmek gerekir ki, dört modelin her birinde ekonomik alternatif, politik alternatifle sıkıca bir ilişki içindedir. Sarvodaya'da ekonomik kendine bağımlılık köy demokrasisine bağlıdır. Anarşizmde özyönetim sistemleri hem ekonomide, hem de politikada kullanılmaktadır. Voluntarizmde politik alan gönüllü anlaşmalar prosesinin bir parçasıdır. Demarşide, rastgele seçim ve fonksiyonel gruplar bütün olarak kullanılır. Bu da ekonomi ile politikanın arasında farklılık olmasına karşın, her zaman etkileştiğini yansıtır. Her durumda, bu bize kapitalizme alternatif aramanın, alternatif karar verme sistemlerine bağlı olduğunu gösterir. Alternatifleri incelemenin bir iyiliği, strateji için bir rehberlik sağlamasıdır. Kapitalizme sertlik dışı bir strateji için, birçok amaç için sertlik dışı eylemi kullanmak ve kökleri sağlamlaştırmak yeterlidir. Bu işleri yoluna sokacaktır. Fakat aynı noktada, sosyal anlaşmalara bakmak da gereklidir: toplumun nasıl organize olduğu ve olabileceği konusuna. Sosyal anlaşmalara bakmanın ötesinde, onları deneye tabi tutmak da gerekir. Kapitalist piyasanın yolunda çalışması için çok sayıda deneme yanılma olmasına karşın, hala periyodik çöküşler yaşanabilmektedir. Benzer şekilde, seçimler birçok sosyal hazırlık gerektirmektedir, bunun içine eğitim, kurallar, anlaşmalar, beklentiler vs. dahil. Aynı deneme yanılmalar kapitalizmin sertlik dışı alternatiflerinin düzgün çalışması için de gerekmektedir. Katı bir plan uygun değildir ama genel prensipler ve alternatif düzenlemeler konusunda bazı fikirler yardımcı olabilir. Alternatifleri incelemek kapitalizme sertlik dışı meydan okumak için amaçlar konusunda bazı fikirler verebilir. Ve sertlik dışı stratejide araçlar amaçlarla uyumlu olması gerektiğinden, uygun stratejiler konusunda rehberlik edecektir.

23 Benjamin Ginsberg, *The Consequences of Consent: Elections, Citizen*

Liberalizmin Kara Kitabı

Control and Popular Acquiescence (Reading, MA: Addison-Wesley, 1982);

Thomas S. Martin, “Unhinging all government: the defects of political representation,” *Our Generation*, Vol. 20, No. 1, Fall 1988, pp. 1-21;

Edmund S. Morgan, *Inventing the People: The Rise of Popular Sovereignty in England and America* (New York: Norton, 1988).

24 The word “demarchy” was coined by John Burnheim, whose book *Is Democracy Possible? The Alternative to Electoral Politics* (London: Polity Press, 1985) is the pioneering treatment of the model. See also F. E. Emery, *Toward Real Democracy* (Toronto: Ontario Ministry of Labour, 1989); Brian Martin, “Democracy without elections,” *Social Anarchism*, No. 21, 1995, pp. 18-51.

25 On New England town meetings, see Jane J. Mansbridge, *Beyond Adversary Democracy* (New York: Basic Books, 1980). I thank Ellen Elster for comments on Norwegian municipalities.

26 Mogens Herman Hansen, *The Athenian Democracy in the Age of Demosthenes: Structure, Principles and Ideology* (Oxford: Basil Blackwell, 1991).

27 Lyn Carson and Brian Martin, *Random Selection in Politics* (Westport, CT: Praeger, 1999).

Sosyetenin İslâmîsi Olur mu! (Ece Arı)

İslâmî müzik, İslâmî gazete, İslâmî radyo, İslâmî website, İslâmî sermaye, İslâmî gelinlik, derken, türkçemize nurtopu gibi bir niteleme sıfatı daha kazandırmış olduk: **İslâmî**..

Evet bu sıfatı, eğer kılıfına uydurabilirseniz, çoğu şeyin önüne eklemeniz mümkün görünüyor..

Çünkü, hızla gelişen ve değişen modern çağın getirilerini tamamen dışlamak yerine; bir şekilde helal daireye çekerek, İslâmî usüllere uygun hale sokup sahiplenmek, hatta İslâmî trendler oluşturmak artık hiç de zor değil!

Nitekim, Cat Stevens’in ülkemize getirdiği, tv’lere çıkıp, konserler veren [Native Deen](#) grubunun tanıtımları yapılırken, **İslâmî Hip-Hop grubu** ifadesi kullanılmıştı..[Hip-hop un da İslâmîsi olur muymuş, demeyin, demek ki oluyormuş !]

Yine çokça tartışılan, **İslâmî Defile** kavramı da hemen akla geliverenlerden sadece bir tanesi..

Anlam itibariyle, herhangi birşeyin, İslâm dininin çizdiği sınırlara uygun olduğunu imâ eden bu sıfatı, zamanla, malum medyamız da pek bir sevdi ve eksik olmasınlar(!) gidip öyle bir kelimenin önüne koydular ki, “oksimoron” denilebilecek, kulağa bile itici gelen, bir durum ve anlam çıktı ortaya: **İslâmî Sosyete**..

Bu iki uzak kelimenin yanyana gelmesine neden olan, özne güruha değinmeden önce, aynı medyada yer almış,—doğru yada yanlış— bazı haberlerden yola çıkarak,”sosyete” adı altında yaşayan insanların vasıflarına kısaca değinmekte yarar var.

Sosyete denildiğinde, çoğumuzun aklına, pek de hoş şeyler gelmediği malum..

Hatta ülkemiz için konuşacak olursak, bu insanlar, öğle yemeği için Paris’e bile uçabilen, balayına Maldiv adalarına giden, plaj yerine özel yatlarını, teknelerini kullanan, karılarına [24 milyarlık çantalar](#) hediye eden, köpeklerinin [kuaför masrafı](#) , asgari ücretlilerin aylık kazancına eşdeğer olan, ultra lüks arabalara binen, taktıkları saatlerin değeri, bizlerin araba fiyatlarına denk olan, kale gibi korunan ve genelde şehir dışında inşa edilmiş, içinde her türlü hizmetkarın çalıştığı villa tipi konutlarda yaşayan, çocuklarını mutlaka yurtdışında okutan, dünyaca ünlü markaları yada modacı dediğimiz özel terzilerin tasarımlarını giyen, halktan kopuk cemiyet hayatı yaşayan insanlar olduklarını görüyoruz..

Esasen “görüyoruz” demek bile hata olabilir, zira pek göremiyoruz. Sadece basından okuyabildiğimiz kadarını biliyoruz.. Dışa kapalı bir hayat sürdükleri için, onların da, mensubu oldukları ülkenin diğer insanlarını, yani bizleri, markette, pazarda, okulda değil, sadece tv’lerde izlediklerini tahmin etmek hiç de zor değil!

Peki, **sosyete**, [diğer adıyla, cemiyet=şanslı DNA’lar], böyle bir tarzda yaşamaya devam ederken, “**İslâmî sosyete**” olarak anılan ve Özal dönemiyle birlikte oluşmaya başladığı iddia edilen, [sosyetik bir dindar\(!\) tabakanın](#) varlığı gerçekten sözkonusu mu, yada varolduğu iddia edilen bu insanların yaşantısının “**İslâmî**” olarak nitelendirilmesi ne derece doğrudur, en önemlisi bu iki kavram gerçekten yanyana gelebilir mi, işte bu sorular henüz tam olarak açıklığa kavuşmuş değil..

Medya tarafından, sosyete olarak nitelenlendirilen müslümanların, kendilerine yakıştırılan bu tanımlamadan hoşnut olup olmadıkları hakkında herhangi bir fikrimiz yok, çünkü bu konudaki rahatsızlıklarını kavlen dile getiren, herhangi birine henüz rastlamadık.

Fakat, şu bir gerçek ki, kendilerine atfedilen “Sosyete” mührünü taşımayı reddetmedikleri müddetçe, bilindik sosyetik hayatın, zihinlerde uyandırdığı negatif çağrışımları da, kendileri adına kabullenmek ve sineye çekmek durumundalar..

Müslümanların sahip oldukları malk mülk, zenginlik elbette kınanacak bir durum olamaz, yani herkes “bir lokma bir hırka ” felsefesi ile yaşamak zorunda değil.. [Hatta keşke dünya üzerindeki tüm müslüman ülkeler, ellerindeki maddi imkanları, [doğru kanallara](#) kullansalar da, şu andaki içler acısı haller yaşanmasa...]

Fakat, insan ister istemez merak ediyor: “**Komşusu açken, tok yatan bizden değildir**” diyebilecek kadar duyarlı ve hasırdaki uyuyacak kadar mütevazı bir peygamberi olan bu insanların, israfın tavan yaptığı şaşaalı iftarlarda, Burj El Arab otelinde tatillerde, Rolex marka saatler kollarında iken ya da bir italyan restaurantına bin ytl hesap öderken, sorumsuzca har vurup harman savururken, ‘Somali’de, Irak’ta, Filistin’de, Lübnan’da, hatta çok uzağa gitmeye gerek yok, Hakkari’de , Şırnak’ta, aç yatan, acılar çeken, insanların, vebalinin üzerlerinde olduğu hatırlarına geliyor mudur, [dünyaca ünlü](#)

Liberalizmin Kara Kitabı

[modacıların](#) tasarım kıyafetleriyle boy gösterisi yaparken, Irak ta tecavüze uğrayıp kendini yakan kefensiz kadınların haberleri vicdanlarına sızı veriyor mudur?

Hasılı kelam, medyanın ağzına “İSLAMİ SOSYETE” diye sakız olan bu insanlar, taşıdıkları Müslüman sıfatına layık olmak adına, hayatlarına çeki düzen vermelidirler.. Çünkü müslümanlar, sosyal sorumluluk sahibi olmak, yaşadığı topluma ve dünyaya karşı duyarlı olmak, zorundadırlar..Aksini iddia ediyorlarsa da, özde değil, sözde müslümanlardan olduğunu kabul etmek durumunda kalırlar..

Bu konudaki son cümleyi ise [Ali Buluç](#) söylesin:

“Bir müslüman büyük servete sahip olsa dahi servetini dilediği gibi harcama hakkına sahip değildir. Çünkü Kuran açısından baktığınız zaman ferdin veya bir kurumun elinde olsa da zenginlik, aslında topluma aittir”

Liberalizm İslam ile Flört Edebilir mi? (Cemile Bayraktar)

I'm Liberal Muslim, Don't Panic!

Yıllardır İslam dini ve biz Müslüman dindarlar, her türlü akım, doktrin, felsefe ve hatta kendi dışındaki dinlerin 'öğrenmek amaçlı değil, eleştirmek amaçlı değil bir üslup olarak oryantalist bakış açısıyla 'kendilerini var etmek amaçlı 'ele alındı. Kendi sahip ol(a)madıkları değerleri, bir değeri 'hiçleştirmek 'sureti ile var etmeye çalıştı, durdular. Alıntı bir cümle ile daha da açmam gerekirse ; 'aslında karanlık diye bir şey yoktur, karanlık aydınlığın olmadığıdır 'diyebilirim. Özetle, aslında

kendileri var olmadığı için, kendilerini var etme amacıyla İslamsızlaştırmadan, kısmen Allah'sızlaştırmadan yeni bir varlık inşa etmeye çalıştılar. Oldukça iddialı olan bu tezimi elbet tüm kavramlar için mutlak kabul etmek haksızlık olur, buna mukabil bir kısmı için bundan örneklemek ise hem doğru bir tez hem de bir zorunluluktur, gerçeği hatta hakikati ortaya koymak açısından.

Yine bu tarz yaklaşımların İslam dini ve dindar Müslümanlar için kendi pozitivist akıl, rasyonalite iddialarına sağlamlaştırmacılık anlamında baş vurdukları 'değer 'İslam kaynağı Kuran ve Kuran'ın kendilerini şekillendirmesine çalışan teslimiyetçi İslam bireyleri oldu. Tabii önceki cümlede geçen

Liberalizmin Kara Kitabı

başvurmanın olumlu değil de olumsuz bir anlamı olduğunu ilk paragrafta örnekledim.Bunu yaparken de öteki mahallenin çocukları ; gerici,cahil,yobaz gibi tanımlamalar ile hem devrin dışında bırakılmaya

çalışıldı hem de geri planda görüntülenmekten kaynaklı ‘ cılız ses ‘ kaftanı ile süslendi.Ne zaman ki Müslüman dindar taraf, bu görüşlere net ve sağlam kaynaklar ile cevap üretmeye başladı,ne zaman ki camii imamlığından,cahil cühela hacı hocalıktan ; akademik kariyerli,donanımlı,iktidara talip ve hatta sahip bir hale geldi,ne zaman ki palazlanıp zenginleşti,üniversitelerden,iş merkezlerine bir çok alanın sahibi oldu,bir nevi ‘ cılız ses ‘ tanımlamasından çıkıp oynanan oyuna talip oldu işte o zaman gerçekte sahip oldukları ‘ çoğul ‘ bir hal olarak görülmeye başlandı.Kimi ne göre ‘ tehlike ‘ bazında ele alınıp her türlü yöntem ile ait oldukları dar alanlara hapsedilmeye çalışıldı,kimine göre varlığı artık inkar edilemeyecek derecede meşrulaşmış öteki mahallenin çocukları ‘ tehlikeden sıyrılmak amaçlı ‘ devşirme usûlü ile kendi bünyelerine dahil edilme salvolarına kurban edilmeye çalışıldı.Bunlar karşı tarafın hesap ve çabaları.Bir de durumu karşı taraf için halen ‘ öteki mahallenin çocuğu ‘ olan Müslüman dindarlar tarafından okuyalım ...

Yazıya da başlık olan Liberal Müslüman dindar çevrelerin,kendilerini devşirmeye tabi tutmuş bu akım içerisinde kendilerine daha rahat nefes alma çabalarına şahit oluyoruz,bir süredir.Liberaler,Müslümanları çok sevdi,ortada bir aşk diyemesek dahi yoğun bir flört olduğu aşikar,Müslümanlar da bu ‘ zengin,cici ve ıslı ıslı parıldayan akımı ‘.Bu birlikteliğin sağlanması amaçlı iki taraf da elinden geleni yapmakta.Tabii biri çıkıp nikah sırasında ‘ durun evlenemezsiniz,çünkü çünkü siz kardeşsiniz ‘ demedikçe.

Bakalım Liberallerin çeyizinde ne var?

Liberalizm,özgürlüğü birincil olarak ele alan,din,devlet ve kurumların gücünün sınırlandığı, serbest piyasa ekonomisini savunan,fırsat eşitliğine dayanan akım,disiplin ya da sistemin adıdır.Determinist bir bakış açısıyla kısmen öncüllüğünü Fizyokratlar,sağlamıştır diyebiliriz.Elbet Sol mantalitenin katılığından oldukça uzak olan bu sistem yapısı gereği eleştiriye açık olduğu gibi zaman içerisinde şekillenip,kendi savunucusu olduğu fikir adamlarının da etkisiyle temelden değişiklik göstermediği halde zaman içerisinde farklı ön adlar ile zenginleşmiş,çeşitlenmiştir.Bir nevi Liberal revizyondan kısmen bahsetmek mümkündür ve bu revizyon Liberalizmin kendi özgürlükçü iddiasına ters düşmediği için Liberal revizyondan bahsetmek,Sol akımlar için hakaret olarak kabul edilse de,Liberalizm için bir zenginliktir,kanaatindeyim.Farklı ön adlar ve alt açılımlarla yenileşebilen ve kısmen değişim gösterebilen akımın,klasik tanımı ve zihinde ilk düşen tanımı kısaca burada ifade ettiğim gibidir.Tabii oradan bir Liberalin çıkıp bazı Liberaller gibi ‘ zorlama,ıkmama ‘ yöntemi ile aslında 100 yıldır bildiğimiz gibi değil,şu şöyle bu da böyledir,mantığıyla duruma yeni açıklamalar getirip,yazar ve okuru şişirmesi de mümkündür,tecrübeyle sabit.

Üstüne biraz daha cümle kuracak olursak,bu akımın en önemli isimlerinden ; Adam Smith’in ortaya attığı ‘ görünmeyen el ‘ teorisine göre,kısaca ekonomik olarak bir toplumda devlet ekonomiye müdahale etmese dahi,üretim-tüketim faaliyetlerinden kaynaklı elde edilen kar ve faydacılık sonucu ortaya kendiliğinden bir düzen çıkar işte bu düzeni sağlayan,Smith’in o kimsenin göremediği ‘ görünmeyen eli ‘ dir.Ki bahsi geçtiği üzere o ‘ eli ‘ de kimse görememiştir.Bir rivayete göre ise ekonominin tepetaklak olduğu bir dönem Rus Çariçesi,Liberalizmin öncüllüğünü yapan Fizyokratlardan konu ile ilgili yardım talep etmiş,öncül Liberaller,Fizyokratların ‘ kendi haline bırakınız kıvama gelecektir ‘ açıklamaları sonucu kendilerine kibarca çıkış yolunu göstermiştir.Yani görünmeyen el,genellikle görünen bir el tarafından kapı dışarı edilmiştir.Buna mukabil Liberalizmin bir ardılı olan Kapitalist sistem,bir zamanlar fakir ama onurlu bir genç vardı kıvamında sisteme müdadil

Liberalizmin Kara Kitabı

olmuş,zamanında gönderildiği kapıyı kırarak sisteme hakim hatta hükümdar olmuştur.Bunu kimsenin inkar edemeyeceği da aşikar bir şekilde ortadadır.Serbest piyasa ekonomisinin,sonucu ortaya çıkan

Kapitalist sistemi Liberalizmden ayırmak mümkün değildir.Aynı temellereden kaynaklı ortaya çıkmış ve son dönem dünyaya hakim olmuş akımlardır.

Burada Liberalizm eleştirisi yapmaktan çok İslam-Liberalizm yakınlaşması hatta Liberal İslam tanımlarının uyuşmayacağına dair eleştirilerde bulunmak istiyorum.Zira bir sistem olarak Liberalizm tutmuş mudur?Evet tutmuştur.Kapitalizm ise almış yürümüştür.Ve yakın tarihte bu iki kavramın karşısına dikilecek her hangi bir kavram olacağını da sanmıyorum.Liberalizme getirdiğim kısmi eleştirilere pekala antitezler üretilebilir.Benim eleştirilerimin haksızlığı kanıtlanabileceği gibi mevcut durumun varlığı ile bu eleştiriler dikkate dahi alınmaya bilir.Zaten sorun da benim için Liberalleşme sorunu değil,Liberal İslam sorunudur.Ki Liberalizmin Kapitalizm vahşiliğinden sıyrıldığı,iplerinden salınmadığı,anarko kapitalistleşmediği,agorizm anarşizminden temellenmediği,sınırlı ama güçlü bir devlet modeliyle modellendiği,Kapitalizmin fırsat eşitsizliğini görmezden gelmediği,yığınların görünmeyen eller tarafından imha edilmediği,vicdanların askıya alınmadığı,toplumu oluşturan bireyler arasında uçurumların olmadığı,Hobbes'in Leviathan'ı,' sosyal kontrat teorisi 'Buchanan'ın ' anayasal iktisadının ' gerçekleştiği zamanlar olursa benim destekleyebileceğim bir sistem.Sanırım benim onadığım sistem ne salt Sol,ne de salt Liberal.Sol-Liberal diyebileceğim özgürlüğü ve devleti olan buna mukabil devletin sınırlandığı,gücü kötüye kullanıp,baskılamadığı bir sistem.Yani adaletli bir devletin kısmen söz sahibi olduğu,bireylerin de aynı oranda fırsata sahip olduğu ' adaletli ' bir sistem.Şimdilerde ise görünen tarafla,Kapital vahşet sonucu ile bu sisteme Müslüman dindar ve bundan kaynaklı vicdanı olan bir birey olarak onay vermem mümkün değil.Ek olarak devlet baskın bir sistemde harmanlanmış,Tr'nin entropik siyasetinin tüm çabalarına rağmen dokunamadığı bir birey olarak yine devlet baskın bir modele buna kabaca Sol düzen de diyebiliriz-peki tabii Türk işi bir Sol-(Kemalizm),yaşanmışlıklar nedeni ile onay vermem mümkün değil.

Hemen hemen her akım olduğu gibi Kapitalist sisteminde Batıdan koşar adımlar ile Tr'ye akın ettiği zamanları ve bu gelen misafire ev sahibi olmak adına türlü şaklabanlılığı yapan zihinleri ben kendi adıma bir nevi görmemiş,olarak nitelendiriyorum.Kapitalizme ve Liberalizme toz kondurmayan bu görgüsüz İslamcı Liberal Muhafazakarlar,görgüsüzlüğün verdiği etki ile İslam'ın kolunu bacağına koparmaya talip olmuşlar.Müsiad neferlerinden Erol Yazar beyin ' bir lokma,bir hırka bize yutturuldu ' cümlesine bakıp,bir de Erol Yazar beye bakınca ' pek yutmuş gibi durmuyor ' aslında.Ardından Erol Yazar beyin ' açtığı yolda,gösterdiği hedefe,durmadan yürüyeceğine ant içenler.Varlığını Liberalizm ve Kapitalizmin varlığına armağan eden ' muhafazakar,İslamcı,Müslümanların varlığını görünce,üstelik bu Müslümanların zorlamak,Weber'lemek sureti hatta hatta İslam'ın ne hikmetse bizim bilmediğimiz bir tarafını Protestan ahlak ile bütünleştirip,kamuya sunmaya meraklı halleri hatta hatta Weber'i yattığı yerden hortlatıp bilmediği İslam nedeniyle anlayışla karşılayıp,hafif hafif ruhuna İslam'ı anlattığını görmek insan da ' bu bir şaka ya da kabus olmalı ' düşüncesi uyandırıyor.Olaya el koymaktan önce kendinizi tutamadan saatlerce gülebiliyorsunuz.

Bölüm 2**Biraz Protestanlık,biraz Kalvenizm,biraz da İslam...**

Protestanlık,Hristiyanlığın üç ana mezhebinden biri,Calvin ve Luther'in öncülüğünde Kilise'nin dini kullanarak insanları kendi kafeslerine hapsettiği dönemlerde,Papa'nın ve Kilisenin baskın ve keyfi otoritesine karşı oluşturulan Reform Hareketleri ile ortaya çıkar.Kalvenizm için de bunlardan bahsetmek mümkündür.Kendi içerisinde incelenirse elbet farklılıklar gösterir.İçerik olarak ise bu iki

mezhebin tema kabul edebileceğimiz görüşlerinden biri de ' dünya da ne kadar kazanıyorsan,o kadar iyisindir ' mantığıdır.Tabii bu mezheplerin 'zühd' kavramından dem vuranlara bizlere Protestan bir zahid örneklemesi gerekebilir.Bir nevi Kapitalizmi destekleyen din,mezhep modeli olarak karşımıza çıkar.Lakin İslam için böyle bir şey söyleyemeyiz.Zira İslam'ın kazanmaya bir engeli yoktur ama İslam kazanan bireye bu mezheplerde olduğu gibi ' değerlisin ' anlamı yüklemes.İslam için değerli olmanın yolu kazanmak ardından paylaşmaktan geçer.İslam'ın değerlilik kazanımı ancak ve ancak ' üst insan ' imtihanının verilmesi sonucu elde edilir.Bir çok ayetle hükmü verilen bu paylaşımın en dikkati çektiği sure sanırım Beled Suresi olarak örneklenebilir ;

- 1- Hayır; bu şehre yemin ederim,
- 2- Ki sen, bu şehirde oturmakta iken,
- 3- Babaya ve doğan-çocuğa da.
- 4- Andolsun, Biz insanı bir zorluk içinde yarattık.
- 5- O, hiç kimsenin kendisine asla güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?
- 6- O: "Yığınla mal tüketip-yok ettim" diyor.
- 7- Kendisini hiç kimsenin görmediğini mi sanıyor?
- 8- Biz ona iki göz vermedik mi?
- 9- Bir dil ve iki dudak?
- 10- Biz ona 'iki yol-iki amaç' gösterdik.
- 11- Ancak o, sarp yokuşa göğüs germedi.
- 12- Sarp yokuşun ne olduğunu sana öğreten nedir?
- 13- Bir boynu çözmek (bir köleye özgürlük vermek)tir;
- 14- Ya da açlık gününde doyurmaktır,

Liberalizmin Kara Kitabı

15- Yakın olan bir yetimi,

16- Veya sürünen bir yoksulu.

17- Sonra iman edenlerden, sabrı birbirlerine tavsiye edenlerden, merhameti birbirlerine tavsiye edenlerden olmak.

18- İşte bunlar, sağ yanın adamlarıdır (Ashab-ı Meymene).

19- Ayetlerimizi inkar edenler ise, sol yanın adamlarıdır (Ashab-ı Meş'eme).

20- "Kapıları kilitlenmiş" bir ateş onların üzerinedir.

Kutsal kitabın, bir çok örneğinde olduğu gibi Beled Suresin de de Protestan ahlak ve Kapital sistem külliye red edilmiştir. İslam'ın bu sadece bir kesimi koruyan ve kollayan sisteme vereceği onay da yoktur. Şimdi birkaç romantik Liberal Müslüman çıkıyor ve ellerindeki dar kalıba, geniş İslam'ı sahte örneklemeler ile tıktırmaya çalışıyor. Kapitalizm ve Kapitalizmin fırsat eşitliğinin (!) dünya üzerinde oluşturduğu durumu on yıllardır içimiz ezile ezile lakin tepkisiz izliyoruz. Görünmeyen elin, imha ettiği dünya insanına kısaca bakalım ; Kapitalist sistemin kazan ve tekrar kazanmak için tekrar piyasaya sür mantığı, daha çok kazanma hırsının bir paylaşımı yine bu sistemin kendi varlığını devam ettirme sürecinin bir oyunundan başka birşey değildir. Kendini daha ' güçlü ' kılmanın ört bas edilerek ortaya atılmış bir cümlesi, kalabalıkları madden tüketmek için elbet manen uyuşturmak gerekir işte Kapitalizm bunu en ' cici ' şekilde formüle etmiş ve insanlığa sunmuştur. Aileyi toplumun bel kemiği olarak inceleyecek olursak ; Kadının pazarlamada kullanılmasından, çocuklarının dikkatini çeken ve bütçeyi sağlayan babanın ödemeye programlı bir varlığa dönüştüğü bir sistemin adıdır Kapitalizm. İslam'ın haram kıldığı israfı mukabil Kapitalizm israftan kendini var eder. İslam'ın ihtiyacı olmayandan uzak dur, öğretilerine rağmen Kapitalist sistem sadece ' tüketimi ' öngörür ihtiyacım var mı? ya da yok mu? diye soruları bertaraf ederek, tüketimden maksimum fayda sağlayacağı bir düzenekte insanları ' kazan-tüket ' e programlamış bir sistemden geçinir, tükettikçe var olur. Ekonomik sistemlerin sadece ekonomiye hükümdar olduğunu da düşünmeyin zamanla yaşam biçimimiz olan o sistem yine zamanla zihinlerimize ve algılarımıza işler. Kapitalizm bir ekonomik sistem olmaktan çok artık iyiden iyiye bir yaşam biçimi olmuştur. Sahip ol- tüket, öğretisi maddiyatı aşp bireylerin maneviyatına da el atmıştır. Sonuç olarak karşınızda serbest piyasa ekonomisinin huzurlu bireyleri değil; kazanmak, sahip olmak gibi güdümlerin ortasında benliğini, insanlığını yitirmiş küçük kapital bireyler topluluğu ve onların görmeye dahi tahammül edemediği, sistem tarafından yeterince kazan(ma)dığı için değersiz kabul edilen yığınların ölümüne şahitlik edersiniz. İslam işte bu nedenle bu ve bunu meşrulaştıran sistemleri olduğu gibi red eder. İslam'ın insana dair böyle bir vurdum duymaz hali asla ve asla yoktur. İslam'ın bu konudaki tavrı nettir Ashab-ı Meş'eme. Ayete rağmen, Rasulullah'ın bir model olarak önümüzde örnek olmasına rağmen halen nasıl olurda bir Müslüman, Protestan ahlak örneklemesi ve şahit olduğu tüm Kapital cinayetlere rağmen bu sistemi onaylar, bununla yetinmez bir de bu kokuşmuşluğa İslam menşei açıklamasında bulunur? Hadis ve ayetin genel ahlakından yoksun bu kafalar, ticaretle ilgili 3 ayet ve yine ticaretle ilgili 5 hadisi nasıl olurda, Kuran'ın genel ahlakında bir referansmış gibi alarak bu sisteme kurban etmeye çalışır? Muaviye'nin kendi iktidarının pisliğini örtmek amaçlı Allah'a iftira edip, ' kader ' konusunda uydurduğu ve İslam dünyasında yarattığı büyük kırılma ile bu hayalperest fikirlerin ne farkı var? Az daha zorlayıp, Allah'a mı iftira edeceksiniz? Bilindik safsataları ısıtarak sunanlara da karnımızın doyduğunu söylemek isterim. İslam zenginleşmeyin demiyor, zaten bu saydıklarınız nedeni ile Batı'ya karşı bu kadar geri kaldık vs. ezberlerinin de kabak tadı verdiği bir dönemden geçiyoruz. Zaten zenginleşmeyi engelleyen bir İslam olmadığını biliyoruz

Liberalizmin Kara Kitabı

ama biz yine aynı İslam'ın Kapitalizmin ipinden salınmış haline lanet ettiğini de biliyoruz.İslam'ın meşru zenginliği,fakiri kollayan zenginliktir.Kapitalizmin zenginliği gibi aynı ve tek bireye sürekli sürekli kendi adına zenginleşmeyi,zenginin dışında kalanı ezmeyi öngören bir zenginliği onamaz.Kapitalizmin,tanrısının para olduğu bireyi,dahası homo economicus olmuş bireyi,sosyal yaşamın para=tanrı öğretisinin fıtrata yerleştiği bir düzeni kabul etmez.Tüm bunlara rağmen halen tutup İslam,Liberalizmi ve Kapitalizmi değil yanyana kullanmak,aynı cümle içerisinde kullanmak dahi tutarsızlıktır.

Tüm bu çarpıklığa ek olarak,zeytinyağı ve suyu birbirine karıştırmaya çalışan bu akli evvel Liberal Müslüman ekol (!) sadece bu zorlama birlikteliğe kuvvet vermek handikapına kapılmakla yetinmiyor bir de üstüne ancak ve ancak bir ÜST-ÇATI model olabilecek İslam'ı sırf kendine taraftar etmek amaçlı İslam'a dahil bireylere ' saf ' muamelesi ya da çocuk muamelesi yapıyor.Bir yazımda ' ALİ ERGENEKON'U TUT ' başlığı ile Ergenekon taraftarlarının olayı izleyen kalabalığa yaptığı çocuk muamelesini eleştirmiştım.Aynını Kapitalist Liberal Müslümanlar içinde söylemek mümkün ; ' Müslüman Ali Kapitalizmi tut ,aman ha bırakma !

Bölüm 3

Farklı bir nokta daha ...

İslam'ın özgürlük tanımı ile modern sistemlerin özgürlük tanımı da farklıdır.Özetle,Müslüman bireyin kendini ve kendi içerisindeki ben'i hapsediği tüm kavramlardan kurtulmaktır özgürlük bir nevi nefsinin arzularından arınmaktır.Bunun tam tersi bir anlamda modern sistemlerin özgürlük anlayışları insana ben'inin yani nefsinin her istediğini sınırlamadan elde etmektir.Kapitalist bireyin tüm yoğunluğu dünyaya ait ve tek anlamlı özgürlük kavramı yine dünyada dünya için vardır.Müslüman birey içinse tek anlamlı bir kavramdan beslenmek mümkün değildir.Müslüman bireyin dünya ve ahiret için,ifrad ve tefrid noktasına düşmeden iki özgürlük kavramını birbirini tamamlayarak daha açık ifade etmek gerekirse,dünyevi özgürlüğün sınırını,dinin özgürlük anlamının toparlaması,şekillendirmesi ile yol alması gerekir.Kapitalist Liberal sistemin yoğunluğu yek dünya için olduğu gibi Müslüman bireyin yoğunluğu hem dünya hem de ahiret içindir.Bu nedenle Müslüman birey Kapitalizme teslim olmaz,bunun yerine kendi içerisindeki dünya yaşamı kavramını,din ile toparlayarak bir nevi terazinin iki kefesini dengeleyerek kendine yön çizer,çizmeliştir.Tabii bu dini özgürlük kavramı sadece kendini o dine teslim etmiş bireyler için bir gerekliliktir.İslam-Çatı model içerisinde,Müslüman ol(ma)dan var olan birey için İslam'ın böyle kavram farklılığı ve sınırlayıcılığı yoktur.İslam'ın bu insana ve tercihe önem veren özgürlükçü duruşu ise Liberalizme ve bundan kaynaklı Kapitalizme onay vermez lakin fırsat verir,demek tanımlamak amaçlı daha sağlıklı olur kanaatindeyim.

İslam,oldukça üst bir yapılanmadır.Bu geniş ölçekli yapılanma da kısmen Liberalizm,Kapitalizm ve Sosyalizm yineliyorum ' kısmen ' kendine ayrılmış bir alan bulabilir.Ama sadece bir alt başlık olarak,yan kadroda,ana başlığın altında,virgülden sonra.Asla ve asla İslam gibi büyük ölçekli bir yapılanma bu dar doktrinler altına sıkıştırılarak hatta zorlama tanımlar ile sokuşturularak zor şer iki bacağı çakılmış saçın sağlamlaştırılmaya çalışılan üçüncü bacağı olamaz.Nasıl olur da bir Müslüman

Liberalizmin Kara Kitabı

kendi kimliğini alt başlık üstelik kendi iddiasına ters düşecek örneklemeler ile olduğundan çok daha küçük bir kalıba hapsedmek suretiyle yön vermeye çalışır?Bu mantıkta ısrar edenlere biri İslam'ı anlatsa iyi olur.Liberalizmi ya da Kapitalizmi savunmak başka şey bu kavramlara İslam dahil etmek başka şeylerdir.Kendi ideolojisini savunan insanlar ile kimsenin bir sorunu olduğunu sanmıyorum.Sorun İslam'ın kullanılması,tutup zenginliğinden zalimleşen,zalimliğinden zenginleşen sisteme alet etmeye çalışmaktan kaynaklanmaktadır.Qua Vadis Ümmet ?Başlıklı yazımda Müslüman dindar bireyler için belirttiğim ;

- 1.)İstemek
- 2.)Sahip olmak
- 3.)Sahip olduğunu kaybetme korkusu

tespitlerine,sanırım en tehlikelisi olan dördüncü bir şıkkı da eklemek gerekiyormuş ;

- 4.)Sahip olmadığı halde sahipmiş gibi davranan,kısmi fırsatçılar

İnsanın aklına nereden gelir ki dışarıdan bir kalemin içeriden yazıp çizeceği ve yazıp çizmekten çok ' karalamaya ' çevireceği.

Kapitalizmi ve Liberalizmi savunmak istiyorsanız ; tüm esaretine rağmen,özgürlük vaad ettiğiniz bireylerin madde tarafından özgürlüğüne el konmasına rağmen,maddiyatın ve paranın köleleri oldurulmalarına rağmen,sistemin adamı olmayanlara böcek muamelesi yapılmasına rağmen savunun,çoklu tanrıları paranın ilah olduğu bir sisteme rağmen,fırsat eşitsizliğine rağmen,adaletsizliğine rağmen savunun en fazla aynı düşünmeyen ama farklı düşünmeyi zenginlik sayan farklı sistemlerin dahilleri oluruz.Ama kendi ideolojinize yandaş bulmak amaçlı muhatabı olduğunuz insanların ' değerlerinden ' aşırma ' yapmayınız.Bu el çabukluğunuzun aslında sadece bir göz yanıması olduğunu kesinlikle biliyoruz.İslam ne sizin ' vicdanı olmayan ' sisteminize onay verecek kadar insandan kopmuş bir yapılanmadır, ne de o basit,çökmeye mahkum,insanı sefil eden,kokuşmuş ideolojinize alt başlık olacak kadar düşmüştür.Bu hakareti tüm vicdanı olan Müslüman Dindar bireyler adına kınıyorum.Yok illa İslam Kapitalizmi diyorsanız,teslim edin Kapitalizmi İslam'a tüm sivri ve olumsuz yanlarından arındırıp,törpüleyip,yaşanabilir ve yaşatabilir kıvama getirip teslim edelim size bir nevi öğütme.

Bir deli kuyuya bir atmış,oldukça da iyi olmuş.Nicedir Müslüman dindar insanların olduğu ortamlarda ' Ergenekon Soruşturması sonuçlanıp,bu Kemalist,Chp'ci,Ulusalcı gölgelerden kurtulursak geri kalanlardan Liberaller,Kapitalistler vs. ile halimiz nice olur? ' soruları ile yeni ortamlar oluşturmaya başlamışken cevap tam da istediğimiz anda ama beklemediğimiz yerden geldi,bizi buldu.İyi de oldu,daha en başından bu ' Cin Ali Masalları ' kıvamında ilerleyen İslam'ı kullanmaya çalışma ve çirkinliğe alet etme çabasını gördük,artık bundan böyle bizler de kuyulara daha dikkat keserek cevap bulma çabamızı geç kalmadan ortaya koymuş oluruz.Tabii orada İslam'a sahip çıkmak dışında bir derdi olmayan Müslüman dindar birileri varsa?Peşinen söyleyeyim bu eleştiriler Liberal dövme,Kapitalist dövme,Sosyalist ezme gibi fırsatçılıklara zemin hazırlamayacaktır.Sadece İslam'ın normatif halini tebliğ ve teşhir için...

Bu nikaha itirazı olan lütfen şimdi konuşsun ya da ebediyyen sussun.

Kömür, yiyecek dağıtmak devletin en temel görevidir! (Emre Er)

Yerel seçimlerin de yaklaşmasıyla özellikle büyükşehirlerde belediye başkan adayları vaatlerde bulunmaya başladılar. Bunların en ilginç ve tartışmalı olanları sosyal devlet ilkesi ile ilgili. CHP yöneticileri iktidarın vatandaşı bilinçli olarak yoksulluğa terk ettiğini iddia ediyor. Böylece yardıma muhtaç bırakılan halkın oyu kömür, yiyecek yardımları ile her zaman etkilenebilecekmiş. Ben bu yazıda bunun tam tersini iddia edeceğim. Kömür, yiyecek yardımlarının neden sosyal devlet ilkesinin bir gereği olduğunu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkan adayı Kemal Kılıçdaroğlu'nun 600 liralık yardım düşüncesinin ise neden popülist bir yaklaşım olduğunu ele alacağım.

Bir önceki yazıda [Maslow](#)'un çalışmalarından faydalanan temel ihtiyaçların fizyolojik ihtiyaçlar ve güvenlik olduğunu ortaya koyduk.

Ülkemizde beslenme, barınma, ısınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamayan milyonlarca insanımız var. Bunun nedeni ise iktidarların muhtaç bırakmaya yönelik bilinçli politikaları değil.

İddianın temelinde “Balık vermek, yerine balık tutmayı öğretin.” düşüncesi yatıyor. Şimdi neden devletin bir anda bütün vatandaşlarını iş sahibi yapamayacağını açıklayalım.

Türkiye gelişmekte olan bir ülke. Bu aslında şu demek oluyor: Türkiye [ekonomik modernleşmesini](#) henüz tamamlayamadı. Nüfusunun büyük bölümü tarım sektöründe. Sanayi ve hizmetler sektörü bu nüfusu emebilecek kapasiteye ulaşamadı. Sakın “Tarım modern değildir.” sonucu çıkmasın bu anlatımdan. Tarım da alt yapısı her yönüyle sağlandığında modern anlamda üretim yapabilecek.

Liberalizmin Kara Kitabı

Zaten o zaman da şu anda tarımda çalışan nüfusun sekizde biriyle aynı üretimi gerçekleştirebileceğiz.

İstihdamı artırmak için modern üretim yapmak lazım.

Sanayide makine, teçhizat almalıyız.

Hizmet sektöründe kilometrelerce yol, elektrik üretim santralleri yapmalıyız.

Tarımda sulama barajları kurmalıyız.

Bunların hepsi için çok para lazım çooook! Öyle böyle değil, çok para lazım.

Parayı kapitalizm bize sağlıyor. Aman, bu kelimeyi olumlu bir cümle içinde kullandığım için okumayı bırakmayın! Kapitalizmi bu yazıda çok zikredeceğim. Bu sözcük birçoklarımızın aklında çok olumsuz bir yer ediyor. Şimdi lütfen kapitalizme dair bildiklerinizi unutun, ve sadece burada anlatacaklarım çerçevesinde ona bir anlam yükleyin.

Kapitalizm modernleşmenin yöntemidir, ve bundan başka bir yöntem de yoktur. Bu çerçevede bir devlet liberal de olsa komünist de olsa modernleşmek istiyorsa bu yöntemi uygular. Çok da basit bir mantığı var: “Ürettiğinden kazandığın karla yeni üretim tesisi kurarsın.” Her şey devletin de olsa yatırımı yapacak para üretimden elde edilecek “kar”dan gelir. Kar ise işçiyi sömürmek demektir. Ama nedense genellikle bireyin kazandığı paraya kar denirken devletin de aynı şeyi yaptığı göz ardı edilir. Halbuki her ikisi de kazandığının bir kısmını harcar, diğer bir kısmını yatırıma geri döndürür.

Komünist olunca gökten para yağmadığına göre yine işçiyi sömürmekten başka bir yol yok. Ne kadar sömürü, o kadar kar, ne kadar kar, o kadar yatırım. Bu yazı boyunca ve mahsuru yoksa hayatınızın bundan sonraki kısmında kapitalizm denince aklınıza kar-üretim-yatırım-istihdam süreçleri gelsin. Kapitalist mekanizmada para bu dördüne dönüşerek ekonomiyi modernleştirir. Devlet ne halt olursa olsun ancak bu şekilde modernleşebilir.

İtiraf etmek gerekir ki mekanizma çalışırken başlarda çok kötü şeyler oluyor. Başlarda derken 100 sene gibi uzun sürelerden bahsediyoruz. Onlarca belki de yüzlerce yıl kapitalist mekanizmanın ekonomiyi modernleştirmesini beklerken insanların açlıktan ölmelerine, soğuktan donmalarına göz mü yumacağız? Bu süre içinde sosyal devlete çok ihtiyaç var. Yani Almanya olduktan sonra değil Almanya olmadan önce lazım sosyal devlet.

Gelişmiş bir ülke olana kadar kapitalizmin yarattığı en bilinen sorun işçinin ezilmesidir. 19. asır İngiltere’inde işçi çok kötü şartlarda çalışmaktan erken yaşlarda ölüyordu. Bu dönemde ortalama yaşam süreleri çok düşüktü. Sol düşünce işçinin haklarını korumak için ortaya çıktı. Aslında çok daha fazla korunmaya muhtaç ve sayıca daha fazla başka bir kitle daha vardı. Gariptir, onlara özgü bir ideoloji hiçbir zaman olmadı. Elbette işsizlerden bahsediyorum.

Liberalizmin Kara Kitabı

Kapitalizmin yarattığı en büyük sorun işsizliği patlamasıdır. Bu, işçinin ezilmesi de dahil olmak üzere bütün sorunların anasıdır. İşçinin düşük ücret almasının nedeni de işsizliğin çok yüksek olmasıdır. İşsiz çok olduğu bir piyasada iş gücü arzı yüksek olduğu için ücretler düşer.

Modernleşme iddiasında olan bir ülke işsizlik patlamasını yaşamak zorundadır. Çünkü modern üretim araçlarının tümü verimliliği artırır. Verimliliğin artması demek makineleşme demektir. Eskiden 10 kişinin yaptığı işi bir makine yaparsa ki başka türlü düşünülemez, modernleşmenin erken dönemlerinde çok ciddi bir işsizlikle karşılaşmak doğaldır. Bunun önüne geçmenin tek yolu çağdaş bir ülke olmaktan vazgeçmek, kara saban, öküzle üretime devam etmektir. Bu da olamayacağına göre yüksek işsizlikle boğuşmak zorundayız. İşte bu noktada devreye sosyal devlet giriyor.

Sosyal devlet ilkesi sisteme dahil olamayanların hayatlarını güvence altına alır. Devlet diğer yandan kapitalist çarkın işlemlerini çok yavaşlatacak politikalardan da kaçınılmalıdır. Çünkü çarkın yavaşlaması CHP'nin iddiasında dile getirdiği gibi halkın yardıma daima muhtaç bırakılmasına yol açar.

Bir ülkede işsiz, çalışandan daha iyi imkanlara kavuşursa insanların çalışma arzusu körelir. Çalışmak isteyen kişi sayısı azaldığında iş gücü pahalı hale gelir. Böylece gelişmekte olan bir ülkenin en önemli silahı olan ucuz iş gücü avantajı kaybolur. Kar-üretim-yatırım-istihdam mekanizmasının kar ayağı zayıfladığında diğer ayaklar da etkilenecek, mekanizmanın çalışması yavaşlayacaktır. Bu daha az yatırım yapılması, ekonominin daha geç modernleşmesi, işsize daha geç iş bulunması manasına gelecektir.

Sosyal devlet, kapitalist mekanizmanın çalışmasını çok yavaşlatmayacak şekilde sisteme dahil olamayanların hayatlarını güvence altına almalıdır. Bu nedenle fakirin her ihtiyacı değil, sadece temel ihtiyaçları karşılanmalıdır.

İktidar şu anda barınma ihtiyacını karşılamak için Toplu Konut İdaresi'ne ucuz konut ürettiriyor. Böylece ihtiyaç sahipleri ucuz kredilerle ev bark sahibi oluyor.

Beslenme ihtiyacını karşılamak için yiyecek yardımları yapıyor.

Fakir fukara soğukta hasta olup üşümesin diye kömür dağıtıyor.

Sizce kömür, yiyecek yardımları mı, yoksa 600 lira nakit mi çalışan kesimin motivasyonunu azaltır, kapitalist mekanizmaya zarar verir? Asgari ücretin seviyesini düşünecek olursak 600 liralık nakit yardımın olduğu bir ülkede çalışmak akıllara zarardır. Böyle bir politika vatandaşı çalışmaktan soğutur. İş arayan sayısı azalınca ücret seviyeleri yükselir. Pahalı iş gücü az kar manasına gelecektir. Bu da yatırımın, üretimin, istihdamın daha yavaş artması demektir.

600 liralık yardım istihdamdaki artışı yavaşlatır, işsize daha geç iş yaratılmasına neden olur. CHP diyor ki "AKP vatandaşı bilinçli olarak yardıma muhtaç bırakıyor." Bu iddia tam da 600 liralık yardımla gerçekleşecektir. Kömür, yiyecek yardımları ile çalışanın motivasyonunu kırmadan fakirin hayatını güvence altına alırsınız. Ama asgari ücret seviyesinde bir parayı karşılıksız dağıtırsanız, asgari ücretle çalışan milyonlarca insanı çalışmaktan soğutursunuz.

Liberalizmin Kara Kitabı

İnsanlar çalışmayı bırakıp, 600 liranın peşinden koşarlar.

O parayı elde ettikten sonra da yan gelip yatarlar.

Çalışmaktan ziyade devletten geçinme zihniyetini geliştirmenin adına “[popülizm](#)” denir. Sayın Kemal Kılıçdaroğlu geliştirmekte olan ülke politikacısının hastalığına tutulmuştur. Seçilmek için popülizm yapmaktadır. Tam da bu vaat, üretmeyen, hazır yiyen, sırtını devlete yaslayan anlayışa hizmet eder. Eski alışkanlıkları hortlatır.

Sanırım şu noktada bir anlaşmazlık yok: “[Açı doyurmak, üşüyeni ısıtmak devletin en temel görevidir.](#)” (Var diyenler önceki yazıya baksın.) Bunu aç a yiyecek, üşüyene kömür vererek yapmak ülkenin gelişmesinin hızını düşürmeyecek en uygun yöntemdir. Buradan hareketle şöyle bir cümle kursak herhalde kimsenin itirazı olmaz: “Kömür, yiyecek dağıtmak devletin en temel görevidir.”

Gelecek Yazı

Popülizm ile sosyal devlet arasındaki nüans: kömür, yiyecek, yardımları

İlgili yazılar

[Açı doyurmak, üşüyeni ısıtmak devletin en temel görevidir](#)

[İşçiyi ezmeden işsizlik bitmez](#)

Liberaler neden başarısız? (Mehmet Yılmaz)

Dış kaynaklı sorunlar ve iç hastalıklar

Liboş, sorospu çocuğu, AKP uşağı... Liberaler kitapları, konferansları, makaleleri ile politik düşünce hayatımızı etkilediler ama kendilerini anlatamadılar “Büyük Türkiye”’ye. Liberal düşünceyi temsil eden insanlar neredeyse bütün cephelerde tıkanıp kalmış vaziyetler. İsmi içinde “liberal” veya “özgürlükçü” bulunan siyasî partiler seçimlerde bir varlık gösteremediler, çobanla, bakkalla kucaklaşamadılar.

Liberal düşünce kuruluşları ve akademisyenler de fildişi kulelerden dışarı çıkıp onca emek verdikleri çalışmaların sonuçlarını halka yayamadılar.

“Normal” gazetelerde liberallerin ağırlığı artmazken Taraf gazetesi’nin ekonomik zorlukları çıktı ortaya. Kendi medyasını, siyasî ve akademik örgütlenmesini kuramayan, hepsinden önemlisi kendi tabanını

oluşturamayan bir siyasî hareket nereye kadar gidebilir? Eninde sonunda diğerleri tarafından yutulmaya ve/veya kullanılmaya mahkum olmayacak mıdır? Nitekim diğer siyasî partilerle beraber AKP içinde de liberallerin seslerinin gitgide kısıldığını, milliyetçilerin ve devletçilerin yükseldiğini görüyoruz.

Liberalizmin Kara Kitabı

Türkiye'nin dertlerine çözüm üretmeye talip olan yerli liberaller treni kaçırmak üzereler. Neden?

Dış kaynaklı sorunlar

Kendini anlatma zorluğu

Liberallerin işi dünyanın hiç bir yerinde kolay değil. Bir kere bu kelime ekonomi ile sınırlı sanılıyor. Etnik kavgalardan eşcinselliğe, din ve vicdan özgürlüğünden çevre korumaya kadar her konuda liberal bir duruş olabileceğini insanlara anlatmak çok ama çok zor. Buna ek olarak Türkiye'de **“devlet baba”** dediğimiz vatandaş çocuklaştıran yaklaşım Avrupa'da bir çok ülkede hâlâ kabul görüyor. Devlet halkın yerine düşünüp karar veriyor neyin iyi, neyin kötü olduğuna. Hatta halkı biçimlendirme görevini üstleniyor: [Nation building](#) diyor, ulus devlet diyor, devletin milletiyle bölünmez bütünlüğü diyor... Bunun için liberaller siyasî rakiplerine **solcu** veya **sağcı** değil **konstrüktivist** diyorlar. Yani bir anlamda ulus-devlet inşaatçısı. Güçlü merkezî yapı, tartışılması “teklif dahi edilemez” bir ideoloji, “devletin bekası” için halkın, bireysel hakların ve özgürlüklerin çiğnenebilmesi, vs, vs.

İdeolojik çekişmeler, seçimler ve iç savaşlar genellikle bu BABA devletin sağcı mı yoksa solcu mu olacağı üzerine. Hemen hemen kimse çıkıp da *“kardeşim, bence devlet bir aygıttır. Buzdolabının, cep telefonunun solcusu, sağcısı, islamcısı olur mu?”* demiyor. Ama liberaller de bu konuyu halka anlatamıyorlar. Tartışmalar akademik çevrelerde hapsoluyor. Birbirinden güzel fikirler seminer salonlarından, konferans bildirilerinden dışarı taşamıyor.

Konstrüktivist grup ve kurumların büyük gücü

Güçlü merkezî devlet yapısı, yüksek hiyerarşi ve sıkı kontrol gerektiren, çok işçi çalıştıran, devletten destek alan endüstriyel kuruluşlar, geleneksel tarım yapanlar, henüz servisleşmesini bitirmemiş sektörler ve kurumlar bunlar. Millî eğitim, cezaevleri, ordu, sosyal güvenlik mekanizmaları ve daha bir çok “bürokratik” yapı liberalizmden nefret ediyor, elbette kendilerince haklı olarak. Liberalizmin güçlendiği her alanda bu odakların güç pastasındaki payları azalacak, bireysel haklar ilerleyecek. Bu sebeple her türlü lobilicilik yapılarak liberallerin önü kesiliyor. Kürtler, Alevîler, başörtülü kızlar, Ermeniler gibi yapay iç düşmanlar oluşturulup sıradan vatandaşın özgürlük talepleri erteleniyor. Küresel krizin faturası [gerçek sorumlu olan müdahaleci devlet kurumlarına](#) değil “fazla” serbest olduğu iddia edilen piyasaya kesiliyor.

İç hastalıklar

Liberalizmin, özellikle de Türkiye'deki şekliyle ortaya çıkan akımın bazı sorunları var. Ama bu sorunlar “liberal düşünce” ile aynı hızda yayılıyor. Bu sebeple bunlara “sorun” diyerek dışsallaştırmak yerine “iç hastalık” adını vererek doğru bir pozisyona yerleştirmeyi arzu ediyoruz. Zira sorunlar çözümle hallolur. Oysa iç hastalıklar teşhis ve tedavi, bazen de köklü bir dönüşüm gerektirir.

Kanaatimizce Türk liberalleri bu iç hastalıkları halletmiş olsalar tabanlarını genişletebilecekleri için dış sorunların üzerine daha kolay gidebilirler.

İç hastalık 1: Birey Fetişizmi

Liberal aydınların üzerine yeterince gidemedikleri sorunların başında kendi nefisleri geliyor. Harbî delikanlı gibi özgürlük davasını mı güdecekler yoksa iktidar partisinde veya olmazsa güçlü muhalefet partilerinden birine “yamanıp” politik kariyer mi yapacaklar? Benzeri bir soru kendisini “demokrat” olarak niteleyen gazeteci ve akademisyenlere hatta aktivistlere de sorulabilir. Tabi Türkiye’de ne gazetecilik ne de akademisyenlik kolay değil. Köşe başları ulus-devlet inşaatçıları tarafından tutulmuş, kimi sosyalist, kimi nasyonalist ama çoğu nasyonal-sosyalist!

Ne var ki özgürlükten, haktan yana bir davaya hizmet özveri istiyor. İğne ile kuyu kazacak sabır istiyor. Asırlarca süren savaşlar, dağılan bir imparatorluk neticesinde geçmişinden kopan “piç” kimlikler, ulus-devletin kuruluşunu takip eden asırlık bir beyin yıkama var ortada. Acaba bizim liberaller travma üstüne travma yaşayan, kuşaklar boyu korku ve nefretle şekillenen bu **cinnnet vatana** hizmet etmeğe hazırlar mı hakikaten? Zihniyetlerin değişmesi için çalışmak gerek. Meyvalarını ancak torunlarının yiyeceği bu ağacı sulamak kanaatimizce bir çok liberalin (ve demokratin) nefisine ağır geliyor.

Bireyi merkez alan bir fikrî temeli güçlendirmek için ne kadar “kollektivist” olunabilir? Liberalizm uğruna, cemaatin/cemiyetin refahı için birey kendini feda etmeli midir?

Karınca yuvasına benzemesini isteMEDikleri bir ülke inşa etmek için **işçi karıncalar gibi çalışabilecek mi liberaller?** Yoksa “her ağacın kurdu özünden olur” atasözündeki gibi liberalizm de kendini yıkacak olan kanserli hücreyi benliğinde mi taşıyor? Birey fetişizmini!

İç hastalık 2: Özgürlük Fetişizmi

Bilimin yapamadığı şeyi serbest piyasa veya liberal demokrasi yapabilir mi? [Erdem üretmenin pozitif bilimlerin bir fonksiyonu olamayacağını Hiroşima’da gördük](#). Aslında daha 1800’lerin sonunda Hiram Maxim dakikada 500 mermi atabilen makinalı tüfekleri icad ettiğinde mesele çoktan öngörülebilir bir hal almıştı. İnsanlık kendi teknolojik ilerlemesinin altında ezilip kalacaktı. Çünkü teknik ilerlemelerin aksine ahlâkî alanda hiçbir ilerleme gösterilmemişti.

Medeniyeti teknoloji sandı insanlık, bu kelimenin etimolojisini unuttu. Hem bu teknolojiyi üreten batı hem de bu yarışta yaya kalan şark toplumları aynı yanılgıya düştü. Güç kazanmak için gerekli olan teknoloji gibi **“modernleşmek, çağdaşlaşmak”** sihirli bir değnek sanıldı.

Yazarlarımızdan [Özlem Yağız](#) ne güzel soruyor, **“Vicdan Ne Yana Düşer Usta, Medeniyet Ne Yana?”** diye. [Enver Gülşen](#) ise Gazze’de akan kana rağmen **“Ahlâkî bir Direniş Dilinin İnşası”** nın gereğini hissediyor kalbiyle, zihniyle.

Eline dolu bir silahl verilmiş şımarık çocuğa benzeyen insanlık 1900’lerde iyice putlaştırdığı Bilim Tanrısı’na tapmaya devam etti, ediyor. Aydınlanma çağının “ışığıyla” gözleri körleşen sadece bilimciler, sağcılar, solcular veya pozitivistler olmadı elbette. Hâlâ devam eden bu körlüğün liberalleri de diğerleri kadar karanlıkta bıraktığını görüyoruz. **Tüketim Tanrısı** ve **Savaş Tanrısı** 21ci yüzyılın

Liberalizmin Kara Kitabı

yükselen ilahları oldular yine. Özgürce çevre kirletmeye, özgürce savaşmaya, özgürce fakir sömürmeye, çocuklara özgürce fuhuş yaptırmaya liberalizmin cevabı / cevapları neler olacak?

Pedofiliye “özgürlük” isteyen Hollandalı [NVD](#) partisine (*Partij voor Naastenliefde, Vrijheid en Diversiteit - Hayırsederlik, Özgürlük ve Farklılık* [ing](#), [fr](#), [alm](#)) Türk liberalizminin yanıtı ne olabilir? Ne adına hayır denebilir bu bireylere? Onlar ki çocuklara yaklaşımlarına “saflığa ve temizliğe duyulan en üst düzey sevgi” olarak tanımlıyan pedofiller... Ya da kısaca soralım, liberalizm kendi ilkelerini çiğneden “Hayır” denebilecek midir buna?

Naziler yok etmek için kamplara topladıkları Yahudilere “ein stück” diyorlardı, “bir parça”. İnsanlığa layık görülmeyene(!) karşı yapılan saldırganlık da suç olmaktan çıkarılıyordu böylece. Bugün [Gazze’lilerin katli için “fetva” veren hahamlar](#) da Gazze’li insanları aynı şekilde “parça” statüsüne indiriyorlar. İsraili çocuklar bombaların üzerine “komik mesajlar” yazdıktan sonra askerler onları “öteki” çocukların üzerine atıyor.

İnsana sadece insan olduğu için kıymet veremeyen bir uygarlık ne kadar özgür/liberal olursa olsun fertlerini “ein stück” olmaktan kurtaramayacak. [Çocukların cinsel istismarı](#) adlı makalemizde anlattığımız gibi pedofiller de içinde yaşadığımız tüketim toplumunun ürünleri. TV ekranında cozurdayan sucuklu yumurtayı, lüks otomobil satmak için soyulmuş kadınları nasıl “ein stück” yapıyorsak pedofiller de çocukları birer zevk aracı, birer “parça” olarak görüyorlar.

Biz “normal” insanlar çevre kirliliğini, savaşı ve “normal” pornoyu kanıksadık ama pedofiliye kızıyoruz. Tek sorun henüz özgürlüğün(!) bu türüne (bu kadarına!) alışamamız olmamızdan kaynaklanıyor.

Liberalleri suskun bulduğumuz bir başka konu ise kürtaj. Henüz doğmamış bir çocuğun yaşama hakkını devlet ya da cemiyet savunmalı mı? Yoksa Fransız feministlerin dediği gibi “bir kadının vücudu kendine aittir” mi demek gerekir? Peki henüz doğmamış bir çocuğu öldürmekle yeni doğmuş bir bebeği öldürmek arasındaki çizgi ne kadar kalındır? 5 dakika? 1 saat?

“[Kadinsız bir dünyaya doğru...](#)” adlı makalemizde aktardığımız gibi Çin ve Hindistan’da milyonlarca bebek kız oldukları için kürtaja kurban gidiyor. Sebest piyasa sayesinde ucuzlayan ultrason aletlerinin fiatı Hindistan’da bile her doktorun satın alabileceği bir seviyeye indi. Doktora gidecek parası olmayan kadınlarsa özgürce(!) baytarlara kürtaj yaptırıyor.

Ultrasondan bakan doktor “**hah bir kız daha**” diyor ve çekiyor tetiği! Savaş uçağının radarından bakıp hastahaneleri bombalayan pilotlar gibi! Böyle bir katliamın karşısında kürtaj özgürlüğünü(!) savunmak ne kadar mümkün olacak? Şayet karşı çıkacaksa ne adına, hangi değere yaslanarak bu özgürlüğü(!) kısıtlayacağız?

Teknoloji ve özgürlük burada, iyilik nerede?

Düşüncelerine değer verdiğimiz bir çok liberal dostumuzun ahlâkî kaygıları özgürlük uğruna ikinci plana attıklarına tanık oluyoruz. Özellikle **Türkiye’deki liberallerin modernizmin etkisiyle din, vicdan ve ahlâk gibi konulara uzak durmaları bizce büyük bir hata**. Oysa Locke, Hume, gibi filozoflardan Pascal Salin, David Friedman, David Schmitz, Randy Barnett gibi günümüz tartışmalarına yön veren düşünörlere kadar liberalizmin önemli imzaları ahlâk-erdem üzerine değerli çalışmalar yapmışlar.

Liberalizmin Kara Kitabı

Bunun yanında elbette Türkiye'nin gelenekleri, sosyal ve dinî referansları var. Bu “kültürel” mirasa **rağmen** liberal olmak yerine o miras sayesinde özgürlüğü savunmak mümkün değil midir?

Bu mirası ve zihinsel altyapıyı anlamak, içselleştirmek ve onunla uyumlu somut projeler ortaya koymak belki de Türkiye liberalleri için daha isabetli olacak. Sonunda varacakları yer batı liberalizminden çok uzak olabilir ama en azından ülkenin gerçeklerine aykırı düşmemiş olacaklar... kanaatimizce.

Türk solunda da gördüğümüz bu ideolojik sadakat aslında hem solcularımızın hem de liberallerimizin ayağında birer demir gülle. **Artık liberal (ya da sol) sayılamayacak bir duruşa gelme korkusuyla halkın dinine ve geleneklerine uzak durmak**, insanlığın vicdan krizini görmezden gelmek bu görüşteki siyasî projeleri frenlemeye devam edecek. Bu konuda Enver Gülşen'in "[Solun Din ile İlişkisinde Bocalamasının Sebepleri](#)" adlı makalesi perdeyi bir parça aralamıştı.

Dünyada bir çok şey hızla değişiyor. Neredeyse on yılda bir yenilenen ve bu dünya(lar)da insanın, ödevlerinin, iynin, kötünün yerini tekrar tekrar tartışmaya açmak doğal bir ihtiyaç. Bir yandan **çok farklı bireysel yaşamların iç içe geçmesi bireysel özgürlükleri ve farka saygıyı siyasetin vazgeçilmez bir parçası yapıyor**. Diğer yandan özgürlük ve farkı savunmak bunlara duyulacak saygının da sınırlarını yeniden çizmeyi zorunlu kılıyor. Sitemizde bu düşünceyle yazılmış bazı yazılar şunlar:

1. [Pornografi Nasıl Sanat Oldu?](#)
2. [Otomobil, İktidar ve Cinsiyet](#)
3. [Çocukların cinsel istismarı](#)
4. [Çifte Cinayet: Tanrı'nın Ölümünden İnsanın Ölümüne](#)
5. [Estetik Beden Terörü](#)
6. [Çevreciliğe anti-modern bir bakış](#)
7. [Günah işleme özgürlüğü](#)

Piyasa mekanizması (ekonomi dışındaki alanlara uygulandığı durumlar da dahil) devlet müdahalesini bertaraf edebilecek iyi alternatiflerden biri kanaatimizce. Ama piyasa neticede bir “makina”. Devlet gibi insanın icad ettiği yapay bir sistem. Devletin veya piyasanın erdem üretmesi, vicdanımızın yükünü hafifletmesi bir ütopya bile değil. **Meselenin bu bakışla ele alınması gerçeğin coğrafyasına aykırı.**

İç hastalık 3: “Cemaatsel” hak ve özgürlüklere sırt çevirmek

Hamile olduğunu öğrendiği andan itibaren bir kadının kendine ve geleceğe bakışı değişir. Eşiyle ilişkilerine de yansır bu. Onlar artık cumartesi akşamları gidecekleri iyi bir film arayan iki sevgili değil geleceğe dair projeleri olan bir anne-babadır.

Boyu bir kaç milimetreyi geçmeyen bu küçük insan suya düşen bir mürekkep damlası gibidir. Hem suyun rengini değiştirir hem de kendisi suyun etkisiyle bir mürekkep damlası olmaktan çıkar. İnsan bir topluluğa girdiği andan itibaren çok yönlü bir etkileşim başlar. Bu etkileşimin takibi ya da kontrolü imkânsızdır. Sınıfa gelen yeni bir öğrenci, işe yeni alınan bir memur artık o eski “ben” değildir. Girdiği topluluk da o gelmeden önceki topluluk olmayacaktır.

Liberalizmin Kara Kitabı

Önemli nokta bu etkileşimin geri çevrilmesinin de imkânsız oluşudur.

Bu bağlamda bir arada barış içinde yaşaması umud edilen insanları bir torbadaki tenis topları gibi göremeyiz. **Toplum hakları ve ödevleri birbirinin özgürlükleriyle sınırlanan bağımsız bireylerden oluşmaz. Hukuksal ya da siyasî çözümleri sadece bireysel modeller üzerine oturtmak ayrı bir hukukî ve siyasî varlık olan toplumun haklarını çiğnemek olur.**

Değerli yazarımız [Enver Gülşen](#) bu konuda ek olarak söylemek istediklerimizi zaten dile getirmiş ve çok güzel bir makale yazmıştı: [Kemalizm, Demokratlık ve Liberallik](#) adında. Bu sebeple bu hastalığı daha fazla detaylandırmayacağız. Yine liberalizm ve demokrat zihniyet konularının zengin biçimde ele alındığı [Mahcupyan-Yayla tartışması](#) DerinSular.Com sitesinden okunabilir. Serdar Kaya'nın açıklayıcı notlar ve eleştiriler eklediği [43 sayfalık bu PDF dosyasını](#) incelemekte fayda var.

İç hastalık 4: Din ile özgürlüğün birbirine olan ihtiyacını görmezden gelmek

İslâm da dahil büyük dinlerin ısrarla üzerinde durdukları ahlâkî kavramların özellikle de iyi ve kötüyü ayırd etmenin bir anlamı olması için insanın **özgür** olması gerekli. **Özgür** iradeye sahip olduğu içindir ki insan yaptıklarından sorumlu tutulabilir. İslâm'ın (ve hemen bütün dinlerin) hakkıyla yaşanabilmesi için devlet herşeyden önce özgürlükleri azamî seviyeye çekmeyi amaçlamalı. Bu ise devletin küçülmesi, yerel idarelerin ve sivil kuruluşların güçlenmesiyle olabilir ancak. Bir başka deyişle dindarların açısından ideal bir devletin en önemli vasıflarından biri hak ve özgürlükleri azamî noktaya çekmek değil midir?

Diğer yandan özgürlüklerin azami noktaya çekilmesi için de insanların ahlâkî referanslara ihtiyaçları var. Bu illâ ki kitapları, ibadethaneleri ve ruhban sınıfıyla kurumsallaşmış bir din olmayabilir. Bir hayat felsefesi veya mistizim de insanların manevî açlığını doyurabilir. Onlara **“bana yapılmasını istemediğim şeyi başkasına yapmayacağım”** dedirtebilir.

Böyle bir manevî yapının eksikliği eninde sonunda insanları birer “para kazanma makinası” haline getiriyor. **Hayattan aldığı hazzı maksimize etmeye programlanmış** bu robotlar ne yapıp edecekler, başkalarının haklarına tecavüze yeltenecekler. Bu tecavüzlerin gelişen teknoloji “sayesinde” daha şiddetli, hızlı ve geniş çaplı olmasını engellemek elbetteki devletten ve/veya AB/BM tarzı uluslararası konstrüktivist kurumlardan beklenen bir görev olacak.

İnsan haklarını savunan ve ulusal sınırları içinde uygulayan Batı ülkelerinin aynı zamanda dünyadaki silahın büyük kısmını üretmeleri ne büyük bir çelişki. Yine aynı devletlerin Tahran'a nükleer silah konusunda uyguladıkları baskı ile kendi ellerinde bulundurdıkları binlerce başlık artık saklanamayan ikiyüzlülüğün yeni bir ispatı.

İşte bu nokta Batı liberalizminin de açmazıdır. Bu çözülmeden Türkiye'de de liberal bir projenin hayat bulması imkânsız görünüyor. Bir başka deyişle erdem/ahlâk kavramlarını bireye hapsetmek meydanı hedonizme bırakıyor. Hedonizm ise ister zengin olsun ister fakir her topluma şiddet getiriyor. Batı avrupanın kendi içinde 2ci Dünya savaşıdan beri uygulamaktan kaçındığı şiddet, silah ticareti yoluyla dünyaya yayılıyor. Bugün demokratik ve liberal batı ülkeleri aynı zamanda dünyadaki bir çok soykırımın, diktatörün en büyük desteği durumunda.

Liberalizmin Kara Kitabı

Manevî referansların aşındığı özgür(!) toplumlar nefsanî tutkuların kölesi oluyorlar. Dünyevî zevkleri maksimize etmeyi amaç edinen bireyler ve topluluklar “yok edilme” korkusu ile diktatörlere ne kolay boyun eğiyorlar. Komünizm korkusunun yerini alan islâmî(!) terör karşısında batı demokrasilerinin çaresizliğini gözlemek yeterli değil mi?

Korkunun demokrasileri nasıl totaliter rejimlere dönüştürebileceğini “[Onun adı asker, canı neler ister?](#)” adlı yazımızda anlatmıştık. Terör ve çevre kirliliği gibi küresel sorunları çözmeye yeltenen Avrupa Birliği’nin gittikçe konstrüktivist bir çizgiye oturmasının bir rastlantı olduğu söylenemez elbette. Göz boyamadan öteye geçmeyen Kyoto protokolü de gerçekte Küresel Isınmadan istifade

edecek olan devletlerin elini rahatlatan bir uyku ilacı olmadı mı meselâ? ([Küresel ısınma çok iyi bir şeydir](#)) Bir başka somut örnek ise 11 Eylül saldırılarından sonra ABD’de çıkarılan **Patriot Act** adlı kanun: Polisin ve yargının yetkilerini genişleten, bireysel özgürlükleri askıya alan bu kanun Amerikan demokrasisinin kendi ayağına sıktığı bir kurşundan başka bir şey değil.

İster [Çocukların cinsel istismarını](#) ele alalım ister çevre kirliliği veya “vahşi” kapitalistlerin suçlarını sonunda aynı noktaya getiriyoruz. İyi ve kötüyü ayırd etmek, iyiye seçecek cesareti ve kuvveti kendinde bulmak.

İşte bu bağlamda Türk liberalleri din ile özgürlüğün birbirine olan ihtiyacını özgürlükçü hareketin kalbine yerleştirmeliler. “Din” derken elbette dah önce belirttiğimiz geniş anlamı kasdediyoruz. İnsan doğasının manevî açlığını ve bireysel vicdanı.

Bu manevî dayanakdan mahrum kalmış özgür bir güç eninde sonunda zulüme yol açar. Bu “vahşi” özgürlüğün bedelini ise hem ülkemizde hem de gezegenimizde her an ödüyoruz. Zaten Türkiye’de yaşayan insanların büyük çoğunluğunun da vicdansız bir liberalizme destek olabileceğini sanmıyoruz. Liberaller Türkiye’nin maneviyatından uzak durdukça Türkiye de onların fikirlerine soğuk bakacak. Siyasî manzara da haliyle sağcı konstrüktivistler ile solcu konstrüktivistler arasında paylaşılmaya devam edecek.

Özetle liberal hukukun yüksek bireysel fakat aynı zamanda toplumsal ahlâkı gerektirdiği kanaatindeyiz. İnsanların birbirlerine duydukları saygı devletin müdahalesini geriye itebilir. Tersine **sorunlarını şiddet veya hile yoluyla çözmeye yönelmiş toplumlar güçlü merkezi devletleri ve devletin olmadığı yerlerde mafyalaşmayı kaçınılmaz kılar.** Bu bakımdan erdem, ahlâk, vicdan gibi kavramlar liberalizmin üreteceği sonuçlar değil onun müttefikleridir.

İç hastalık 5: Konstrüktivizm ve konstrüktivist liberaller!

Liberal düşüncenin tam zıddı olmasına rağmen konstrüktivist fikirlerin adeta bir virüs gibi liberal arkadaşların arasında dolaştığına da tanık oluyoruz. Anadili konuşma veya vicdan özgürlüğünde parlak fikirlerini okuduğumuz insanlar meselâ fuhuş, sübyancılık ya da çevre kirliliği söz konusu olduğunda “**devlet nerede? bunlara verilen cezalar ağırlaştırılsın, ilgili bakanlıkların bütçeleri arttırılsın**” diyebiliyorlar. Hatta son küresel krizden sonra “evet, liberal ekonomi iyidir ama devlet kontrolü lâzım” açmazına düşenler bile oldu. Oysa devlet de bir piyasa aktörü değil midir neticede? Devletin bir şirketten daha dürüst olmasını garanti edecek mekanizma olmadığına göre “sihirli değnek” başka bir yerde saklanmış olmalı!

(Buna karşı çıkacak dostların *sovereignty funds* konusuna bir göz atmaları yeterli olacaktır.)

Liberalizmin Kara Kitabı

Elbette “suç” kabul edilen eylemlerin cezalandırılması gerekir. Ama suç/suçlu korkusuyla veya sübyancılık gibi “iğrenç” suçlarla mücadele adına özgürlüklerimizden vazgeçmeye hazır mıyız? Bu suçların cezalandırılması kadar hiç işlenmemesini sağlamak üzerine kafa yormak gerekmez mi?

Unutmamak gerekir ki 1600’lerden 1900’lere kadar Avrupa’nın birçok ülkesinde **“Tanrı yoktur”** demek ağır bir suçtu. Krala sadakat göstermemek de öyle. Yine Avrupa’da çalmak bir insanı yaralamaktan daha ağır cezalandırılıyordu. Çünkü insanların çalınacak fazla bir şeyleri yoktu. Bir insanın ineğini veya atını çalmak o insanın bütün ailesini açlığa ve ölüme mahkum etmekte. Oysa bıçaklı kavgalar ve “ufak” yaralamalar yaygındı. Bugünkü hakaret veya ağız dalaşı gibi görülüyordu.

Günümüzde ise hırsızlığın bazı türleri “kabul edilebilir” çizginin altına indi. Meselâ İnternet üzerinde izinsiz kopyalanan film ve müziğin hesabı dahi tutulmuyor. Yine bugün “modern” toplumlarda insanın bedenine, fiziksel bütünlüğüne yönelik suçlar korku ve tiksinti uyandırıyor.

Bugün “kötü” algıladığımız eylemleri suç olarak tarif etmek, bunları cezalandırmak ve önlemek için gayret etmeliyiz. Ama insan toplumları dinamik yapılardır. Nasıl 1600’lerin kanunları bugüne hitab etmezse 1900’lerin endüstriyel devletlerinin hukuk anlayışı da bize hitab etmez.

Liberal düşünceyi savunan gençlerin “iğrenç” suçlar karşısında bile soğuk kanlılıklarını korumaları gerektiğini düşünüyoruz. Fuhuş veya çocuk istismarı gibi suçların insanı metalaştıran, bir mal/hizmet gibi görünmesine yol açan bir tarafı var.

Şu “imdaaat devlet yetişi” diye haykırma refleksinden kurtulup önce *“insan neden bir mal/hizmet mertebesine indirgenmiş?”* diye sormak gerekiyor bir liberal olarak.

Neticede dinamik insan topluluklarının hukuk sorunlarının son derecede statik yapıli devletlerce çözümlenebileceğine inanmıyoruz. Suç işlemiş insanları “hırsız, katil, tecavüzcü” diyerek hapse atmak yerine “suç işlemiş insan” olarak kabul eden bir hukuk anlayışını tesis etmek kanaatimizce daha isabetli olacak. Aksi takdirde endüstri devriminin ve modernleşmenin mirası olan cezaevlerini “kusurlu” insanlarla doldurmaya ve onların suçlarına katlanmaya devam edeceğiz. (Bkz. [Cezaevleri okul olsun !](#))

Sonuç

Liberaller birey ve piyasa gibi liberalizmin temel kavramları da dahil her konuyu özgürce tartışacak cesareti göstermelidir. Liberal düşünürlerden devraldıkları mirası statik bir varlık olarak savunmak yerine içinde yaşadıkları toplumun gerçekleriyle bağdaşacak yeni siyasî modeller kurmalıdır.

CHP’nin içine düştüğü “halkı adam etme” yanılgısına düşmeden, tevazu ve özveriyle varacakları yerin adı büyük ihtimalle artık “liberalizm” olmayacaktır. Ama siyasî başarı onları liberalizmin dışında bir yerde bekliyor olabilir.

Tavsiye makaleler

- [Çevreciliğe anti-modern bir bakış](#)
- [Kapitalizme ahlâk bulaştırılabilir mi?](#)
- [İslam ve Kapitalizm Üzerine\(1\)](#)
- [İslam ve Kapitalizm Üzerine\(2\)](#)
- [Dikkat Liberalizm! Sevmeyin, Kabuklu yemiş vermeyin! \(1\)](#)

Liberalizmin Kara Kitabı

- [Dikkat Liberalizm! Sevmeyin, Kabuklu yemiş vermeyin! \(2\)](#)
- [İslam ve Liberalizm: Kısa Bir Bakış](#)
- [İslam ve Liberalizm: İkinci bölüm](#)
- [Vahşi olan kapitalizm değil devlettir](#)